

શ્રી ચરિત્રની

9111

Chen

संविधान की धारा 32 के अन्तर्गत

~~CONFIDENTIAL~~

1. *Chlorophyll a* (Chl *a*)
 2. *Chlorophyll b* (Chl *b*)
 3. *Chlorophyll c* (Chl *c*)
 4. *Chlorophyll d* (Chl *d*)
 5. *Chlorophyll e* (Chl *e*)
 6. *Chlorophyll f* (Chl *f*)
 7. *Chlorophyll g* (Chl *g*)
 8. *Chlorophyll h* (Chl *h*)
 9. *Chlorophyll i* (Chl *i*)
 10. *Chlorophyll j* (Chl *j*)
 11. *Chlorophyll k* (Chl *k*)
 12. *Chlorophyll l* (Chl *l*)
 13. *Chlorophyll m* (Chl *m*)
 14. *Chlorophyll n* (Chl *n*)
 15. *Chlorophyll o* (Chl *o*)
 16. *Chlorophyll p* (Chl *p*)
 17. *Chlorophyll q* (Chl *q*)
 18. *Chlorophyll r* (Chl *r*)
 19. *Chlorophyll s* (Chl *s*)
 20. *Chlorophyll t* (Chl *t*)
 21. *Chlorophyll u* (Chl *u*)
 22. *Chlorophyll v* (Chl *v*)
 23. *Chlorophyll w* (Chl *w*)
 24. *Chlorophyll x* (Chl *x*)
 25. *Chlorophyll y* (Chl *y*)
 26. *Chlorophyll z* (Chl *z*)
 27. *Chlorophyll aa* (Chl *aa*)
 28. *Chlorophyll ab* (Chl *ab*)
 29. *Chlorophyll ac* (Chl *ac*)
 30. *Chlorophyll ad* (Chl *ad*)
 31. *Chlorophyll ae* (Chl *ae*)
 32. *Chlorophyll af* (Chl *af*)
 33. *Chlorophyll ag* (Chl *ag*)
 34. *Chlorophyll ah* (Chl *ah*)
 35. *Chlorophyll ai* (Chl *ai*)
 36. *Chlorophyll aj* (Chl *aj*)
 37. *Chlorophyll ak* (Chl *ak*)
 38. *Chlorophyll al* (Chl *al*)
 39. *Chlorophyll am* (Chl *am*)
 40. *Chlorophyll an* (Chl *an*)
 41. *Chlorophyll ao* (Chl *ao*)
 42. *Chlorophyll ap* (Chl *ap*)
 43. *Chlorophyll aq* (Chl *aq*)
 44. *Chlorophyll ar* (Chl *ar*)
 45. *Chlorophyll as* (Chl *as*)
 46. *Chlorophyll at* (Chl *at*)
 47. *Chlorophyll au* (Chl *au*)
 48. *Chlorophyll av* (Chl *av*)
 49. *Chlorophyll aw* (Chl *aw*)
 50. *Chlorophyll ax* (Chl *ax*)
 51. *Chlorophyll ay* (Chl *ay*)
 52. *Chlorophyll az* (Chl *az*)
 53. *Chlorophyll aza* (Chl *aza*)
 54. *Chlorophyll abz* (Chl *abz*)
 55. *Chlorophyll acz* (Chl *acz*)
 56. *Chlorophyll adz* (Chl *adz*)
 57. *Chlorophyll aez* (Chl *aez*)
 58. *Chlorophyll afz* (Chl *afz*)
 59. *Chlorophyll agz* (Chl *agz*)
 60. *Chlorophyll ahz* (Chl *ahz*)
 61. *Chlorophyll aiz* (Chl *aiz*)
 62. *Chlorophyll ajz* (Chl *ajz*)
 63. *Chlorophyll akz* (Chl *akz*)
 64. *Chlorophyll alz* (Chl *alz*)
 65. *Chlorophyll amz* (Chl *amz*)
 66. *Chlorophyll anz* (Chl *anz*)
 67. *Chlorophyll aoz* (Chl *aoz*)
 68. *Chlorophyll apz* (Chl *apz*)
 69. *Chlorophyll aqz* (Chl *aqz*)
 70. *Chlorophyll arz* (Chl *arz*)
 71. *Chlorophyll asz* (Chl *asz*)
 72. *Chlorophyll atz* (Chl *atz*)
 73. *Chlorophyll auz* (Chl *auz*)
 74. *Chlorophyll avz* (Chl *avz*)
 75. *Chlorophyll awz* (Chl *awz*)
 76. *Chlorophyll axz* (Chl *axz*)
 77. *Chlorophyll ayz* (Chl *ayz*)
 78. *Chlorophyll azz* (Chl *azz*)
 79. *Chlorophyll azaa* (Chl *aza*
 80. *Chlorophyll abz* (Chl *abz*)
 81. *Chlorophyll acz* (Chl *acz*)
 82. *Chlorophyll adz* (Chl *adz*)
 83. *Chlorophyll aez* (Chl *aez*)
 84. *Chlorophyll afz* (Chl *afz*)
 85. *Chlorophyll agz* (Chl *agz*)
 86. *Chlorophyll ahz* (Chl *ahz*)
 87. *Chlorophyll aiz* (Chl *aiz*)
 88. *Chlorophyll ajz* (Chl *ajz*)
 89. *Chlorophyll akz* (Chl *akz*)
 90. *Chlorophyll alz* (Chl *alz*)
 91. *Chlorophyll amz* (Chl *amz*)
 92. *Chlorophyll anz* (Chl *anz*)
 93. *Chlorophyll aoz* (Chl *aoz*)
 94. *Chlorophyll apz* (Chl *apz*)
 95. *Chlorophyll aqz* (Chl *aqz*)
 96. *Chlorophyll arz* (Chl *arz*)
 97. *Chlorophyll asz* (Chl *asz*)
 98. *Chlorophyll atz* (Chl *atz*)
 99. *Chlorophyll auz* (Chl *auz*)
 100. *Chlorophyll avz* (Chl *avz*)
 101. *Chlorophyll awz* (Chl *awz*)
 102. *Chlorophyll axz* (Chl *axz*)
 103. *Chlorophyll ayz* (Chl *ayz*)
 104. *Chlorophyll azz* (Chl *azz*)
 105. *Chlorophyll azaa* (Chl *aza*
 106. *Chlorophyll abz* (Chl *abz*)
 107. *Chlorophyll acz* (Chl *acz*)
 108. *Chlorophyll adz* (Chl *adz*)
 109. *Chlorophyll aez* (Chl *aez*)
 110. *Chlorophyll afz* (Chl *afz*)
 111. *Chlorophyll agz* (Chl *agz*)
 112. *Chlorophyll ahz* (Chl *ahz*)
 113. *Chlorophyll aiz* (Chl *aiz*)
 114. *Chlorophyll ajz* (Chl *ajz*)
 115. *Chlorophyll akz* (Chl *akz*)
 116. *Chlorophyll alz* (Chl *alz*)
 117. *Chlorophyll amz* (Chl *amz*)
 118. *Chlorophyll anz* (Chl *anz*)
 119. *Chlorophyll aoz* (Chl *aoz*)
 120. *Chlorophyll apz* (Chl *apz*)
 121. *Chlorophyll aqz* (Chl *aqz*)
 122. *Chlorophyll arz* (Chl *arz*)
 123. *Chlorophyll asz* (Chl *asz*)
 124. *Chlorophyll atz* (Chl *atz*)
 125. *Chlorophyll auz* (Chl *auz*)
 126. *Chlorophyll avz* (Chl *avz*)
 127. *Chlorophyll awz* (Chl *awz*)
 128. *Chlorophyll axz* (Chl *axz*)
 129. *Chlorophyll ayz* (Chl *ayz*)
 130. *Chlorophyll azz* (Chl *azz*)
 131. *Chlorophyll azaa* (Chl *aza*
 132. *Chlorophyll abz* (Chl *abz*)
 133. *Chlor*

種の別

THE

1974

1970

[illegible]

~~SECRET~~

[illegible]

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

(ગુજરાત કૉપીરાઈટ વિભાગ)

અનુક્રમાંક ૫૧૮-૨૩ નંબર

પુસ્તકનું નામ સ્ત્રી સરિખાની વાલો

વિષય ૬-૩ . .

બેઠ બરી

સ્ત્રીચરિત્રની વાર્તા.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

બુકરેસ્ટર મંગળદાસ બેઠતારામ શાહ

રીઝીરોડ—અમદાવાદ.

સંવત ૧૯૮૦ સને ૧૯૨૮.

આગ્રહિ ૨ છ.

પ્રત ૬૦૦.

કીમત રૂ. ૦-૮-૦.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ સંગ્રહ
જાહેર ખર્ચે, ૧૧૯-૨૬

બુકસેલર મંગલદાસ જોધતારામના પુસ્તકાલયમાં વેચાતાં પુસ્તકોનું મુચ્છીપત્ર

ચતુર મુદ્ર (ચૌદ ભાગ) જેની અદ્ય નમનીયા, દાણુલીલા
અને અતી મનોહર ગર શિઓવાણુ દગદગ પુસ્તક બંધા
ચેલીલા પાનાનુ ઠળા હીમત ૦—૧૨—૦

જસમા ઓગનુ મોટી—ને બહાદુર સિદ્ધરાવના પળમા ફસાઈ
હતા તેને પેતાનુ શીય । સાચવ્યુ છે વગેરે બહુલા જોગ વાળી
આવતા છે હીમત ૦—૫—૦.

રોઢિથન પદમણી—પવિત્રતા સ્ત્રીઓ નાટે ખાસ પુસ્તક જરૂર મળાંવા
હીમત ૦—૧૨—૦

નરસીમેતા નોવેલ—જગજાહેર વાગતા તેમજ (ભક્તિરસથી
ભરપુર) આજેજ મળાંવા હીમત ૦—૧૨—૦

તમામ જાતના પુસ્તકો પ્રગટ કરનાર

બુકસેલર મંગલદાસ જોધતારામ.

રીચીરોડ—અમદાવાદ.

શ્રી ચરિત્રની નવીન વાર્તાઓ.

વારતા ૧ લી

કુક્ષીનસિહ રાડોડ અને નીમચદશાહ તથા તેની સ્ત્રી
ચ ચળમતિનુ ચરિત્ર.

—૨—

“વે મુન્સેન નામે ગામમા બાનીમસિહ અને જીનસિન
નામના બે મુન્સુન બાઈઓ રહેતા હતા એક સમયે તે ગામપર
સરાઈ લોકો ચઢી આવીને ગામની મિઠાઈ એટલે કે દાખર
વાળી ચાલતા થયા તેથી રૈયત બે બાઈ પામે ફરીયાદ આવી
આ બંને અસલ ગડોડ હતા તેથી મેજતાન કરીને મિહ તેના
જગલને ગજનાથી ગજની મેજે છે, નેની રીતે આ બે મુન્સીને
ખળમળી ઉઠ્યા બેનબેતામા તેઓ નાગા ખાડા નહોતે ચોકમા
આવી હતા તેઓ નાના ગામના ઠાકોર હતા, તેથી તેમને મેના
હોય શેની કે તેમની પગવાડે ચડે ? પણ તેઓ બંને ઠાકોર ગડોડ

જળપૂતના બેટા હતા એટલે સંખ્યાબંધ શત્રુ સામે ચલુ તેઓ એકલા પવનપર સ્વાર થઈને આવ્યા.

આવી તેમની હિંમત અને બહાદુરીથી ગામના લોકો તેમની વારે અલ્પ મેદાનમાં જઈને તેઓએ રણસિંમડા ધ્રુવ્યા તેથી તે નાનકે જનક થયું કે કોઈ વારનો લેવનો આવ્યો છે તો હવે તેને જમને સ્વાધીન સોંપવો. એટલું બોલતામાં પાંચ હજાર મણસ સામે આવી ઉભું તે જોઈને કુલીનસિંહ કોપથી બોલ્યો “ ૬ કોઈ શત્રુ બુદ્ધિ આ જણતર જણી મેલ્યું છે ? આમાં કોઈ જળપૂત જન્યો નથી કાયર વર્ણુશર ભેગા થયા છે ”

કુલીનસિંહની આવી હડવી ઝર બેટી સંજગતે પ્રાપ્તવર્તન મન્દાર શિરોષ ઉગામીને એકદમ ધરી આવ્યો ને જેવો ધા કરવાને જાય છે તેવામાં તો જલમસિંહના ઝટકાની સાથે તેનાજ ત્રણ ખડ છુટા થઈને ઉડ્યા એટલે સામાવાળા લશ્કરે તેમને ઘેરીને માર માર કરવા લાગ્યા અને બાહ્યો બાહોશ અને પુગ ખેલાડી હતા તેમને સંતરનો એક ઝટકો વાગ્યો નહિ અને મુરજ આથમતા પહેલાં સગાઈના (હુટારાની)ની આંધી ફાળના માથુસને વિષ્ણુલોકમાં મોકલ્યા.

આવા હિંજામમાં કોઈ એક આં હથિયારબદ્ધ જમીન પર લોટલી લોટલી છક જલમસિંહના પગ નીચે આવી, અને સૂતા, સૂતા. તેણે એક એવો કારી ધા જલમસિંહની છાતી સરસો માર્યો કે તેનું આંધુ શરીર વચ્ચેથી ચીરી નાખ્યું તેથી કરીને તે લાશડીયુ ખાઈ નીચે પડ્યો. તે જોઈને કુલીનસિંહની આંખમાં ખુમારી ભરાઈ આવી ડોળા લાલચટક ધર્મ ગયા અને બાહુનું વેગ દેવાને સાર હવે ખીજે હાથે તેણે બાહો નીચે પાડી તેણે

ઝાલી લઇ ખસે અંતરીક્ષ સટકાવી ! તે જોઇને નવે કાઠને ધારજ
ના રહી અને ત્યાં બગાણુ પડ્યું, તેઓ પેતાનો જાન લઇને નાદા.

એવામા જીવિનસિંહ રણુમા ખાખા એ વાતની ખબર એની
સી બટિયાણીને થઈ કે તે આવીને સતી થઈ. ત્યારે કુલીનનિહને
એક આખમા શ્રાવણુ અને બીજામા બાહ્યવો છુટી પડ્યો !

જે લોકો તેમની વાસે ચડ્યા હતા તેમને સરખ્યા કેડે
નારાજ કથાથી ગામમા મળ્યું નામ દીકામા આનું નહતું એથી
કરીને કુલીનાસંહને બહુ ક્રુપાત થયું તેથી ગામ મેલીને ચાવી
નીસર્પા, કે હવે આપણુ અહિં પુર થનાનું નથી તે ચાલ્યો નાલ્યો
કંઠાવડી નગરીમા આવી પહોંચ્યો. તેની પાસે પૈસો ટકા રહ્યો
નહતો તેથી અહિં કેમ નિવાંહ ચલાવવો તેની સોચમા પડ્યો,
વટેમાગુઓને જોઇ કુલિનસિંહે પુછ્યું કે આ શહેરમા નોકર કયો
એવો કાણુ છે ? એક એ જણુ કહ્યું કે તમને ચાકરી રાખી
આખરી આપે એવો તો આ મામનો રકત નગરજેઠ મોતીસાહ છે.

કુલીનસિંહ ચાલ્યો ચાલ્યો નગરજેઠને ઘેર આવી સંજોગ
કરીને હસો, તેને જોઇને મોતીસાહ મનમા ચકાયો. પણ પાછા
બાઈ એટલે જાતે ચતુર, એટલે એલો કે આ કાંઈ મહાન પુરુષ
જણાય છે ખરો, પણ વખાનો માર્યો આવેલો દાસ છે, એકે
કદમ આશ્રમ માગે છે. આપણે એને આપીએ તો કોઈ દાસ
કામનો છે એવી ધારણાથી તેમને પુછ્યું, આવો બાઈ ? તમે કયો
મામથી આવ્યા ? તમારું નામ શું અને તમારે શું જોઈએ છે ?

કુલિનસિંહ—હું સુરસેન મામનો રહેવાશી, જાતનો રાજપૂત,
તે કુલીનસિંહ મારું નામ છે. અને ચાકરીના કાળે હું તમારે ઘેર
આવ્યો છું.

નગરશેઠ-(હસીને) તમારી ચાકરી કરવાની જ મરજ છે તો હું તમને સંખીશ. દશ રૂપિયાનો પગાર આપીશ ને કેટકપણ પાતીનું મારે ત્યાં તમારે દુખ રહેશે નહિ, નગરશેઠની આવી ચાલના બેઠને કુલીનસિંહે તેની ચાકરી કમુલ કરીને ત્યાં રહેયો. હવે શેઠને નિમચદશાહ નામે એકનો એક છોકરો હતો, તે દુર દેશાવર પરણ્યો હતો, અને તેની વડુ આણ્ણબેગ થઈ હતી પણ માર્ગમા ધણે બો હોવાને લીધે આણ્ણ વાળવાને ત્યાં જવાતું નહિ હતું તેવી કરીને હવે પોતાના દાકરા સાથે આ નવા રજપુત મિષાઈને વડુને તેડવાને મોકલ્યો.

તે કેટલેક દિવસે કુમરપુર વાસુવાળે આવ્યા ત્યાંથી જેપીયા સાથે વવાઈ વિજયપુરપાટણ મોકલી, પાછળથી તેઓ પણ જઈ પહોંચ્યા નિમચદનો સસરો હીરાચદ શેઠ સામેયુ કાઢીને વાજતે આવતે આવને પાદે આવ્યા ત્યાં તેઓનો મેળાપ થયો. પછી તે બળતી મશાએ બી ધામધુમથી ગમમા આવ્યા સાજનમાઝન આવીને હીરાચદશાહ શેઠને આગળે આવ્યા. તેણે સર્વેને યજ્ઞયોગ્ય સત્કાર કરી કુલ, સોપારી પાન, શ્રીફળ, વિગેરે આપીને વિદાય કર્યા પછી જમાઈની તેણે આસનાવાસના કરી, સારી પરીણામત કીધી અને એક ભુદી અલાયદી લાખી મેડીએ ઉતારે આવ્યો ત્યાં મહેતા, ગુમાસ્તા, દાસ દાસીઓ, વિગેરેને સેવામા સોંપ્યાં. હવેલીમા દીવ. ઝાક-ઝમાળ બગા રહ્યા હતા. કેઈ પાતીની તેમને ન્યુનતા જણાતી નથી જે બેઠએ તે હાજર છે તે બેઠને બધા ખુશી થયા, એમ કંતા આનદમા જે પ્રહર રાત સુઈ ગઈ, તેના સસરે જમાઈને યાકયા પાકયા જણી હવે જલદી સહ રહેવાની મેડી બનાવી ત્યાં કુલીનમિહ શેઠની વામે આવ્યો તેને

તું ક્યાં જાય છે. ? તેણે કહ્યું કે મારા શેઠને જુદા મુકામ નહિ. એ બધા સુએ તેની આસરીમા મારો દોલીઓ લાગે નહિ. તો શેઠને હું સોપતો નથી તેથી બંનેના દોલીયા પાસે નખાસી આવ્યા.

શેઠની સજ્યાપગ કુલની ઝાલર ખુલી રહી હતી. મુગધી બહેકતી હતી પાત સોપારીની તખક હાજર હતી શેઠ બીજાના પર જઈને મુગધા એ એક બે દાસીએ આવીને પમચપી કરવા માંડી એટલે લેરખી શેઠાણી ચંચળમતી ચણુગાર સજીને રમજીમ કરતા નેન નચાવતા ઝોરડામા આવ્યા તેણે પ્રથમ શેઠની સેતા નાણે નોઠાવર (લુણ) ઉતારી દાગીને આપી વીદાય કરી પછી અગર ચંદનની આચી કરી કુલના હાગ મજરા પહેરાવી ચારતી હિતારી શેઠની પમચપી કરતી પલગપર બેઠી.

આજે સમયે રસ્તામા થાકને લીધે અને શેઠાણીનું નુર તથા ચંચળમતીના નખરા કોઈને શેઠ તો છકજ થઈ ગયા, તેણે શેઠાણી પણુ ચાનમા એકેકે બોલ બોલ્યા નહિ તેથી શેઠની આખ મીચાઈ અને લેરવા માડ્યું. પણુ અહીં કુલિનસિંહ જનમલોજ પડી રહ્યો. શેઠનાં નસકોરા બોલતા સામળીને એક બેલા શેઠાણીએ ઢંઢોળ્યા પણુ કાઠ જવાળ આવ્યો નહીં એટલે તે પલમ પરથી નીચે હિતારીને ચણુગાર વેમજો ઠીપો ધાધરાનો લેટો માર્યો અને પટોળાથી કમર કરીને ઝોરડામા મઠ. માલેથી ઠાલ તલવાર લઈને બહાર આવી કમાડ વાસીને નીચે હિતારી. કુલિનસિંહ ગુપ્તગુપ તેની પાછળ ગયો ને જ્યેષ્ઠ તો શેઠાણી ગામ બહાર એક તુરખાં ફરીત્યા તરીઆ આવ્યા ચાલી દેડેડો દોડ્યો.

એટલે માલેથી પૂછ્યું—કયું બે રહી ? બાજર કંઈની છે.

ક્યું લાગ્યું? બા ઈસે તેમ કુચ કામ નહિ હે ?

ત્યારે બહારથી શેઠાણીએ બહુ બહુ કાલાવાલા કરીને ઈ-
લાએ ઉપડારી બહાર જઈને કહ્યું કે મે કયા કરે ? મેગ ખાવિ
આંજરોના બાણા કરનેકું આયા હે--સાંદર લગી તે સાંબળના
ના વાર ફરીરની આખમા ઝેર ભરાયું અને તેના રૂએરવાં ઉભા
થયા પડી તે કોષ કરીને બોલ્યો. " મુજે તેમ કુચ કામ નહિ,
હે" શેઠાણી ચચગમતી વિચાર કરી બી રહી, ત્યારે ફરીર
કરી ધમકાવીને કહ્યું કે ' બા જે ગંડી કયુ ખડી હે ? " એટલે
શેઠાણી ઉઠીને ચાલી.

શેઠાણી ચચગમતી ઉઠી કે કુચિનાસહ ગેલો કે રાઠ ખચીત
ગેડને મારગે લેથી શેઠાણી જેવી બહાર નીસરી નેવો પોતે જઈ પહે-
એ ને એડ ઝડકથી સાદને પુરે કરી તેની લાસની નાસડી પોતાની
પાડપર બાધી શેઠાણી પહેલા ગેડ નીમચદલાહ પાસે આવી પ-
હેલ્યો, ને શેડને જમાડ્યો--" શેઠ ! ઉઠ ! ઉઠ ! " શેઠ કહે શે-
ઠાણી હજી તુ માહું કેમ આપ્યો ત્યારે રજપુતે કહ્યું, " મુખ
ઉઠ શેઠાણી તારી મોડમાં કયા છે ! હે નહિ તો હમણા જ-
વથી મર્યો જશે " શેઠ જીવ જવાના ઝગથી તરત ઉઠ્યો, ને તેને
રજપુતે પેલાના ખાટલામા સુવાડ્યો. કે ફરીરની લાસ શેડના
પથવમા નાખી રજપુતે એલાડીને દાવો મુઝાવી પોતે ચંતારી
એકે શેઠાણી ચચગમતી આવી પોતાના પતી બાણી ફરીરના
બા પર ઝડકે માથે તેનું માથુ કાપેલુદા હતું તે તરત જીવું
થઈને બોયપર જપડી પડ્યું તે બેઈ બધારે અધારે ફરીર મુજ-
ખાનેતરીએ બાવી ફડકે રોલ્યો પણ કોઈ એ જવાબ આપી
નહિ નેથી અને ફડકે (તરીઆનો દવાજો) નોડીને બેઈર મજ

તો ફરીએ દોડે નહિ ને મહા દુઃખ પામી એડીવાર ત્યા રહ
 જોઈને આખા સમજ કે કશીને હું મારવા મજ તેથી ડરીને
 પીટ્યો નાશી ન્યો છે તેથી નિરાશ થઈને પેતાને ઘેર આવી
 એકદમ ચીસ પાડીને રડી ઉડી, માથના વાળ વિંગા છાતી કુ-
 ટવા બાળી તે મજબૂતનો પોકાર સાંભળીને આસપાસથી તેના
 સગા વહાલા દોડી આવ્યા, પણ એરડામાં બધાઈ તેથી કાંઈ
 નજરે પડે નહિ સદુએ જેમ તેને વિલાપ કરી રડવાનું કાલ્પ
 પુછ્યું તેમ ને વધારે. બરાડા પાડીને રડવા લાગી, અને તેના
 વંશી નીમચદશાહના નામનો છેડો વાળ્યો.

એ સાંભળીને હીમચંદશાહ અને તેની સ્ત્રી છોકરીને રડા-
 એલી જાણી પોક મૂકી રડી હાથા. લેરખી સોડાણી ચંચળમતીએ
 વિલાપ કરતા રજપુસનું નામ દીધું કે એ હરામખોરે મારી કુ-
 પર કુનજર કરીને શેઠનું પુત્ર ક્યું છે સીપાઈની
 શોભણી નજરે પડ્યા તે લાલચે જમાઈને મારી નાખ્યો છે. તેની
 ગળ ચતુરસાગ પાસે જઈને ફરીવાર કીધી.

સગાએ કુલિનસિંહને બાંધી હજુરની પાસે બોલાવી મર્દના
 દેખતા પુછ્યું કે તે શેઠે સાર શેઠના જમાઈને મારી નાખ્યો ?

કુલિનસિંહ—મેં માર્યો નથી શેઠની સંભાળ સારું અને
 તેના બાપે સાથે મોકલ્યો છે તેહુલ કેમ કરીને મારી

ગળા—સર્ તાર નામ દે છે અને તું ના કહે છે એ
 મનાય કેમ ?

કુલિનસિંહ—હદાય મારા હતો તો કહારી, કે સલવાર,
 મારી પાંચે છેલ ક્યાં !

ત્યારે રાજાએ કહ્યું કે લાલો સાથે આપણે જોઈએ કે શેઠ

ધા છે ! વાણીઆ દોડી મયા અને જોયા વગર પલંગનો પલન ઉઘાડી લાવ્યા ઉપરથી પીછોડી ખેંચી લીધી મુડકુ તો કોઈ દાદીવાળા ફફીરતુ નીકળ્યુ. રાજાએ અચ્ચો પામીને હીરાચક્ર રોડને પુછ્યુ કે આજ તમારો જમાઈ કે ? તે જોઈ બધા વિચારમા પડ્યા કોઈ મફકરીમા કહે કે હા, કોઈ કહે ના ! એણે કે-ટવીકવાગ. ધીમાણું ચાલ્યુ કચેરીમા સર્વે જણુ જોઈ રહ્યા તે-મથી એક જણુ બોલી ઉઠ્યો, કે આ તો મામ બહાર માડો ફફીર નુગખ્ત હતો તેની લાચ જણાય છે. તે સાંભળીને વાણી-યાઓ એક બીજાના મ્હો જોવા લાગ્યા, અને તેમના જડખાજ બંધ થઈ ગયા

રાજા-રોડ ! આજ આપનો જમાઈ કે ?

વાણીયા તો શીકા થોણુ જોવા થઈ ગયા જુદા પડ્યા અને લાખ ટકાની સાખ ગુમાવી, તેથી આકુળિત થઈ એક પલુ જવાજ આપી શકતા નથી.

રાજા-કુલિનસિંહ ! આ શું છે તેનો બેઠ તું બોલ.

કુલિનસિંહ—હુ નીચે આમરીમાં ચુતો હતો તે શું જાણું ? એ વાતની ખખર શેઠાણી ચચળમતિ જાણે.

રાજાએ કશું કે ખરી વાત-બોલાવો શેઠાણી ! પછી શેઠાણીને તેડવી પુછ્યુ કે બોલ આમ શું બેઠ છે ? આ ફફીર તારી સાડમા શી રીતે આવીને ચુતો અને તેને કાણે મારો તારો પતિ પ્રથમ તારી સેજમા ચુતો હતો તેનું શું થયું !

શેઠાણી ચચળમતીએ તેના ચારને મારેલો જાણીને તેનું કાળજી દેગઈ ગયું અને બર કચેરીમા તેની આવી ફફેલિ થઈ તેથી અવાચક થઈને નીચું જોઈને ઉભી

ત્યારે રાજાએ પાછું કુલિનસિંહને પુછ્યું કે, હવે તારા સિવાય આ બધા બેઠનો પડશે કે છ બોલી શકે તેમ નથી, મારે તુજ બોલી દે-કે એ થયું કેમ ?

હવે કુલિનસિંહે સર્વેના સામગતા કર્યું કે કાલે સાંજના આ હિરાયદશા શેઠ બડી ધામધુમથી તમારા શહેરમા લાવ્યા. અને તેની મેડીમા ઉતાર્યા, અમારી પરોણામન કરવામા એણે કરી બાકી ગમી નથી સર્વેના સુના પછી મધ્ય રાત્રિને સુમારે આ લેગમી શેઠાણી અંચળમન કછોટ મારી કમ્મર કમીને ઢાલ તરવાર સાથે મારા બિંછાના આગળ થઈને મહેલ બહાર નિસર્યા, જેથી તેને પ્રભતે ચાલ્યો ચાલતા ગામ બહાર આ ફકિએ તકિયે આવી શેઠાણીએ ફડકા ઠોક્યા, ત્યારે ફકીરે આવડી મેડી આવ-વવાતુ કારણ પુછ્યુ તેને શેઠાણી અંચળમતીએ પોતાના અધિક આવીના સગમ્યાર કહ્યા, જેથી તેણે અંદેખાઈથી તેનુ માથુ કાપી મગાવ્યું. તે લેવાને શેઠાણી ત્યાંથી ચાલ્યા હુ પાછાથી ફકરેના પડો લાગ્યો ફરીને, ઘેર શેઠાણીની અમાડી નઈ પહોંચ્યો શેઠની જગાએ આ ફકીરને સુતાડ્યા એટલે શેઠાણી આવી તલ-વારના ઝટકા સાથે માથુ કાપી પાછાં ચાલ્યા પણ ફકીર મૃત્યુ નહી તેથી નીરાશ થઈ પાછા ઘેર આવીને બા શીતુર ઉડાવ્યું ને બાકીનું તમને રોશન છે.

રાજા—કુલિનસિંહ ક્યેય છે, તને અને તારી હિંમતને તું સાચેસાચું બોલ્યો, પણ તારો શેઠ છવ્વો છે તો આ મંડ-ળીમાં તે કેમ ફિસતો નથી ! તેને તેં ક્યા અને કેમ પુછાવ્યો !

કુલિનસિંહ—આ બધી શેઠાણી અને અમારી મંડળી મેં તેને બચાવી રાખેલ છે. મારી કરવી હોય તો દલાવો.

અપાશરે! છે તેમ! તે એહા છે ત્યાથી કાઈ દરબારીને મોકલી તેડી મ આવે. રાજાએ તરતજ તેને તેડવાને સાર ચોપદાર મોકલ્યો. પછી કહ્યું કાલનસિંહ તેને તેને સતાડી મેલવાનું કારણ કેમ હતું નહિ.

કુલિનસિંહ—રાજા ચતુરસાગર! હવે એટલેજથી આટલો વધારે સાબળવામા માલ નથી. પણ રાજાના આગ્રહને લીધે ને એકલો કે પુછવો તો તેનું કારણ તમે કેવો ન્યાય કરો છો કે મારે! એટલેજ છતાં છતાં વાણીયાના કહેરા “પરવી મને કામી ર્યો છો! કે થુ તે જોવાની મને હજી થઈ, તેથી મેં મારા મેદને છુપાવી મળ્યો.

પછી રાજાએ આ લેરખી શેઠાણી ચચકમતિના નાક કાન કાપીને નમ અહાર કાઢી મેલી. તેના બાપ સગાજાસા અરે વાણીયાની ન્યત જે ત્યા આવી હતી તેમને તેમની બેટીયો બહુ મોટી કર્યાથી તેમને મારના સમજી કેવી વ્યાધી થય છે, તથા તેનાથી કેટલા મહા પરિણામ નીપજે છે તે સુચવતે તેને કાઢી મેલ્યા, કુલિનસિંહની ચતુરાઈ તથા બજારી જોઈને રાજાએ તેને પોતાના પાંચે મળ્યો ને પછીથી પોતાની કુંવરી પ્રિયસુદા પચ્ચ પરણાવી તેના શેઠ નીમ્યજ્ઞાહને પ્રભુ ગામની બીજા કન્યા કચ્ચમતિ પગગાવીનેને દાસ દાસી બે ડા વિચેરે આપીને વિદાય કર્યા.

વારતા બીજી.

પિતા પુત્ર બંને સાથે વ્યભિચાર કરનાર શેઠાણી કુમતિ.

કેમ કુમતિ શેઠાણીને એક કોટવાલ સાથે દોસ્તી હતી તેથી કોટવાલ હમેશાં જ્યારે તેના ધણી બહાર જાય ત્યારે લાગ જોઈને તેના ધરમા આવતો જતો હતો, કોટવાળને એક છોકરો હતો તે ધણે ખુબચુસ્ત હતો તેને પણ તે સ્ત્રી સાથે દોસ્તી થઈ ત્યારે બન્ને બાપ દીકરો જુદે જુદે વખતે લાગ જોઈ આવવા લાગ્યા એક દિવસ છોકરો શેઠાણી કુમતિના ધરમા આવ્યો ને વાતચીત કરે છે એટલામા કોટવાળ ત્યાં દસ્તો દસ્તો આવ્યાં ચડ્યો અને ખારણું ઠોકતુ છોકરો બાપ આવ્યો જાણી મજાણ્યો અને સ્ત્રીને સંતાડવા માટે આજીજ કરી તેને એક ઓરડીમા ઘાંઘી શેઠાણીએ ખારણું ઉઘાડ્યા ને કોટવાળને બાહરમાન દઈ અહર લીધો તેને પાનત્રી ખીડી ખવરાવે છે ને મપાટા મારે છે એટલામા તેના ધણી આવી પહોંચ્યો ને કમાડ ખખડાવ્યા તેણેજ કોટવાળ ચરચર કુજવા લાગ્યો કે હાય ! હાય ! હવે મારી અજર ઠોડીની ઘરો, શેઠાણી કુમતિએ કહ્યું ગભરાઈશ નહિં, હું કહું તેમ કર આ એક હાથમા મોટો ઘોઠો લે અને આખો કાલ કરીને મુસ્તાબેર મહોડે બોલતો બોલતો દરવાજા આગળ જઈ કે માદરખખ ! ભે મારા હાથમા આવે તો માથુંજ શ્યાંગી નાંખુ એમ કકળાટ કરી બેચાર ગાળો દેઈ કમાડ ઉઘાડી બેઘડક ચાલ્યો જજે. કેલવાલે શેઠાણીના સીખવ્યા પ્રમાણે કર્યું તે જોઈ ધણી ખભરાઈમા પડ્યો. અને બીજી પુછ્યું શું છે કે કોટવાલ આપણા ધરમાંથી માલો દેતો દેતો જઈને નીકળ્યો ! બીજે તેને કહ્યું ગરે !

એના છોકરાએ કાંઈ ગુન્હો કર્યો હશે તેથી તે નાશીને આપણા ઘરમાં આવ્યો છે મેં તેને આપણા પેલા ઓરડામાં મતાડ્યો છે, તેની ખબર પડી હશે તેથી અહિં ખબર કાઢવા આવ્યો હતો. પણ જડ્યો નહિ તેથી ગડગડાટ કરતો ચાલ્યો ગયો. માટે હવે ઓરડામાં એ છોકરાને સમજાવીને કહાડી મુકો તે સાબળી તેના ધણીએ છોકરાને વિદાય કર્યો

વારતા ત્રીજી.

રતનશી સોની તથા તેની સ્ત્રી કુલવંતી.

સૂર્યકાન્ત શહેરમાં કોઈ એક મહા ધનાઢ્ય રતનશી નામનો મોની વસતો હતો, તેને ત્યાં સેંકડો કાગીગરો કાચે લાગતા હતા. થોડામાં તેની આખર તથા વહેવાર સારો હતો. જેવો તે પોતાના હુન્નર અને કળામાં રુચળ હતો તેવોજ સામુદ્રિક વિદ્યામાં અચ્છી માદ્રીતગારી મેળવી નિપુણ થયો હતો. સસારમાં દિવસ પ્રકારનું સુખ મેળવવાના હેતુથી તેણે એક વિપત્તિ અભ્યાસ પછવાડે પોતાની અડધી દોલત ખરચી નાંખી હતી, ચૌદ વર્ષની ખીલતી જુવાનીના બહારમાં તે દુનિયાના રાહપાટમાં પડ્યો હતો, તેણે મેહતાબ જેવી ખુબસુરત અને પરી એહેરાની એક કુલિન સાથે સાથે ધામધુમથી લગ્ન કર્યા. અરસપરસ તેઓનો સ્નેહ પુછવા જેવો હતો, પણ માણસની ધારણા આજે તેના સીતાને તેની અદેખાઈ કરે છે જેમ હંદ્રધનુષને પડછાયો પાણીમાં ગ્રામીવાર દેખાતો નથી, તેમ થોડા વખતમાં આ સુકોમળ પદ્મણી ઉપર ખીળ આશકોનો મોહ થયો, તેઓ પોતાના કર્તુકર્મ કતેહ પામ્યા નહીં, પણ તેથી કરીને ગરીબ બિચારી અખળાઈ ક્રોધ ધીમે ધીમે

ફેરવાવું સોનીએ તેની વિદ્યામા જોરથી માથુંએ જબિયાસુધી
 ચબોલી માલમ પડી તેજ વખતે છુટા છેડા કરી પીગી સી પસી
 લાવ્યો તે પણ તેવીજ માલમ પડવાથી તેની શોઢે મળવાને તેને
 પણ મોકલી, એ પ્રમાણે રતનશી મોનીએ પોતાની ત્રીસ વર્ષની
 વયમા ઉપગઉપરી પંદર સીએ પગણીને કાઢી મેલી ! એમ કળા
 તે છેક કંટાળા ગયો ત્યારે ચિચા કળા લાવ્યો કે મોટી કન્યાને
 પરણું છું એમાંજ મારી મુખાંધ છે કારણકે તેઓ પીવરમા દુરા-
 ચાર શીખી મોટી વ્યધને આવે છે, પછી પિસાચસુઓ બહાર
 વૈભવ શોધે છે, હવે કોઈ નહાની છોકરી સાથે લગ્ન કર્યા કે જેને
 દુનિયાનો પવન પણ લાગેલો ન હોય, વળી તેના ખાવા પીવા
 વગેરેની સર્વે પ્રવૃત્તિ મારે હાથે જ રાખી તેને કોઈનો સમાગમ
 થવા દઉ નહિ, નો જોધએ પછી કેમ તે પતિભક્તિ બૂલી જશે.
 મનમા એવી દહના કરીને પોતાની નાતમાથી એક સાત વર્ષની
 છોકરી કુલવતીને તે પગણી લાવ્યો છોકરીને લાવીને તેણે સાતમી
 મેડીમા બાલી મેલી, દુકાનના કામકાજમાથી કુસદ મેળવીને તે
 ઉપગ જઈ સપ્તમે વખત આ બાળાને કેળવવામા કહાડતો હતો
 એ પ્રમાણે કેટલેક કાળે તેને તરણપણાના ચિન્હ પ્રાપ્ત થવા માંડ્યા
 તે જોધને રતનશી સોની પણ મનમાં કહેવા લાગ્યો કે આનાથી
 આપણી મહેનતવું કળ સરશે ખરું એક દીવસ નવ મુઝા કુલ-
 વતી ખારીએ બેડી બેડી નીચે બુલે છે તેવામા એક મોટી તેને
 ફરસજો આવીને અડધી તેમાથી ચાલીસ વર્ષની સુમારે વયની
 એક આ હસ્તી હસ્તી તેની દુકાનમા મઈ અને કેટલીકવાર પછી
 તેજ સી રડતી કકળતી પાછી નીકળી તે જોધને તેણે ઉપરથી
 મુઝા, આઈ દુ હસ્તી હસ્તી આવી અને રડતી જેમ પાછી આવ

છે. એવો અવાજ સાંભળીને હવે જોઈ કહે છે, બાઈ! તારે કાળે રહું છું કેમકે હું તારી નણદ વાલે છું. તું બિચારો નહિ માટે તારા ઉપર આપણો બધો જાન્યતો રાખેલો છે તે માગથી જોઈ સકાતું નથી. એટલું જોણીને તે ચાલી ગઈ.

નણદના વચનો આ સુઝા કુલવંતીના હૃદયમાં બાણના જેવા સુંસગ પડ્યા તેથી તે એકદમ ગુસ્સામાં આવી જઈ બોલી અહો ! આજ પર્વત મને ખબર નહિ એ તો મને જાન્યતામાં રાખતો દેખાય છે. તો હું પણ ખરી ક્યારે કે એને એના જાન્યતાની ખબર પાડું.

તેવામાં તેના ધણીને આવના દાદરમાં પનકા વાળના સાંભળીને મુગી થઈ છાનીમાની બેસી કે જાણે કાંઈ વાતની તેને ખબર ન હોય. મોઝના ઈંડાને ચિતરવું પડતું નથી. તે પ્રમાણે સોનીને અંદર આવતો જોઈ બોલી, 'વાર્માનાથ ! તને કહે, ના પણ આજ તમાર મો ઉતરી ગયેલું દેખાય છે, એવું તમારા ઉપર શું દુખ આવી પડ્યું છે જે દુખથી તમે આના દિવસનીર દયા છો. કેમ કેમ આશામી માત્ર લપ નહારી ગયો છે કે, કેણે તમારી ખલુની દમાવી ?

સોની--ના પ્યારી ! એમાં કાંઈ નથી.

સોનારણુ--ત્યારે છે શું ? તમે માંના, ના મનો, પણ કાંઈની સાથે તમારે કે કાંઈ થયેલો જણાય છે.

સોની--ખરી રાત ? (આખરમાં જાણણીવા બગાડ આવે છે. પણ તેનાથી બોલાતું નથી).

સોનારણુ--એવી શું વાત છે, કે તમે બોલતા નથી અને રોડો છે, તમને કોણ દુખવત્તર એવું કોઈ માણુ છે કે નહીં.

તમારા જેવા કડોર સોનીને માળી પાણી પાણી જેવા કરી નાખ્યા
 સોની કહે મારે એકની એક માની જણી બેહેન ઠરતુર છે, તેણે
 મ્હેન્ટપણે આજે એકનો એક છોકરો કપુરચંદ પરણાવવા માડ્યો
 છે તે આજે નોતરું દેવા-આવી હતી.

સોનાચ્છ—અહો એતો ખડુ સારું, ચાલો આપણે પણ
 મહાલવાનું મળશે ! પણ બોલો પછી શું થયું !

સોની—તેણે બધાને નોતરું દીધું, ત્યારે મેં કહ્યું કે હું
 એકલો આવીશ ને વહનું ખાવાનું ધરમા લાવીને ખવડાવીશ તેણે
 મારી બોલે લડી લે રીસાઈ ગયું, હવે મારું મોટાણું સરખું
 રાખનાર નથી.

સોનાચ્છ—અને તમારી આશા હોય તો હમણાં હું મારી
 નજીક કપુરચંદની મનવી આવું એ પાગલ મારીને બેઠું છે,
 ત્યાં આપણે પણ જઈશું, એમાં શું મ્હેન્ટી પડ્યાત. પોતાને કે-
 રણી ૫-૧૦ હજારના દાગીના લીધા અને તેને ઘેર આવ્યો. ચ-
 નીએ તે તથા બીજા પોતાના ધરમાં ફરોક હજારના દાગીના ઉ-
 મેરી એક મોટા પૈટલામાં બાંધી સોની રતનશીતે ફેરવવા લાગી
 કહેવા લાગી કે બાપ મારા છોકરાના પડીયાં લખન દેવાય છે
 વહુને કાલે દાગીના ચડાવવાના છે મારે મારે ઘેર બેસીએ હાજીના
 જલદીથી તૈયાર કરી આપ મજુરી મનમાંની લેજો એટલું કીતી
 એક ૫૦૦ રૂપિયાની થેલી તેના તરફ દેશીને કહ્યું કે-ચે જા તારી
 મજુરી માટે જમાવેથી આપું છું અને બાજીની તને લખન કે
 મુકાવી આપીશ. જાજનો દહાડો તારી ફુલન બંધ રાખ્યું અને
 મારે ઘેર તું ને તારા કારીગર બન્નેને ચાલો, એ આવડું હોય
 તો મ્હં ભેટ તારો સામાન લેવાય, મારે હાજીને મુંડ જ

બરાબ છે હું તો આ ચાલી (ઐટલુ કહીને ચાલવા માડે છે)

સોની રતનશીનું મન પેલી કાચળી ભેદને લલચાઇ મચ્યું. પહુ જ્ય તો ધરમા પોતાની બૈરાને બવરાવે કેલુ. તેથી ચનીને સમજાવી દહે છે તમે આમ માલસા ના બના જરા માની વાત સામજો તાબાની તોલડી તેર વાના માએ માટે હુ ચુ ચુ લાવુ ને ચુ ચુ ના લાવુ ? વળી તમારે ત્યા સામાન લાવતા કરતા અને થોડવા કામ હારમા પાડતા બપોરે તો સહેજમા થઇ અથ તેમા કાઈ જુલ્યા તો અહીં સુધીનો દમ ધકો ! એટલે હિલકુ મોહું વધાર વરા, તમે કામ ઉતારવું બતાવો છો માટે તમે માર્કે કલુ માનો તો અહીં તમને કાઈ પાતીની અચ્ચલુ નડશે નહીં અને જે ભેદ એ તે નવગુ આહ હાજર છે, આટલા વર્ષ સુધી કમચેરે આપણી દાનન સાદ મળી છે થોડા સર તમામમાથી ચોરાન હુ પોતાને ડાગ લગાડનાર નથી માટે જન તમારે મારો વિદ્વાન હોય તો સોનું અહીં આ લેઇ આવો અને તમારા એક બે માળસને મારી પામે બેસાડો, નહીં તો આ પડ્યા તમામ રૂપીઆ પછા લેન જાઓ

ચની-(મો ચડાવીને) ઓહો કાલે છોકરે કાકા કલુ ને આપ હિડી નાગા થયા ? જુઓ ભાતનું કામ પડ્યું તમે જાત છપડે ચહી બેસ ગામમા સોનીની ધાડ પડી સગર છે કમ અલ્યા ? મન માનતા મજુરો આપતા જુઓ કેવા માડ-નુમદા કંડે છેના ! દમ અચ્ચતાએ કામ કરનારા મળનારા નથી મેમજ તાગ મનમા નમજનો હશે કે કમ ! ટુંજ દાગીના નહીં ધડી આપે તે મારો છાટરો કુવારો જહેવાને ધારે છે નહીં ? ઐટલુ કહી પેલી અહીં ચાલવા માડે છે.

સોનીના લોભે લક્ષણ મળ્યાં, નેથી તેણે સાદ મારીને અંધ-
વચથી અટકારીને કહ્યું કે મેં તમને શું ખોટું કહ્યું કે મારા ઉપર
આટલી રીસ કાઢી તમે મારા મરીજતું કહ્યું માનો બહાર તમારું
કામ થવાનું નથી અને તમે નકામા રખડી પાછા આવશો ને
તમારું કામ ચુકશે. મારે ઉપરથી કોઈ પાણુ કર્યું નથી, ને તમે
પાછા જાઓ એમને દુસ્ત્ર લાગતું નથી તમારે ધેર આવવાને
માટે કોઈ અડચણ નથી પણ ત્યાં આવવામાં મને 'ચલવવું' નથી.
મારી દુકાને પચામ કારીગર બેસે છે, તેમને એકેકને એક દાગી-
નો સોપીશ તો સાજસોરા તમાગ પચાસ દાગીના તૈયાર થશે, (એ
પ્રમાણે સમજાવવાથી ચની માનુ આણી આવવાને કમુલ થયું.)

ચનીએ ધેર આવી ખટાવત ફડડખાને સર્વે વૃષાત કહી
સબળાવ્યું, પછી તેને બહરીના લુગડા પહેરાવી સોનીની દુકાને
સાથે તેડા ગઈ, ત્યાં સોનારપાની લમડીઓ સોનીને જોખીને સોંપી
અને પોતે પાસે બેસી

ત્યાં સોનીએ પૂછ્યું, આ બાઈ બહુ ચરમાળ લાગે છે અને
કોઈ બહારમામથી આવેલા દેખાય છે. એ તમારા શું સગાં શાય
છે? જુનાને કેરી લાજ કહાડી ગુપચુપ બેઠાં છે કે જાણે એનાં
મોઢામાં દાંત નથી !

ચની—જયપુરથી મારી મારીના દીકરાની વહુ આવી છે.
હું કહી કહીને થાકી પણ ધરનાએ એ તો આમનું આમ કરે છે
હમણાં થોડી થોડી લાજ નેલાતી છે. ખાવા બેસે ત્યારે તમે જોઈ
શોય તો પોપટના જેટલું પણ ચરમ્મી મારી ખાતી નથી.

સોની—ત્યારે એમનાં મુલકમાં લાજ કહાડવાનો બહુજ
આલસ હતો.

ચની— ના પુછો વાત ! પગની પાની સરખી તો કેખાવજ
કેવી ? કાઈ મરદ તો શુ પણ ધગમા સાસુ વગેરે કોઇ મારા જેવાં
કોખા હોય તોપણ ભાગ્યેજ વહુના મ્હો જોવા પામે.

સોની—આ, ઝોમ છે ? એ તો આજજ આપણે નવાઈની
વાત સાંભળી અમને અહીંયા હિંચાડા બેઠા બેઠા આટલો પરસેવો
હુટે છે તો એતો બિચારી ક્યારની ગભરાઇ ગઇ હશે ને તારથી
મુઠાઈ મરતી હશે, માટે મેડી ઉપર વડુ એકલી બેઠી છે તેની
પાસે બેસાડી આવો ત્યાં સરખે સરખા બેઠા બેઠા વાતો કરશે હવે
અમારે બહૂી ચલાવવી છે તેથી તમે વહેલા પાઠા આવો.

ચની—(મનમાં તો મમતું પણ ન્હોડેથી માન કરે છે)
ના, ના ભાઈ એ એવી તો શરમાળ છ કોઈ અજાણ્યા સાથે તો
બોલેજ શાની ! એને તો અહીંજ ફીક છે.

સોની— હજી તો બહૂી સળગાવી નથી છતાં આવા અકળા-
ધએ છીએ તો સળગાવ્યા પછી હિમુ રહેવું મુશ્કેલ પડશે. માટે
તમે એને ઉપર મેડી આવો.

ચની—સોનીનો બહુ આગ્રહ જોઇને પટાવત ફકડખાને લાઈ
મેડી ઉપર ગઇ અને સોનારથુને સોપી પાછી નિચે આવી બપો-
રનો જમવાનો વખત થયો ત્યારે ગતનશીએ ચનીને કહ્યું જે
આજે તમે અમારે ઘેર જમજો ને સાજના આ દાગીના તમયાર
થાય તે લેઈને ઘેર જજો. એટલે તો કાઈ શીકર નથી તે વાત
મહા મહેનત છતાં તેણે કયુલ કરાવી. પછી ચનીને ત્રણ જણા
જેટલુ પીરસી ઉપર મોકલી રાતના સર્વે દાગીના તૈયાર થયા,
તે લેઈને ચની પટાવત ફકડખા સાથે ઘેર ગઈ.

સર્વે ગયા પછી દુકાન વસાવીને ગતનશી સોની મેડી ઉપર

સુવાને ચાલ્યો. તેના પગલા સાબળાને તેની વડુ ડુંલવતીએ સ્પર્શ
 ધુણાવવા માડ્યું. તે જોતાજ સોની હચમચી ગયો અને
 ગભરાવા લાગ્યો. ત્યારે ઠેકઠીક વારે લાગ જોઈને તે
 બોલી-હવે હું મેલનાર નથી બેઠિના બોમ લઈશ પેલી ચડ
 આવી હતી તેણે મને આઠ પહોરની રક્ષા (કાર) કીધી છે, તે
 પીતી કે જીવ લાદશ, એમ બોલતામાં તે ધમ લઈને પડી અને
 મુઝદા જેવી સ્તબ્ધ થઈ હાથ ખસારી લાખી થઈ પડી. તેણે આ-
 ખો મીઝી દીધી, શ્વાસ બંધ કરી નાખ્યો, વાળ વીખેરાઈ ગયા,
 તે મ્હોડેથી હેઝી ખાવા લાગી તે જોઈ સોનીના હોશને ઠેક
 લીધી ગયા.

સોનીની પાસે એક સજીવન ખુટી હતી તે લાવીને જ તેણે
 સ્ત્રીની જાંખમા આજી તો પશુ કંઈ અસર નહિં જોલી જોઈ
 નિરાશ થઈને અંતે એ મારા ખામડીરે એવી મોટી પોક મુકી
 રડવા બેઠો. ત્યારે જાણે પાછો જીવ આવ્યો એવી રીતે પડેજી
 બલ્લુ પછી ધીરેધીરે આખો ઉઘાડી હાથ પગ હલાવ્યા, તાસ-
 બાદ ઠેકઠીક વારે ઝીણે સાદે પાણી માડ્યું. તે સાબળા મોનીએ
 ખડુ ખુશી થઈને ઝટ પાણી પાણુ પછી ખામડીને ત્યાંથી ઉઘાડી
 તેણે જીંછાનામા સુવાડી ધરમાના ગરમાગરમ એસડ પાયા નીચે
 રાત વીતી ગઈ અને પરાક્રો વખત થયો તે બેળાએ ને બોલી
 કે વાસો ખડુ ફાટે છે. ને મને કાંઈ એન પડતું નથી ત્યારે સો-
 નીએ મુછયુ તને શું થયું છે-અને આવી નિર્બળ કેમ સેવાય
 જે સેનારજી બોલી ઇશ્વર નાહુ આજે બપોરના અમે' બધું બધું
 જાણી કુશળ પછી વાતો કરવા સાથે બેઠા હતા તેવામા એકાએક
 સોની જાણી ઉપર કાંઈ આવીને બેઠું બધું તે વખતે પેલી ચડી

નાઈ જો હાજર ન હોત તો મને ક્યારનાએ તમે બાળી આવ્યા હોત ? તેણે વરતજ પાણી મતરીને મને ચોકમા લઇ નવાડી. એટલે હોશિયાર થઇ તે કહેલી હતી, એતો આડાતુ છે તેના લગ્ન થયા પછી હું બંદાબસ્ત કરી આપીરા કદાચ વચમા પાણુ આવે તો મને એતજને માટે તમે હમણા ને હમણા જઇ ચની-આછને તેડી લઇ આંગે નહિતો કદાચ તે હવે પછી મને જીવની છોડનાર નથી તે મારો જીવ લઈને જશે ? એમ કહી રહી અને તેના ધણીની કોટે બાઝી પડી

પછી સોની તેની આસના વાસના કરીને તેના ડ્યુરો બિ-તરી ગયા પછી ચનીને ઘેર જવા તથયાર થયો પણ તેની સ્ત્રી ત્યાંથી તેને ખસળા દેતી નથી-તમે જાઓ એટલામા વળગણુ આવે તો હું એકવી મરી જઈશ ! તેથી રાતે તો જેમ તેમ મધ બે ઘડી દીવન ચલ્યો ત્યારે સોની ચનીને ઘેર ગયો તેને ત્યાં એવો દોગ મચાવ્યો છે કે આગણુ દોલ શગણાઇ વિગેરે ગડગડી રહ્યાં છે, બધાઓ નવા નવા વસ્ત્રાભૂષણ સજ્જને ખંડાળમા બેઠા બેઠા ગાણા ગાઈ રહ્યા છે પાડળ એસરીમા ધીના દાવા બગી રહ્યાં છે ધુપ પણ સળગી રહ્યો છે એક મટલાગા પટાવત ફકડખાને ધાવી ઉપર લાકણું દઇ તેને ગણ્યાણીથી મઠી એક કોરે મુકેલુ છે તેની પાસે ચની ધાણણો પાસે પુજા દગવે છે ત્યાં સોની આવી બોલ્યો-ચની ! ચની ! તમે જરા મારે ઘેર આવી જાઓ, સોનારણુ કુલવતી મરવા પડી છે તમારા આવ્યા વગર તે હૈંડ-તેમ નથી તેથી ગમે તેમ કરીને જરા તમે આવી જાઓ તો ઠીક.

ચની-મેર મારા પીટયા ! તુ જોતો નથી હું પુ જા કરું તે હમણા તે અવાય ? અથા પોતાનો દોલ વિચાએ નહિ, જા

હું કલ આવીશ આને મારે ઘેર બધા નાતીલા આવે છે, અને હું બહાર રમવા જાઉં એ કામ સારું દેખાય ? મામમથી કોઈ મુશ્કેલીને લઈ જા તારી વહુને આડાનું છે તે ઘણું કપર છે જી તારા આખડી લે કે બચશે

સોનીએ તેને બહુ કાવાવાલા કર્યા અને ત્યાં બેઠેલા લોકો પશુ તેની વતીથી બોલ્યા ત્યારે ચનીએ કહ્યું કે તારી સાથે આવું તો ખરી, પણ આ કુળદેવીને મારાથી એક ક્ષણવાર પણ ચિલ્લી મેલાય નહિ તે તું માથે ઉપાડીને તારે ઘેર લેઈ ચલે, ને હું પાછી આવું ત્યાર પાછું લાવે તો મારાથી અવાય

સોની—એમ છે તો એક ઘટ થુ પણ કહે તેા બે ઘટ ઉપાડીને આવું ને જાઉં પણ ફાઇમા ! તું જરા રહેમ નજર કરીને મારી સોનારણની સમાજ કર નહિ તો લે ધડીમાં મરી જશે ને મારું ઘર ભાગી જશે—મારા બાપ !

ચની—કલ તારીજ ખાતરના મારે મારી કુળદેવીને તારે ઘેર પધરાણુ છુ, પણ દેવીને સભાજાને કે વચમા વચમા પડે નહિ મારે લગન ફેરવવા પડશે એમ કહી સોનીને માથે ઘટ ચડાવ્યો, અને પોતે હાથમા દીવો તથા કુપદાની લીધી. પછી જૈરાઓને ગીત માતા માતા સાથે લઈને ચની વાજતે માજતે સોનીને ઘેર ચાલી. ત્યાં મેડી ઉપર એક ઓરડામા દેવીની સ્થાપના કરી. પુજા પત્રી ચડાવી સોનારણુ તો બેશુદ્ધિમાં પડેલી તેમની નજરે પડી, જ્યારે સોની બહુ કરમરીને વિનવતી કરજ લાગ્યો, ત્યારે તેને ત્યાં લોકો ગખીને ચની માનાના ઓરડામાથી કાઈ લેઈ આવી ત્યાં બેસી પાણીની એક કુડાળા કરીને સોનીને માંચ બેલાડી કહ્યું કે તું બિહતો નહી અને મમે તે આવ તો પણ

હું આવી માહેથી ખસતો નહિ, પછી તેણીએ પાણીની ચાર
કરીને ધુણ્ણું દીધું; ને બે દાણા અડના નાખ્યા તેના વેળાએ
બાપડી ઉડાને બેઠી ચર્મ, કૃતાંત (કાળ) સરખી આપેા ફાડીને
તે બોલી હવે તું મારે હાથે ચડી છે, તો જોજો મારો સપાટો !
આમાંથી કાઢીને મેલનાર નથી સર્વને ખાઈશ ? એટલું બોલીને
તેના બચ્છીની તરફ દોડી, તે જોઈ સોની બહુ ચરચર્યા લાગેા

સોનારણ— (ચની તરફ ફરી) ઝાકણ ! પાછી હું બાપડી છે
જય સબાળને હવે તને અહીંથી જવા દેનાર નથી એવાના ચનીએ
પાણીની બજલી ઊઠવાથી તે એકદમ બેસી ગઈ અને ધુણુવા
લાગી. ત્યારે ચની હોઠ ફફડાવી (મંત્ર બોલવાનો દેખ કરી)
એક બે ત્રણ ચાર એ પ્રમાણે બિપરા ઉપર પાણીની બજળાએ
ઊઠવા માડી.

સોનારણ— (જીભગણ કરીને) બપો બપોરે હવે જાઉં છું પાછી
કાઈ દિવસ નહિ આપુ; મારો કોડો છોડ.

ચની—બાપ છે ક્યાં (રાડ તું કાણુ છે, અને અહીં કેમ
આવી છે ? અને આ બીચારી મરીબડી સોનારણને સતારે છે એણે
તારું શું બનાડ્યું છે ? તે ઝટ દબને કહી દે

સોનારણ—હું મનથી સોનીની સામુ ચાઉ છું. મારી દીકરી
સાથે એણે કામ કરી તેને બહુ દુખ દેઈ ખોટાં ખોટાં આજ્ઞા
ચડાવી કહાડી મેલી હતી જેથી તેણે દુખમાં ને દુખમાં પોતાની
જે પાછી છે, માટે હવે તેનું હું વેર લેવાને બાવી છું, તે જોની
બાઈનીના જીવ લેઈશ ત્યારે જઈશ. તે સમજાવી સોની તો દિવ્યુદ
સરખો હોયો મ્હો.

ચની—સોનીને તો વડુઓ બહુએ યમ છે, તેમાથી તું કદ વાગતી, ને કોની મા થાય છે !

સોનારણુ—ચોથી વારની ઝવેર મારી દીઝરી થાય ને માઈ નામ વાહુ છે તેને એ પીટયાએ બહુ સતાપી છે (પછીથી ચનીએ પાછો તેના ઉપર પાછો અંજળીનો વરસાદ વરસાવ્યો.)

સોનારણુ—શુ કર ? હમણા પ્રથમ તારોજ કોળીયો કરી નાખુ પણ મારે માથે સમર્થ દેવી ગર્જે છે તેથી મારો ઉપાય નથી પણ માટલું ૭-૮ દિવસ સુધી એને ઘેર પાણુ જશે કે હું આવીને પાછી વળગીય એટલુ બોલતા બોલતા તે મોઢા ધબકાની સાથે જમીન ઉપર પડી મર્યા.

ચની—સપુર ! સપુર ! તે તો મર્યા પછી કેટલીક વારે મોનારણુ સાવધ થઈ કે તેને નવગાવી ધોવડાવીને દેવીના આરગમા મેઢને પુલ કરાવી અને તેને હાથે નાહુ બાધ્યુ.

ગનશી—ચની કઈ ! તમારૂં માટલુ જાહ દલસ મારે કે રાખી જાઓ.

ચની—સુખાં મારી ગોત્ર દેવી, તે મારે ગેઝ લગ્ન માટે હવે ઝડ હિરાવ ને ચાલ મારે ઘેર ત્યારે તો બહુ લાલમતાણુ થઈ પછીથી તે મોનીને કહેવા લાગી કે સાબગ ! તે સાચવ્યુ બહુ કઠણ કામ છે. એક મહીના સુધી નજરે તો શુ, પણ સ્ત્રી પુરુષનો આલો ના પડશે જોઈએ. કેમ તારાથી જનશે, નહિ તો કામ વિધરી જશે.

સોની—મા જહાનથી જાય તેના કરતા એક માસનો વિચાર તો કાલ વહી જશે. એવું ધારીને ચનીનું કહેવું મર્યાએ માન્યુ, પછી સોનારણુ પુછ્યું, ત્યારે તેણે પ્રથમ તે આનાકાની મીઠી

પણ તેના ધણીના આગ્રહથી તે કબુલ થઈ

પછી ચનીએ મોનીને કહ્યું એક માસ તુઠી દેતીને નવેદ અને તારી બેરીને ખાવા સાર જે કાંઈ બેઠએ તે સંપૂર્ણ સિ-
દ્ધીએ કરીને ઉપર પહોચાડ્યું, આ દેવાનો પરતો પ્રત્યક્ષ છે, નાટ
કાંઈ વચકા પડે નહિ તે સાચવ્યું મુશ્કેલ છે મુશ્કેલ કાળા ઉ-
ભદ્ર નહિ થાય માટે સાવધ રહેજે, પછી તેણે સામગ્રીની ટીપ
હિતગર્વને કહ્યું કે આ પ્રમાણે નિત્ય આઠ વાગવાની અદર સાત
સાબરે તકે મેલી તારી મેળે આપ્યા જવું હો !

તે દીવએ ખાનપાનની સામગ્રી તરત મગાવીને સોઈન
ત્યાંથી રખસદ કરી પછી સોનારણ્ય કુલવતી સાથે પેલા પટલત
દેડખાને મેળી હવે એક જણ નિશ્ચિતપણે એકઆરામ કરે-
વાનું કહીને સાતમા માળની દરવાજા દાદર બારી વગેરે બધ
કરી પોતાના હાથેજ કુચી માગતી ચની નીચે આવી ! ત્યાં દુ-
કાનમા મોની બેઠો હતો તેને કતુ કે હવે તારે કોઈ વાતની
ચીતા રાખવી નહી. આ બધી ખટપટ તારીજ ખાતર કરી છે
પણ દેવી સૌ સારા વાના કરશે, એટલું કહીને ચાલતી થઈ

સોની દરોજ વેદા ગણ્યા કરતો હતો તે મામ પુરો થયો
એટલે સવારના પકોરમાજ ઉઠીને ચનીને ઘેર ગયો

હજી ચાની-આજેજ મહીનો પુરો થાય છે એટલામા કેમ
આવ્યા પણ ઠીક થયું દેવીએજ તને મોકલ્યો, તે કેરો ટાળ્યો, કાલે
દેવીના વધામણા કરવા પડશે, ત્યાં પાચમે, મોરારણી કોમ વાસણ
અંત્રીએ અને બસે બદુક (કુવારા છોકરા) જમાડજે તેમને એકેકું
લુગડું અને દસાણા તારી સપત પ્રમાણે આપજે, રાતના હું આ-
વીને દેવીને વીંધાય કરાવી પધગવી દાવીશ

(૨૭)

ખીજે દિવસે માજરે ચની સોનીને ઘેર આવી સોનાચ્છુ
કુલવંતીની પાસે મઠ ત્યા પટાવત ફકડખાને અગાજિના માટલામા
બેસાડી તેનું ન્હો બધ કરી? તેના ઉપર કુવના હાર કકુ આ-
દિથી જાડીને સોનીને બોલાવ્યો. ઉપાડ મારી દેવીને લેઈ ચાલ
મારે ઘેર

સોનીને માથે માટલુ ચડાવીને દુતી તેને ઘેર આવી રાત
ધણી અંગારી તેથી માર્ગમા કોઈ સામુ આપતુ દેખાતુ નથી ન
તેઓ એક સાકડી મળીમાં ચર્ચને ચાલ્યા જાય છે, તેમામા એક
સાકડો સાગે આવ્યો તેના સોનીને ધકકો લાગવાથી મ.દા ઉપરના
ધક સાકડા ઉપર જઈ પડ્યો મભરાકને જાગ લેવો દોડવા જાય છે,
એટલામા પાછળથી આઢા હા હા કહેવાયા ને પાછો ફર્યો માટલુ
જમીન પર પડતા કુટી મથું ત્યારે ન્હાસી જતા બિચારે સોની
પટાવત અને દુતી એ બેની ગેટમા ફસાઈ જઈ પગ નીચે ખુંદાઈ
ગયો પટાવત ફકડખા ઝટ સાવધ થતો સોનીની જાતી ઉપર ચઢી
બેઠો ને બોલ્યો.—કમ્પાખન સયગ ! દેખતા નહિ ! કયા મેરી
જાતીયે ગિરીયા ? અગ તેગ જન હુમા ?—એટલુ કહી તેની જાતીપર
ચીખીયા (ચાખી) દેવા માલ્યા !

સોની તેથી ત્રાસ પામીને કરમરી કાલાવાલા કરે છે એટલામા
પંથી દુતી સોનીને બાજતી અને ગાળો દેતી આવી—હાય ! મારી ગોત્ર
દેવીનું માટલુ ફાડ્યુ ને માલ્યથી ભેરવ નીકલ્યો ! !

સોની—દુતીને બેઠને—ચની કહ ! આ મારી જાતી ઉપર
કોઈ બેઠું છે તેને તુ ઉઠાડી દે નહી તો મુકર મારો જીવ જશે.
જો તુ મારો જીવ ઉગારીશ તો હું તારો ઉપકારી થઈશ. તેમ
તેમ પેલો તેને વધારે ચીખીયા દેવા (સુરીયો 'ખજુવા) લાગ્યો

તેથી સોનીએ મેલાલક કરી કરી ચૂક્યો એટલે શોક જવા જવા માગ્યું
ત્યારે દૂતી તેને ગાયો દેતી બધ કરી પેલાને ઉઠી જવા અથુમારો
ક્યો કે તે ત્યાંથી પલાયન કરી જતો રહ્યો બ્યારે છતી ઉપરથી
ભાર એછો થયો ત્યારે તે ધીમેધીમે શાસ લેવા લાગ્યો પછી દૂતીનો
હાથ જાલીને ઉઠી ઉઠ્યો એક પોતાને ઘેર ગયો ! !

વારતા ૪ થી.

નનુભટ્ટ તથા તેની આ ગુણગુંદરી.

કતલપુર નગરમાં એક પ્રેમભટ્ટ કરીને વ્યાજલુ રહેતો હતો
તે ધણેજ પવિત્ર હતો, તે રોજ પાઠ, પુજા, સધ્યા, તર્પણ એ
સિવાય બીજામાં ધ્યાન આપતો નહિ પોને ભિક્ષા નાગી લાવતો
ગુજરાન ચલાવતો અને સતોપ માનતો ને તેના સ્ત્રી કેસર પત્ન
તેવીજ પવિત્ર હતી તેને એક નનુભટ્ટ નામનો પુત્ર હતો, નનુભટ્ટ
બ્યારે બાર વરસનો થયો ત્યારે પ્રેમભટ્ટ કે જે તેનો પીતા કાંઈ
રોગમાં આગરીથી મરણ પામ્યો, તેથી ધનુ ખર્ચ તેને માથે
આવી પડ્યું, ને બીલકુલ ભણ્યો નહોતો; તેથી તેણે નિર્વાહ કર-
વાના ઉપાય શોધવા માગ્યા. પછી તેના પડોશીઓએ વારે વારે
ટેકીને તેને ભણવાની સમજાવી આપી; તેણે લગ્ન તેના પીતાએ
જન્મથીજ કરી રાખ્યું હતું. છોકરાએ પરદેશ ભણવા જવાનો
નિશ્ચય કર્યો અને સગા વિગેરેની રજા લઈ વિદેશનો રસ્તો પકડ્યો,
કેલેએક દિવસે તે ઉગ્રીપાપુર નામના શહેરમાં આવી ચડ્યો, ત્યાં
એક પડિત સોમેશ્વર નિરાજ ભણાવતો હતો તેની પાસે આવી
પૂજ્યું જે હું આશીર્વાદ લઉં છું આપ મને ભણાવશો ? પડિ-

તણએ તેનું નામ ઠામ, જાન વગેરે પુછી, તો હાથયોગે તે તેના જમાઇ નિકળ્યો, તેઓ એકે એકને ઓળખતા નથી તેનું કારણ તેમનો પથા વર્ષા પર સંબંધ થયેલો હતો. પડિતે જાણ્યું કે જો હું જાહેર પડીશ તો તે મારે ઘેર બહુસે નાહ, માટે એને અન્ન-જુમાં રાખવો તેવીતેણે પોતાના ધરમા કાઢી ને પથુ વાત કહી નહિ પણ તે ઓળખાય નહિ તેની જીવકા કરી પડિતે કહ્યું કે તારું તારા મામનું અને તારા બાપનું નામ ફેરવી આ મામમા રહે તો હું તને બહુલુ તે ગરજુ વિદ્યાર્થીએ કમુલ કયું, પછી પોતે વિદ્યા બધાવવા માડી પડિત સોમેશ્વરની પૂત્રી ને મુણ-સુંદરી હતી તે પથુ બહુતી હતી અને જણા થોડી મુક્તમા બાણીને તાપ્યાર થયા, નાનુભટ્ટ ને અચમ મૂર્ખ હતા અને કાના માનનુ ઠીકડું નહોતો જાણતો તે આ વખતે મોટા પડિતોની માથે વાદવિવાદ કરે એવો પરાક્રમી થયો અને શાસ્ત્રમા અન્વય કરવા લાગ્યો.

ગુર, રાજા કીર્તીસિંહ પાસે રોજ પ્રયા વાચવા જતો હતો. એક વખત તે ગામડે જ્યા વાચાર થયો, ત્યારે તેણે વિચાર્યું કે રાજા કીર્તીસિંહને ત્યાં હું કયા વાચવા કેને મોકલેશ ? પ્રશ્ન તેને યાદ આવ્યું કે હવે મારો જમાઇ નનુભટ્ટ સક્તિવાન થયો છે તેને મોકલીશ. પછી તેને રાજ્યસભામા કયા વાચવાનું બધાંની પોતે પરદેશ ગયો. નનુભટ્ટ ખીજે દિવસે કયા વાચવા ગયો. તેની સ્ત્રી-પડિત સોમેશ્વરની દીકરી મુણસુંદરી પણ કયા સાંભળવા દરબારમા ગઈ, નનુભટ્ટ કયા વાચતો હતો તે વખતે તેની બિદલા જોઈ પડિતજીની પુત્રીનું ધ્યાન તેના ઉપર હતી રહ્યું તેથી તે અનેની મુવાવરથા જોઈ રાજા કીર્તીસિંહને શક આવ્યો કે આ

અનેને કામ લાભગ છે પણ ખરે જોવા તેઓના મન સ્વરૂપ અમા-
 જળ જેવા નિમ્ન હતા, કુકર્મની તેના મનમાં ભાસ પણ નહોતો,
 મળ કીર્તિસિંહને જ્યારે એમ લગ્ન ત્યારે તેણે પડિત
 સોમેશ્વરની પુત્રી ગુણસુદરીને બોલાવવાનો ધરાદો કર્યો તે જેવી
 બણેલી હતી તેની પુખ્તચરત પણ હતી, તે દિવસે નનુભટ કયા
 વાચીને ગયો, ત્યારે પેલી છોકરી ગુણસુદરી પણ તેની સાથે
 ઘેર ગઈ બીજો દિવસે નનુભટ પાછા આવીને કયા શર કરી તે
 વખતે પણ તેની રૂઢ વાણી સભલવાને છોડી હાજરગ હતી
 મળ કીર્તિસિંહનું ધ્યાન કયા ઉપર મિલકત નહી હતું, પણ
 કર્મ-દય ઉપર લાગેલું હતું, જ્યાં કયા વચાપ ન્યા બાદ પ-
 રિત પુત્રી ગુણસુદરી મહાગજની વાસગ જવા લાગી, ત્યારે
 મળ કીર્તિસિંહને કમ્પેડ સંતાપ્યો તેણે પોતાની ખાનગી દા-
 સીને ચેતાવી કે તેને રત્રે અહીં અવરની સુચના કરે, દાસીએ
 પડિત સોમેશ્વરની પુત્રી ગુણસુદરીને જણાવ્યું ત્યારે તેના મનમાં
 તરેહ તરેહ વાગ તર્ક દિવસ થયા અને વણે શોક કરવા લાગી
 તેણે કાર્ય કે મળ કીર્તિસિંહની દગલ બગડા જણાય છે. તેમ
 જો હું જઈશ નહિ તો ગુણસુદરી અને રાજા છે તે ચાહે તેમ કરશે
 શું કંવુ તે તેને સુએ નહી ત્યારે તે પોતાની એક ચતુર પ્રિયકર
 મર્મી અચળમનિ હતી તેને ઘેર ગઈ અને તેને અથવા તે પ્રતિ
 સૂધી માડને મધણી વાતથી વાકેફ કરી સખી અચળમનિએ
 તેને હિમ્મત આપી અને બોલી બેહેન! જરા પણ હત્યાડશ
 નહી તે પીટયો. શું કરનાર છે ? હું તને એક નીશાનીવાળી દવા
 આપુ છું, તે તું પાનમાં ધાલી ખવરાવજે કે, તે પછી લટુજ બની
 જશે અને તેને કોઈ પણ વાતલુ ભાન રહેશે નહિ તે સામળી પડિત

પુત્રી ગુણસુદરી પ્રસન્ન થઈ અને સખી ચચળમતિએ દયા આપી તે લેઈ ઘર આમળ આવી તે નિવસ સાજરે પડિતી સેમેશ્વર પણ દુઃખ આમળ આવ્યા, જમ્યાબાદ સધ્યાકાળે છાત્રોએ વિ-
ચાર્યું જે માગે બાપને કહ્યું એમાં પણ માલ નહીં પણ દુઃખ ગાળ પ્રીતિસિદ્ધને ત્યાં ગઈ, ત્યાં નિર્દોષ થઈ પાછી આવું તેને સાક્ષી કોણ ? માટે કાઢને સાક્ષી તરીકે સાથે લઈ ગઈ ત્યાં દીકરી એવો વિચાર કરી પાતાના પિતા સામેશ્વર કહેવા લાગી. પિતા જી મારે અત્યારે મહાલક્ષ્મીની પુણ કાવા જવું છે મટે કાઢાવ
લાથાને મારી સાથે મોકલો, તને બાપ ધણે સમજી ને અક્ષ-
વત હતો, તેણે વિચાર્યું જે છે કરી ઉભર લાવક થઈ ઇ, માટે તેની જોડે કાઢ વિદ્ય થી મે કહ્યું તે તીક નહીં પણ આપણ જ-
માઈ નનુભટને મોકલું એટલે કાઢ દેશ નહીં એવા વિચારથી તેણે નનુભટને તેની સાથે જવા હુકમ કર્યો નનુભટ તેની સાથે
મથા પણ જે સ્તે મદિ હવે તે રતો કુટી તે બાજે રતે આવી, નનુભટના રતમાં અનેક લગ આવા લાગ્યા કે મદિ તો
પેલી તક નહીં તે આ આમ કયા જાય છે ? પણ કદાચ બીજો
કામ હજી ત્યાં થઈને જવાની દગે એમ વિચાર કરે છે એટલામાં
છાત્રોએ જાણ મહેલનો સ્તો બતાવ્યો ત્યારે તો તેને ખબર
પડી કે આ ચરમ કેસ છે ? મહાલક્ષ્મીનું નામ દર્શ રાજ્યમહે-
લમાં જાય છે પણ ખે. આપણા ગુની પુત્ર છે, તેથી મોત્યુ
નહીં જે થાય તે જોયા કયું છે.કર. તેને કિપર લઈ અંત નોસ-
નથી અગાઉ ઉભી રહી કહ્યું-જે તું અધિ બો ગઈને, અને ઉ-
પર થયું થાય છે તે જોતો રહેને આલણપુત્ર ઉપર ગઈ,
ત્યાં રાજ્ય પ્રીતિસીદ્ધ તેની વાટ જોતો હતો તે ઉભો થયો

(૩૨)

અને સન્મુખ આવ્યો. હોકરીએ મિથ્યા હાવભાવ કરીને પેલું નીશાનવાળું પાનતું ખીંકું તેને આપ્યું તે રાજા કીર્તિસિંહ વચ્ચે હાથથી ખાઈ ગયો ! અને તેનો આતુરતાથી હાથ ઝાલવા આવ્યો. બાકીએ હાથકાથી કેટલું મહારાજ ! આકળા શું થાયો છો ? ધીમ્ર પડે, આખી રાત તમારી છે, એમ કરતા કીર્તિસિંહને નીશો ચઢ્યો ને કબજા પલમમા પડ્યો તેવીજ પડિતની પુત્રી મુલ્યમુંદરી દાદર ઉપર આવી જીએ છે તો નિસરણીમા વિવાદી ઉઘી ગયો છે ? મુલ્યમુંદરીએ રાજા કીર્તિસિંહને ખીંકું આપ્યું તે જોયું, પણ તે પછી નનુભટને ઝોકું આપ્યું ને ઉઘી ગયો. પેલી મુલ્યમુંદરી એ આવી હાક પાડી કે મહારાજ ઉઘી છો કે શું ? તેવોજ તે ઝબકીને જાગી ઉઠ્યો અને આસપાસ જોવા લાગ્યો નિદ્રાગત થયા પછી સાવચેત થઈને તે કુવરીને સાથે ઘેર આવ્યો. તેણે રસ્તામા આત્મા વિચાર કર્યો કે આ મહારાજ કીર્તિસિંહની સાથે ખગડેલી છે, પણ આપણા ગુરૂની પુત્રી છે, માટે તે વાત જાહેર પાડવી નહીં તોપણ બાપ પુત્રીનું જ તાલુકો ને હું રજેત યજ્ઞ એમ જાણી અણ સમજતા પુરુષ માણક ને મુજો રહો.

કેટલાએક દિવસ વિત્યા પછી પડીતે વિચાર્યું કે હવે આપણો જન્માર્થ નનુભટ બહુ ગણીને કુશીશાર થયો છે, માટે તેને વિદાય કરવો પછી તેણે તેને બોલાવ્યો અને કહ્યું મહારાજ ! હવે તમે હોશિયાર થયા. માટે તમારું ઘેર જઈ સમાવડાવાને બેઠા થાઓ (હજી સુધી તેને પોતાનું સગપણ જતાવ્યું નહીં) જન્માર્થ ગુરુ સોમેશ્વરને વદન કરી તેમની આજ્ઞા લઈ પોતાના ગામમા ગયો તે થલે વગસે આવ્યો તેથી તેવા સમાવડાવા આડો-થીપાડોથી વિગેરે મળવા આવ્યા અને ગામમા વાત માણી કે

ખાઈ નનુભટનો છોકરો બચીગચી હોશીયાર થઈને આવેલ છે. પછી તેના પાટોક્ષીઓ વિગેરે કહેવા લાગ્યા જે હવે તો તમારી સ્ત્રીને તેડવા જાયો. નનુભટ કહે આવ્યા તો હમણા ને વળી સ્ત્રી થી ! પછી બે ચાર મહીના કેડે બહારાજ પોતાના એક બે સગા સાથે લઈ ને સાસરે પોતાની વહુને આણ વાળવાને ગયા અને જે ગામમા પોતે બસવા ગયો હતો ત્યાજ આવ્યા ત્યારે તેને વિચાર થયો કે અહ્યા ? આ ગામમાજ જ્યારે આપણું સાસરું છે ત્યારે આટલા દિવસ અહ્યા પછુ ફર્યાજ નહી જ્યારે ગાડી પડીન ' સોમેશ્વર, ના ફળાયામા આવી ત્યારે તેને વિચાર થયો કે પડીત સોમેશ્વરને ઘેર તો મારૂ સાસરું નહી હોય ! કેમકે આ શેરીમા કાંઈ ખીજી જાનનું રહેલું નથી એટલામા પડીન સોમેશ્વરને ખબર થઈ, ને તેઓ બધા સામા લેવા આવ્યા ત્યારે નનુભટને ખાત્રી થઈ કે એજ મારૂ સાસરું છે, પણ તેના મનમા હર્ષને બદલે દીલગીરી પેદા થઈ કેમકે આ વખતે નને પેલી રાજા કીર્તિસીંહની વાતનું બન આવ્યું અને જાણ્યું કે રડ તો મહા લુચ્ચી છે, તે રડીબાજી પાછળ ભટકીયા મારશે ને ખુદા શોધતી ફરશે. એટલામા બનેની અરસપરસ આખ એકડી થઈ તે જોઈ છોકરી નખે ભોય ખોતરવા લાગી તે વિચારે છે કે હાય ! હાય ! હું એનેજ સાથે લઈને રાજા કીર્તિસિંહને ઘેર મળી હતી, તે તે કેમ જુલમ કરશે ! ઈશ્વરે તો ત્યા મારો રાખ્યા પણ કદાચ મારા ઉપર વાહજું આવી પડ્યું હોત તો મારી શી વહે થાત ? એમ બનેના મનમા ઉલટ સુલટ વાચારો થવા લાગ્યા, પડીતે જમાઈ નનુભટનો હજો સત્કાર કર્યો અને બે ચાર દિવસ રાખીને પોતાની દીવરી ગુણસુંદરીને આણ વાળી વળાવી. પોતાની સ્ત્રી

શુભ્રમુદરીને વ્યભીચારના દેખાવનું જોઈ આ મહારાજની ધ્યાનમા હતું, તે તે જાને કદી લઈ જવું નહીં પણ પોતાનો મનુષ્ય સો મેથર મુરુ છે એ શુભ્ર તેને યાદ આવ્યો. અને તેજ દાગને તે લાચારીએ તે પોતાની સ્ત્રી શુભ્રમુદરીને સાથે લઈ ગયો આ પોતાને સાસરે આવી હમેશા પાતની જાનામા નહીં અને સવાર પડે પુણ્ય દત્તાદી જે પોતાનું નીત્ય નિયમ દેવ તે દરની ન જોઈ નનુભટનું ચીત હમેશા ચિંતાઈ જતું, કેમકે રાજા કર્તિસિ-હની વાતથી તેના હૃદયથી તેનો ભગેસો ઉડી મયો હતો તેજુ તેના આવા દોગ જોઈ મર્મમા તેનું નામ શુભ્રમુદરી પડ્યું જ્યારે જ્યારે બોલાવવી પડે ત્યારે તેજ નામ વાપરવા લાગ્યા. સ્ત્રી દણી ચતુર હતી તેને આ મર્મમીન સમજતા વાર લાગી નહીં તેજુ વરતજ ધાર્મિક કે પેલી વાતથી માગ દણના મનમા પ્રેમ પેલા મગે છે, માટે કાઈપણ પ્રકારે મુકા કરવો જોઈએ, એ જાણે છે કે રાજા કર્તિસિહ જાર કરનારને બોલાવે છે તેમ મને પણ બોલાવી હશે, ને હું પરગણના દોષથી મન દહરા અને સમજવતા એ સમજશે નહીં માટે કે જે શુકતપ્રક્રિયથી હવે એનો મર્મ જ્ઞાતી ને સમજવવો જોઈએ.

શુભ્રમુદરીએ જે ચાર દિવસ વિત્યાકેડે ચારત્ર કરી પોતાના જ્વામી નનુભટને કહ્યું જે માગ પિયરથી સદેશે આવ્યો છે અને મરા પિતાએ મને તેડાવી છે માટે આપની રજા હોય નો જાહેર માહિત્ય તે તેને જોઈનેજ કાયર હતો અને જોઈતું હતું પણ એટલુંજ. તે બોલ્યો જે શુભ્રમુદરી મુખેથી જાણ્યો, મને કરી હર-હત નથી, તમારા ધ્યાનમા આવે તેમ કરી એમ કહ્યું કે સ્ત્રીએ કહીને પોતાના જે હુમડા જે લેવા હતા તે લીધા અને દન્વાળ

બહાર નીકળી ખીજે દગવાજે થઇ પાછી ચાંદરના આની ને - કાઈ વાણીવાને ઘેર જઇ પોતાના કડલા ધોણે મુઠી ત્યાંથી ફીંગીયા ૫૦ ઉપાડ્યા તેણે એક ઘર ભાડે લીધું અને પોતાની હજીરના બે દાસીઓ રાખી, અને કોઇ આજીવનને ઘેરથી શ્રીમદ્ ભગવતનું પુસ્તક લેઈ આવી પોતે સંદેહ વચ્ચે પહેરી ભગ્ન અને રાક્ષિ ધારણ કરી, કોઇ અબધુત યોગીશ્વરી બની કેસપાસ છુટા મેની ગત્રીના સમયે ઓટના ઉપર કયા વાચના લાગી જેમ જેમ શોકોને ખબર પડતી ગઇ તેમ તેમ હજારો માણસ આવવા લાગ્યા. આખા શહેરમાં વાત ચાલી કે કાઈ બાઇ અબધુત ગુપ્તી જોગણી આવી છે, ને રાત્રે કયા દરે છે અને દિવસના ઘર બંધ કરી પડી ગઈ છે તેની કયા કરવાની છટા એવી તો છે કે તે સાબળના વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયા સિવાય રહે નહીં એવી વાતો સાબળી તપ્તે દિવસે શોકોનો વધારો થા લાગ્યો તે વખતે તેના પતિએ પણ સાબળા અને પોતે કયા સાબળવાને મસે પણ ત્યાં આગ્યો અને વેગળો જઈ સાબળવા બેઠો જોગણી ગુણસુદરીએ દોડો જે મારે સ્વામી આવ્યો તો ખરો, ત્યારે તો વિદ્વાની વધારે ચપલતા ચલાવવા લાગી, અને પુસ્તકમાંથી ખીજે કયાય નજર બહાર કાઢીજ નહીં. નનુભટ વિદ્વાન હતો, તેણે જાણ્યું કે આ કોઇ પૂર્ણ વિદ્વાન છે તે ધીરે ધીરે ખસતો ખસતો જોગણી ગુણસુદરીની પામે આવ્યો અને હાથ જોડી બેઠ્યો, જે હું પણ આપની કૃપાથી થોડોક વિદ્વાન છું માટે જો વાદ કરવાને આપ એકાતમાં આવવા દેશો તો ઉપકાર થશે, જોગણી ગુણસુદરી બેઠી હું પરપુર્યનો સગ કરતી નથી, તેમ તેની સાથે એકાતમાં વાત પણ કરતી નથી. નનુભટ કરગરીને કહ્યું

કે આજે મારી થોડીક વિદ્વતા જુઓ. જોગણીએ કહ્યું હીક કાલે
 આવજો કયા થઈ નહીં પછી સાકરનો પ્રસાદ વહેચાયો અને
 લામણીજ ધરમા જત કમાડ વાસી દીધા. પડિતે તેની ચિકિત્સા
 જોઈ ખ્યાલ કર્યો કે નહીં આ કોઈ મહા પ્રતાપી જોગણી છે ખીજો
 દિવસે પોતે જની હતી પડિત જોગણી ગુણસુદરીના જિતારા પર ગયો.
 કમાડ દોકડા એટલે દાગીએ ઉઘાડીને અદર લીધો. પછી વદન
 કરીને પોતે ખેઠો. જોગણી ગુણસુદરી વાતચીત કર્યા પછી બોલી-
 મહારજ, મારે અહિંયા રોજ એક બ્રાહ્મણ જમાડવાનો નિત્ય
 નિયમ ૮ માટે આપ પ્રસાદ લેશો કે ? બ્રાહ્મણ—બોલ્યો પ્રસાદ શું
 છે તે નહીં લખ્યો ! અમારો તો ધર્મજ છે, ને તે આપ જાણો
 છો તે સાલળી જોગણી ગુણસુદરીએ એક વાસણમા ચોખ્ખા ઘાલી
 તેને આપ્યા. તેણે કહ્યું કે આ ચોખ્ખા છે તે તમે રાધો એટલે હું
 તમને દૂધને સાકર આપુ છું તે જમજો બ્રાહ્મણ કહે હીક પછી
 પોતે ચોખ્ખા લખને રાધ્યા એટલે જોગણી ગુણસુદરીએ દુધ ને સાક-
 રની નામળીઓ આપી દાસીએ માણને પાણીનો કળસ ભરી આ-
 પ્યો મહારાજ ઉભા ગ્રહો પ્રથમ મારા હાથના ખે કાળીઆ જમો,
 પછી તમારે જમવું હોય તો જમજો મહારાજ ચમકીને બોલ્યા
 કે એમ શું ગાહુ ગાહુ બોલો છો ? તમારા હાથનું તે જમાય ?
 તમે જોગી ને અમે બ્રાહ્મણ, માટે એમ તે ખતે ? જોગણી હાવ-
 લાવ કરી બોલી ત્યારે તો તમે વિદ્વાનજ નથી અને મે તમારી
 પરીક્ષા જોઈ વેદમા શું કહ્યું છે તેનો વિચાર કરો, એમા તો 'સર્વ'
 જગત સંપ્તુ ગણ્યુ છે મુર્ખ હોય તે બિન્ન ભિન્નતાનો વિચાર
 રાખે છે માટે તમે વિદ્વાન ગતા કરો છો શું ! બ્રાહ્મણ તેના
 આખના અણસાગતી અને હાવભાવના અમૃતમય વેણથી

લોભાઇ ગયો અને તેના ઉપર આશકે પડ્યો. તેણે ખીજા કાર્યની આશાએ તેના હાથનું પશુ જમવાનું કયુલ કર્યું. અને પોતાનું મોં હાડ્યું તેણે વિચાર કર્યો કે અહીં કોણુ જોવા આવે છે? કામની લાલચે આહાણને બ્રહ્મ કર્યો પોતે આકુબવળું જોઈને જોગણી ગુણસુદરીએ એ ચાર કોળીયા ખવરાવ્યા તે ખાઈ લીધા અને પછી બાકીનો ભાત હાથે જમ્યો. જોગણી ગુણસુદરીએ દાસીને સાન કરી નાખી કે આહાણુ જમી રહે એમને દેખ્યા આપીને એકદમ દાઢી મેલને નનુભટ જમી રહ્યા અને લુમણ પહેરી બેસવાનું કરં છે એટલામા દાસી આવી તેણે તેના જમણા હાથમા રૂપીઓ ૧ તથા પાન સોપારી આપીને કહ્યું કે મહારાજ હવે આપને રજા છે મહારાજે જાણ્યું કે જે બે ઘડી જોગણી સાથે મોજ માણીયું તે વિચારથી બોલ્યા, જમણે છીએ જરા આહાણુ અકળાય છે તેને બેસવા દે દાસી કહે, મહારાજ, ઘેર બેસજો. આછી સુવાની વખત થઈ છે, વિચાર છે કે નહીં એમ કહી ધકકો મારી વિદાયગીરી આપીને બાળ્યા વાતી દીધાં. મહારાજ ગસ્તામા પસ્તાવા લાગ્યા કે રાકે છેતર્યાં, વટલામા અને કાર્ય તો કયુ બન્યું નહીં !

બે દીવસ વિત્યા પછી જોગણુ ગુણસુદરીએ પોતાનો દોગ છોડી દીધો અને પ્રથમના જે વસ્ત્ર હતા તે પહેરીને ખીજે દેવાને ઘર શહેરમા પોતાને ઘેર આવી. આહાણુ વેગજેથી પોતાની જીનિ આવતી જોઇ તેવો તે ચીડાઈ કરગાડીમા બેઠ્યો આરો આવો શુદ્ધસુદરી ! તો પશુ કાઈ બોલી નહિ, જાણે કે જાણુતીજ નથી. ખીજે દીવસે પાણી બરવા ગઈ, ત્યાંથી આવી ઉમરા ઉપર ઘડો પછાડી બોલી-બોલ્યો મારો અવતાર ! અને ફરતુ મારે

નશીળ ? મારો તે અવતાર છે ? કાણ જાણે પુર્વે શાને પાપ કર્યું કે આ પતિની સાથે પાનું પડ્યું છે હું તો સુકી ભટ્ટ બળી જાઉં છું ને જે કંતી માગે આ તો એમને એમ અદર સ-માજ જાઉં ! તે સાબળી ક્ષણી ચક્રીત થયો કચેરાડી ડગી પુછવા લાગ્યો કે ગુહસુંદરી શું છે ? જગ કહો તો ખરા, તેમ તેમ સ્ત્રી વધારે વધારે કોપી ને ખોલવા લાગી તે ગુમ્મો ડરી બે ની-તમને તે લાજ હશે કે નહીં ? અને વળુમા રહેલું છે કે નીચળું જવું છે ? હું દસ દીવસ માગ પીયરમા જઈ આની એ-ટલામા તમે શો મળ્યું કર્યો ? હાય ! હાય ! આચાર પ્રિયા કયા ગર્ભ ? હવે આ પૃથ્વી શેના આધારે રહેવાની છે ? હું કુવા ઉપર ગાં ત્યાં મને લોકોએ વીળી ખાધી છે અને ગામમા હો હો થઈ ગયા છે આપણો તો બ્રાહ્મણનો અવતાર તો ઘેર ઘેર બીજા માનવા જવું પડે તે હવે તમને કોઈ ધરમા પગ પલું સુકવા ન દે એ ? છે ? બ્રાહ્મણ ગમમાધને જોયો—ગુહસુંદરી કહો તો ખાન ધીન પંડા-ગમગઓ છો શું કરવા ? અમે શો ગમ્ય કર્યો ગુહસુંદરી કહે આવી તે ગમ્ય કેવો કરવો હતો (જગ ધાટો કપાડીને) પેની તગડી જેમણે થઈ થોથા વાગી લોકોને સમજાવતી કરે છે તેના હાથથી જમી આવ્યા ? તે સાબળી મડાગજ જેવો ધીરી મહે ધીરી ! ધરમા આવીને કહે કોઈ સાબળશે બા-પડી કહે હજી તો સાબળવાનું બાકી દેખાય છે ? ધરમ તો ન ગામ્યા તો દીમ્તો રહ્યા પલું જરા લોકની તો લાજ રાખવી હતી એ તે તમને બધી કયાથી મતી સુકી તે વખતે તમારૂં જ્ઞાન કયા જોયું ખાણ ગયું ? ગામના ને નાતના લોક કટકટ કરે છે અને નાતના પટેલોએ તો નિશ્ચય કર્યો છે કે ન્યાતબહાર સુ-

મ્હાં મારે જે કોઈ પામે હોત તો કપ્પ મરીને સમજવું નવું
 બહોત નાદ ઉઠારી ગયો ને તે બીચારો આજો બની ગયો
 અને ત્યાં આગળ તે ખેલ્યો—હા હા તું કહે છે એ પરી
 રાત જે પણ એનું કનું કેમ ? લં આ પચામ રૂપીઆ
 અને ના ન પટેલને સમજારી આવ કે આડુ તેડુ વેતરે નહી સ્ત્રી
 રૂપીઆ ક- ચાલી ને જોને ધેર ઝડા મુલ્યા હતા ત્યાં આવી
 અને રૂપીઆ આપી કડલા લગ્ન થય તરફ પાછા વળ્યા પછી તેના
 દુર્લભિ સમજાવ્યું કે હું ઠેક પટેલ પાસે જઈ આવી ને રૂપીઆ
 દાખી આવી તે તો એટલા નહોતા હતા પણ માંગ ખીયરના સગા
 નીકળ્યા તેમને સરમાવીને કહ્યું ત્યારે પત્યુ. હવે ફરીથી આ-
 પનું નામ નહી દે પણ માંગ આગળ પાણી લ્યો કે હવે ફરીથી
 એવે ઠેકાણે જઈશ નહી મહાગંગે કપુલ ક્યું અને સમ ખાધ
 કે મહાપણ દીવસ હવે હું એવા ઠેકાણા ઉપર જઈશ નહી. ત્યારે
 સ્ત્રીએ નવુંબટની સ્ત્રી શુદ્ધસુદરીને ખીખ ચાગા ચટના કરવા
 બુલી ગયા અને ઉતરો તેનો હમેશનો દમાએલો રહેવા લાગ્યો
 સ્ત્રીએ કેટલાક દીવસે પોતાની પવિત્રાઈ દેખાડવાને પોતાની બેળા
 બુલી રાખી, પણ આજીવની આજીવની તે કામ બંધ ક્યું કેટ-
 લાક દીવસ પછી તેણે પોતાના પતી આગળ પડેા ખેલી કહ્યું-
 ગામીનાય ! જે જેમણુ ચર્મ ધોળા સ્ત્ર પહેરી ક્યા વાચની
 હતી અને તમે મારજ હાથનુ જમી ગયા હતા ત્યાં તમારે
 અર્થ સયો તેવો પણ ગળા કીર્તસિકનો સયો હમે, જે મારો
 ગમવાનો વિચાર હોત તો હું તમને શુ કમ્વા નિસર-
 પીમા રાખત ?

વારતા ૫ મી.

કોડીલાલ અને ચતુરા.

વર્ધમાન નગરમાં આજુઃ કરીને એક નમરજો રહેતો હતો. જેને અપાર વધભવ અને અસંખ્ય સોનામહોરો અને રત્નો પેશુઆર બહાર હતો. પરંતુ એને પુત્રની ખોટ હતી. કુનીયામાં સર્વ સુખ લાગ્યેજ મળે છે કહેવત છે કે રોડી ત્યાં ચોટી નહીં ચોટી ત્યાં રોડી નહીં એ પ્રમાણે આ મોંઠે પણ હતું કેટલાએક દીવરો પછી અનેક દેવ દેવીની બાધા આપડીથી તે મોંઠે એક કન્યા અવતરી તે કન્યાનું સ્વરૂપ એવું તો સરસ હતું કે સાક્ષાત મુર્તિમતી રતી જ હોય, જેવી તે રૂપાંગી હતી તેવીજ તે શરીરમાં પણ સવળા અવયવોથી બરપુર અને ખોજ આપણુ વગરની હતી. રોડ તેને પુત્રની માફક લાડથી છોરવા લાગ્યા અને તે બપોરે પગથુવા લાયક ઉમરે પહોંચી ત્યારે તેના પિતાએ વધભવમાં અને કુળમાં પોતાની બરોબર બીજા શહેરમાં એક શાહુકારને કોડીલાલ નામનો પુત્ર હતો તેની સાથે તે કન્યાને પગથાવી ને જમાઇને પોતાનો ઘર જમાઇ કરી રાખ્યો. કોડીલાલ પોતાના સસરાના ઘરમાં રહી અનેક પ્રકારના આહાર વિહારમાં મોજમજ ભોગવવા લાગ્યો તે પોતાની નવયોવના પ્રાણુવણમાં સાથે નવા નવા વિલાસ અને રંગભોજ ભોગ્યનો હતો.

એક વખતે બીજા દેશમાંથી કેટલાએક વેપારીઓ ધન કમાવા માટે બીજા દેશમાં જવાને ત્યાં આવેલા તેને જોઇ કોડીલાલને પણ ધન પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા થઇ પોતાના સસરાની આજ્ઞા લઇ તે પણ તેઓ સાથે સમુદ્રપાર તુસાદરીએ ગયો, પતિ

પહેલે જવા પછી એક સમયે તરણાવગ્યામાં અવેલી ઠોડીલાલની
 વિલાસપાત્ર આ ચતુરા, માળની જમાસીમાં પોતાની શ્રિય
 સખીયો સાથે ચોપાટ ખેલવા લાગી એવામાં તે ખીલતી બુલાખી
 કબ્બી સરખી ચતુરાચિત મતી ઝાતયોવના મુઝા વિપરીત બતિવાત
 થઈ જ્યારે શુદ્ધમતી ઠોપાયમાન થઈ હોય તેમ દુર નાશી ગઈ
 અને જાણે કોઈએ એ ચપળાને છેતરી હોય તેમ તે અને વિપરીત
 મતિ વિચાર શુન્ય-મુઠ બની ગઈ અને તે પોતાના મનમાં ઉત્પન્ન
 થયેલા કામામિતે રોહી શહી નહીં એ વખતે તેનું શરીર અત્યંત
 કપવા લાગ્યું કામવિકારથી નાવતું લખલખુ બરાઈ આવ્યું હોઠ
 શીક્ષા પડી ગયા ગમે શોષ પડ્યો, ઉદાસીનતા સર્વોંએ વ્યાપી રહીને
 તુરતજ ચોપાટમાંથી ચિત્ત ચોગમ્ન ગયું આની તેની રિચિતિ જોઈ
 કટિમાં પહેરેલી કટીમેખલા ઝણઝણાટ કરી તેને બોધ બાપવા લાગી
 કે અરે ચપળા તું તાગ શિયળટતનો બન કેમ કરે છે ? નદી
 જેમ પેતાની મર્યાદારૂપ કિનારાનો નાશ કરતી નથી, તેમ તારે
 કુળની મર્યાદાનો નાશ કરવો ઉચિત નથી આ વિચાર એક ક્ષણ
 મનમાં રહ્યો પણ તેટલામાં તો કામદેવે પુષ્પ બાણ એવા તો જો-
 રમાં સચોટ કુમળી જગ્ય.એ માર્યું કે તે સવાસત વનની લપટની
 ઝપટમાં સપડાઈ ગઈ ને તે સાથે જાન વગળી થઈ પડી તરતજ
 કામાતુર અનેલી ચતુરાએ પોતાની એક અંતરગ સખીને બોલાવી
 એકાતમાં લઈ જઈ પહેલા રસ્તા ઉપર જનારા પુરુષને બોલાવીને
 કહ્યું કે એ રૂપાળા તરણને તેડી લાવ મારાથી એના વગર રહેવાય
 તેમ નથી જ્યે એ કામદેવની મુર્ત મને મળશે નહીં તો હું વિરહાનજમાં
 બળી જશઈ કામનો વિકાર ઝેર જેવો સખત છે તેને કોઈકજ

તરણી રેણી શકે છે, કામ્મામથી ઉત્પન્ન થતા સર્વ પ્રકારે વશ થયેલી ચતુરા, આ વખતે પોતાના મનને કબજે રાખી શકી નહીં બાઈની બાત્તા થયેલી જોઈ તે અધમ સખી તરતજ નીચે ઉગા, મ્તા ઉપરથી તે કામદેવને તેડી લાવી એ જાડ પુરૂષે મ્વતત્ર રીતે વર્તનારી ચતુરાને કામ દેવીથી—સુગત વિલાસથી સહજ પ્રેમ દાખાવી, સ્થિત બને કુદુ ભાષણથી જ વળી પગલાસ વચનથી અત્યંત રાજી કરા વગ કરી લીલી પછી તે હમેશા તેની જોડે એજ પ્રમાણે રમજોગ ભોગવવા લાગ્યો.

પરદેસ નએલો તેનો પતી ઠાડીલાવ કે જોનો પ્રેમ પોતાની પ્રીયામા સચોટ હતો એ ગત્રી દીવસ પ્રીયા પ્રીયાજ અખતો પગદેનમા જઈને અપાર ધન કમાયો, ને એમ પરદેશમા ગહેના ધણી દિવસ રિતી ગયા એક વખતે શરદ રતુમા તે એજાતમા સુતો હતો તેવામા ચતુરા તેને સાભરી આવી તે તાક્ષણે તેને પોતાની પ્રાણુ સમાન જ્ઞાને મળવાની અતિ ત્વરિત ઈચ્છા થઈ પોતાનો સર્વ ધધો આગેાપી દઈ, કેટલાએક વહાણોમા માવ ભરી તે પોતાના સસરાના ગહેર વન્ધ પાઠો વાળ્યો વહાણો સફર કરતા પોતાના નગર સમીપ આવી નીકળ્યા કે વહાણુમાનો સવળો માલ નાખવાને સોપી, પોતે શહેરમા દાખલ થયો એ દીવસે સસરાના ઘેર મહોત્સવ હોવાથી મજાના કુટુંબીઓ તેમા રોકાઈ ગયા હતા એમા તે દાખલ થયો. ઠોડીલસલતા આવવાથી સર્વ કુટુંબીઓ રાજી થયા. પણ ચતુરા ધણી નીસ્તેજ થઈ ગઈ તે બેબાકળી થઈ કરવા લાગી તેના મનમા તો તેના ધાર રમી રહ્યો હતો તેથી આ નવુ લક્ષ્મ આનુ તે તેને કટકરૂપ થયું એમ જગના રાત્રી પડી ને શણગારેલા શયનગૃહમા ઠોડી-

લાલ ઘણુ ઉમઝેર પોતાની પ્રાણુવલ્લભાને મળવા ગયો ત્યાં
ઉત્તમ સદૈદ રંગના ઓછાડથી શય્યા પાથરી હતી. ઉમદા અ-
તરો ને ધુપો તથા મુગધી પુષ્પોની મધુર સુગંધ બહેરી રહી
હતી ને અબમ જડેલા મણીઓ દીવાની ગરજ સાન્તા હતા આવા
છંદભુવન સરખા સ્તીમદીરમા કેડીલાલ પોતાની પ્રીયાને પુણું
પ્રેમથી આલિંગન કરી શય્યા ઉપર ગેરો. પરંતુ તે ચતુરાને સર્વ
કાળ સગ્નુ લામતું હતું, તેનું તો ચીત પોતાના રાખેલા યારમા
જ ચોટયુ હતું ચતુરા પોતાની આખો મીચી યોમની પેડે ધ્યાન
ધરતી શુન્યમુદ ચઢ પડી હતી, તે પળે પળે પોતાના માનીતા
પ્રિતમનુજ મનમા ચિતવન કરતી હતી તે ક્ષણે ક્ષણે નિશ્વાસ
મુક્તી કે “ હાય હાય ! હવે તેને ક્યારે મળીશ ” કેડીલાલ તેને
પ્રેમથી બોલાવી સુગન કરી નાના પ્રકારના શગરના હાવભાવ
બતાવી નમ્ર પ્રેમી વચ્ચેથી વિનવી, તો પણ હવે તે આ એટલી
ગે ન થઈ તેણે આ પોતાના સ્વામીને ઉત્તરજ આપ્યો નહી પણ
ઉલટી બચબીન થઈ હેય તેમ વાગવા હાફવા અને કપવા
લાગી. પ્રેમાતુર થએલા પતિએ તેના શરીર ઉપરના વસ્ત્રો ખે-
ચવા માડ્યા ને બાથ બીડવા માડ્યો એટલે ચતુરા પોતાના
અંખોને સંકેચતી દુર ખસી ગઈ કેમકે તેના મનમા તો પોતાના
યારનું ધ્યાન એક તાર થઈ રહેલું હતું મુદ કેડીલાલ આમ ન-
ખરા કરતી પ્રિયા ચતુરાને મધુર વચ્ચેથી બોલાવી પ્રણામ
કરવા લાગ્યો, કે અરે ખ્યારી ! આ તને શું થયું તાગ ઉપરતો
મારી જીવનદોરી છે ને મને આમ કેમ તણેડે છે. ? અરે મારી
આખની ઠીકી હૈયાના હાર મારા મૃદુ વચન માન્ય કરીને
એક પ્રેમ સુબન તો લેવા દે ? આ દાસ કણી વાર થયા તાના

પ્રેમની આશાએ લટુ બની ગયો છે, તેને વગર કારણે નિરાશ કરી દેખવું એ તને ધરીત છે વાર ? એ પ્રમાણે કોડીલાલે બહુ-વાર ચતુરાની પ્રાર્થના કરી તો પણ પરવશ પડેલા તેના અંત-કરણમાં કોઈ માત્ર પ્રેમાકુર કુટ્યો નહિ, ટપાચી કુટે ? આવી રીતે ધણા મુખ પશુઓ પરપુરુષથી આશક થયેલી સ્વપ્રિયા જે પોતાના તરફ ઉઠાસી બતાવી દુર રહેતી હોય, તેને વશ કરવા અને તેની સાથે પ્રેમ કરવા વારવાર તેની પ્રાર્થના કરી લખેટ-પણુ દર્શાવે છે, પણ તેનું કપટ ઠગી શકતા નથી આ બાબતમાં કોઈ કહેશે કે કામદેવનો વાક છે, પણ તેમ નથી. તે બીજાદે ત્યા તો પરત્ર છે. ને કેટલેક અંશે સ્વત્ર છે. જેવો પોતાનો મનોવિકાર જે માટે કહેવત છે કે “ સ્ત્રી રહે તો આપથી ને બીય તો સગા આપથી ” તે પ્રમાણે ધણીવાર સંધી કોડીલાલ ચતુરાને વિનવી ને બ્યારે તે વશ નજ થઈ ત્યારે તે થાકીને નિરાશ થઈ બેઠો, પણ ચતુરાના મનને નિરાશ થઈ નહી.

અર્ધા રાત્રી ગઈ ને હમેશનો સમય થયો એટલે ચતુરાને યાદ આવ્યું કે હવે મારો વહાલો યાર ઉપવનના લનાકુર્મમાં સં-કેતગૃહમાં નખલ થયો હશે પણ મારાથી ત્યાં આવ જવાશે નહી તો તે મુજ વહાલાના શા હાલ ? હાય હાય ! હવે હું શું કરું ? એમ મનમાં બોલી એકદમ મુઠા ખાઈને પડી ગઈ. તે સન્મુખ બેઠેલા પતિને ઝેરના જેવો જેવા લાગી. પ્રેમાધ થયેલા પતિએ મારી રીતે આશાસન કીધું ધણી આજીજીથી મનાવવા પ્રયત્ન કર્યો, પણ વ્યર્થ. તે પરપુરુષ કામીનીએ માનેલા પોતાના પતિરૂપ યારને મળ્યા વિના તેના મનને શાત કેમ મળે ?

કોડીલાલ બ્યારે વિનય કરી કરીને શાક્યો, ત્યારે સંજ્યામાં એક

તરફ સુધ મયો ને તરતજ નિદ્રાવશ થઈ ગયો. પતિ ન્યારે બર ઉંચમા પડ્યો ત્યારે ચતુરાએ સોળ શણગાર સજી બનીકની હળવે હળવે સવનગૃહમાથી તૈયારી કરીધી. તેના ધરના સર્વ માણસો ઉંચતા હતા. આગલી રાત્રાએ મહોત્સવ હોવાથી ધણા માણસોની જાન-આવમા એક ચોર ભરાઇ બેઠો હતો તે આ બંને સ્ત્રીપુરુષને જાગના જોઇ ખાતર પાડવા ફાની શક્યો ન હોત.

ન્યારે ચતુરા યાગને મળવા આસ્તે રહી ધરની બહાર નીકળી કે તેના ચરણના ઝાઝરનો ચણજણાટ પેલા ચોરને કાને પડવાથી તે પણ તેની પછવાડે ગયો. છુપાતો છુપાતો સ્ત્રી શુ ચરીત્ર કરે છે ને કયા જાય છે તે, તથા તેના ધરણા છીનવી લેવાની આ સારી તક છે તેથી તે પણ પાછળ પાછળ ચાલવા લાગ્યો.

હવે પેલા વિહારના સંકેતગૃહમા શુ શું થયું તે સાબળો ચતુરાનો યાગ હમેશની માફક દાર અને ગાળો પી, ફેફસા બહુ લડુ બની પોતાની કુપડીમાં બનીકની બેઠો. ધણી રાત્રી ગઇ તેજ પણ પોતાની પ્રિયા આત્રી નહિ એટલે પેલો જાન વિરહામિથઈ બળતો મોટી ઉદાસીમા આવી ગયો. તે ચંદ્રમાના કિરણોવડે બળી બરમ જેવો થઇ ગયો છેવટે કામામિનો તાપ અને વળી મલપાન એ બંનેને કેમ જીવવી શકાય? તેથી તે પ્યારીને મળવાની આશા મુકી દઇ એકદમ ગાડો બની બેભાન થઇ પડી ગયો.

ન્યારે ચતુરા પોતાના માનીતા યાર સાથે સ્ત્રી સુખ ભોગવવા માટે ધણા ઉમંગમા હસમસી, તે ઉપવનમા તેની કુપડીએ આવી કમાડ ઠોકવા માડ્યા. આમ આમ ધણી વાર કરતાં તેના પ્રાણ નમાન યારે ન ઉઠાડ્યું ને ઉતર પણ ન આપ્યો,

ત્યારે તે કાઠ વાગી અંદર આવી જુએ છે તો તેના પ્રિય પડેલો દોઠો. તેને ઢટોળા જગાડ્યો એટલે તે જુસ્સામાં બોલ્યો કે રાડ ! આટલી મોડી કેમ આવી ? જ તારું કામ નર્થ. અહીંથી ભાગી જા, તો પણ વિષયાધ ચતુરાએ બહુ કાલાવાલા કરીને કહ્યું કે હું શુ કહું ? મારો પતિ આજરોજ પરદેશથી આવ્યો છે માટે વાર લાગી તે સાબળતા ચારની આખમા ઝેર ભરાયું. ને તેના રૂવે રૂવા હિભા થયા પછી તે ક્રોધ કરી બોલ્યો કે જા રાડ તારૂ મો આજથી બતાવીશ નહીં તો પણ કામાતુર થયેલી ચતુરા ફરી તેને આજીજીથી ભેટી ઉઠાડવા જઈ, એટલે તેણે કેદના જુસ્સામાં મારવા માડી તો પણ તેનાથી રહેવાયુ નહીં એટલે જગ રહી પાછી વિનવવા જાય છે તેવોજ તે ક્રોધના આવેશમાં આવી એકદમ પામે પડેલા છગવતી તેનું નાક કાપી લીધું તેવી તત્ક્ષણે તે મુઠ્ઠા ખાદને જુમીપર પડી થોડીવારે તેને લાન આવ્યું ને હિંમતે વિલાપ કરવા લાગી અરેરે ! ઓ દુશ્મનદ ! આ મદ-ભાગી દાસી તમારા મુખચક્રને જોવા પાતને પણ તરછોડી, ગમે તેમ કરીને આવી, ને હાથરે ! તમે માડ વિના અપરાધે નાક કાપી નકટી કરી હાય હાય ! આપણે સાથે બેસી વિલામ કરી ગતિસ્થિત ભોગવી મોજમજા કરતા તંટલી પણ શરમ ન આવી ? ઓ વહાલા, હવે જરા તો બોલો એમ કહી અલિંગન કરતી હતી આવી રીતે ને અનાચારવાળી શિમળાગવાળી સ્ત્રીને તેના અવિચારી કૃત્યનું દુષ્ણ મળ્યું તે પછી ગભરાઈને તે ત્યા જટપટ ખોતાના બાપને ધેર જવા નીકળી રસ્તામાં પેલો ચોર જે પ્રથમ-થીજ આ સધલો તમાસો જોતો હતો તે તેની પુઠે પડી કહેવા લાગ્યો કે, તું કોણ છે ને કયા જાય છે ચતુરા એનો મજરાદમાં

ને નાકની વ્યથામાં કાંઈ આપી શકીજ નહો એટલે ચોર તેને
 ધમકાવી લુભા ધરેણા ઉતારી આપવા કહ્યું કે તરતજ તેને
 તાબે થઈ સર્વ ધરેણા ઉતારી તેને આપી દીધા અને પોદાટવાનો
 વખત નજીક આવવાથી તે તુરતજ પોતાના આપને ઘેર અડ. ને
 પતિ મુતો હતો ત્યા જઈ મુતી થોડીવાર સચ્ચાપર પડી ગયા
 પછી પોતાનું સ્ત્રીચરિત્ર કરવા દોડો દોડો ! હાય હાય ! માર
 નાક કાપી નાખ્યું એવી કારમી ચીમો પાડી સૌને ભયભીત કીધા
 ચતુરાની ચીસ સાંભળી ધરના સર્વ માણસો ગભરાઈ જમી ઉ-
 ઠ્યા અને ઠોડીલાલ પણ બેળાકળો બનીને જમી ઉઠ્યો ને જુરે
 છે તો ચોમેર માણુમોતી ગીરદી મચી રહી છે આ સધળા મનુ-
 જો ચતુરાને પુછ્યું કે શું છે બહેન ? ચતુરા બોલી-શું તમે
 જોતા નથી ? આ મારા વરે મારું નાક કાપી નાખ્યું હું નકટી
 થઈ ? આ ભાઈઓ અને બચાવો, નહી તો એ મારો જીવ લેશે
 એવી ભયકર વાણી સાંભળી આણુલાલ વગેરે જનો ઠોડીલાલને
 પુછવા લાગ્યા કે તમે આ નિરઅપરાધી બાળાનું નાક કેમ કાપ્યું ?
 ઠોડીલાલ આ પ્રશ્ન સાંભળતાજ ભયભીત થઈ ગયો ને આત્મતપ
 બોલવા લાગ્યો, તેનું મ્હો પડી ગયું, ને પરદેશમાં વેચાએલા
 ગુલામની માફક એક પણ અક્ષર તેનાથી બોલાયો નહીં દા કે
 ના કાંઈ પણ બોલી શક્યો નહીં, આમ પુછળ કુતુહલ મચી રહ્યું
 એટલામાં પ્રાત કાળ થયો, એટલે ચતુરાના કુટુંબીઓએ આ
 ફરીનાદ ગભ્યસભામાં જાહેર કરી આ વૃત્તાત બાળના રાજ્યને
 ધણો મુસો ચડ્યો તેથી તેણે ઠોડીલાલ કે જે નિરપરાધી હતો
 તેને બધાવી મંગાવ્યો અને યથા યોગ્ય ન્યાય કરવા તેને કેદ
 કરી રીતસર કામ ચલાવા સાર, છેવટે તેને કેદી તથા દહી
 અને શીક્ષા દરમ્યાની.

પેલા ચોરે આ પ્રત્યક્ષ જોયું. તેથી તે ઠાડીલાલ ઉપર જેર-
હ-સાદ જોઈ શક્યો નહિ. તેણે તરતજ રાજસભામાં મારી માગી
પહેલેથી તે છેવટ સુધી જે બન્યું હતું તે કહી બતાવ્યું. અને
તેની પુરતી તપાસ કરવા રાજ સહીત સર્વ સભા પેલા ઉપવનમાં
ઝૂંપડીએ ગઇ ચોરે ચતુરાનું નાક, તેના મારને ધરેલા સર્વ બ-
તાવ્યા એ જોઇ રાજ તે ચોર ઉપર અત્યંત પ્રસન્ન થયો ને
સત્કાર કરી પેલા ધરેલા તેને આપી દીધા. અને ઠાડીલાલ ઉપર
નિષ્કામ્ય આવેલો અપવાદ મિત્રતારૂપે ઉતારી દીધો સ્ત્રીઓ અતિ
આત્મક, કુટીલ, કુચરણવાળી, નિર્લજ અને અપણ હોય છે. તે
પતિના માતાનો, બહુનો સનાનનો કે સહોદરનો કોઈના દ્રેહ
કરતા ડરે નહિ

વારતા ૭ મી.

ભટ્ટા પટેલ અને રૂપાળી પટલાણી.

પુર્વ લીલાપુર નામે ગામમાં ભટ્ટા પટેલ ગહેતો હતો તેની
વહુનું નામ રૂપાળી હતું તે બંને ભરજોગન અવસ્થામાં હતા.
તેમને પરસ્પર ધણી પ્રતિ હતી, તેથી તે હાત્ય વિનોદ અને
એશ્વરારામમાં દિવસ નિગમન કરતા હતા. કેટલાએક દિવસે
કેઈ કેઈ કવિને મોઢેથી સ્ત્રીઓના ચરિત્રના વખાણની વાત બ-
ટાપટેલે સાબળી જોયી તેના મનમાં તે વાતનો સદેહ થવાથી
પોતાની પ્યારી સ્ત્રી રૂપાળી આગળ કહેવા લાગ્યો કે સ્ત્રીઓનાં
ચરિત્રને તું વખાણે છે, એ વાત મને ખરી લાગતી નથી. રૂ-
પાળી બેઠી કે, સ્ત્રીઓના ચરિત્ર અપાર છે એને કોઈ કળા સ-

કતું નથી. એ ચરિત્રાથી મ્હોટા મ્હોટા મહાત્માઓ. છેતરાયા છે તે કોઈની ચાકલમાં આવતું નથી સ્ત્રીઓ. ભગવાને યારના ચાકર તરીકે તેડવા મોકલે અને તેમના દેખતાજ પગપુરપથી જર-કર્મ કરે છે ને ભરથાગ તે સ્ત્રીને પવિત્રતા માને છે બધી સ્ત્રી એવી નથી, તેમ બધી સ્ત્રી પવિત્રતા પણ નથી એજ પ્રમાણે જગત વ્યવહાર ચાલ્યો જાય છે, એટલે સ્વાચ્છિત્ર ખરૂં છે. બટો કહે એ વાત મને તો ખરી લાગતી નથી ને જો ખરી હોય તો એ ચરિત્રા તાગ વિષેજ મતારી મારો સદેહ જાગ એ ખાખત હું રીશ કરીશ નહીં, ગમે તે પ્રપચ કરી નિશ્ચિત મારી સમક્ષ પરપુરુષ સાથે જગ કર્મ કરૂં, ને મારા મનમાં એવો બ્રહેમ એ કૃત્ય કરવાનો રહે નહીં તોજ હું એ સ્ત્રી ચગ્ત્રિ ખરૂં માનું. રૂપાણી કહે કોઠ દિવસ બતાવીશ તારી સાથેજ યારને તેડાવી તેની સાથે હાસ્ય વિનોદથી રંગ રમી આખી રાત નિગમન કરી સવારે જાપ ત્યારે વળવા. પણ તનેજ સાથે મોકલું એવી રીતે ચરિત્ર કરી બતાવીશ. આ પ્રમાણે વાત થયા થોડા દિવસ જવા દઇ એક દિવસ રૂપાણી પાણી ભરવા ગઈ ત્યાં તેમજ ગામનાં વાણીયા મુળચંદ મહેતાનો દિકરો મોકલન તળાવને કિનારે બેઠો હતો તેને રૂપાણીએ ધડો ચડાવવાનું કહી નેત્રકટાક્ષ કર્યાં ને તેની સાથે પ્રીતિ કરીને આઠ દિવસનો મળવાનો વાયદો કર્યો. રૂપાણી પાણી ભરી ઘેર ગઇ, તે વાતને બે દિવસ થયા. તેવામાં લીલાહરથી ગાઉ એક અમીર ગામમાં કણુબીમાં ખરચ હતું. ત્યાં ધણા ગામના પટેલીઆઓને તેડાવ્યા હતા. તેમાં બટા પટેલને પણ તેડાવ્યો હતો તેથી તે ત્યાં જમવા ગયો ત્યાં તેની શાળાની વહુ કે જેનું નામ ચોથી હતું. તે ત્યાં એનું મોશાળ હોવાથી કામ ક

-રા આવેલ હતી. તેને બટો ઓળખતો નહોતો, પણ ચોથી વડુ
 બટો પટેલને ઓળખતી હતી તેને પોતાની નણદત્તો વડુ બાણી
 લાજ કાઢતી હતી બટાએ તે આં કાણુ છે એમ જોને ત્યા પોતે
 ગયો હતો તેને પુછ્યુ તેણે કહ્યુ કે એ બાઠ ચમાડી બાણુજ
 થાય છે ને તમારા શાળાની વડુ છે એમ બહુના બટો રાજી
 ધયો હવે જ્યારે ખગચ સમાપ્ત થયુ કે મર્વે પટેલો વિગેરે ઘેર ગયા
 તેમા બેટો પણ મ્જ લઇ ઘેર આવ્યો અને પોતાની આં ઉપાળી
 પાસે તેની બાબી ચોથી વડુ ત્યા આવી હતી તે વિગેરે જાત કરી
 કહેવા લાગ્યો કે તારી બાબીને આહી તેડી લારી મોગખાની આપી
 પેરેણાગન કરવી જોઈએ માટે તેને તેડવા તુ જઈશ તોજ
 આવશે નેજ આવશે માટે હિતાવળથી જઈ તેડી લાવ રૂપાળી
 પટેલણી પેતાના પુત્રીના અને આગ્રહથી પોતાની બાબીને તે-
 ડવા અમીપર ગઇ અને જેત ત્યા પોતાની ભોજનઈ હતી ત્યા નઈ
 ત્યારે માલમ પડ્યુ કે એ તો પાછી ઘેર ગઇ એટલે ત્યાથી પાછી
 ગળી ઘેર આવતા ગ્તામા વિચાર થયો કે મોહનને મળવાનો
 આઠ દિવસનો વાયટો કર્યો છે ને તે આઠ દિવસ હમણાં વયાજશે
 માટે કંઈ યુક્તિ કરી આજેજ પ્રિતમને ઘેર તેડા જવો. એમ
 વિચાનતા ગામમા પહોચી એટલામા મોહન સામે મળ્યો તેને
 ઉપાળીએ બોલાવી કહ્યુ કે તુ આ પાસાઠ કિતારી સ્ત્રીનાં લુગડા
 તથા કાદમી ચુડીઓ અને ધરેણા વિગેરે સર્વ પેશાઃ સ્ત્રીઓના
 પહેરી આહી પામેના વડ પાસે બેસ અનેહુ મરે ઘેર જઈ મારા
 ધણીને સાથે લઇ મારી બાબીને તેડવાને બહાને તુને મારે ઘેર
 તેડી જઈશ પણ મારો ધણી આવે ત્યારે ધણી લાખી લાજ
 (ધુધટો) કાઢજે એમ મોહનને શીખવી રૂપાળી ઘેર આવી ત્યારે

તેના ધણી બટાએ પુછ્યું જે તું તારી બાબીને તેડવા ગઇ હતી ને એકલી કેમ આવી ? રૂપાળી બોલી કે હું તેડી લાવી છું પણ તમારા તેડવા ગયા વીના ઘેર આવી નહીં ને પાદર ૨૮ નીચે ઉભી છે માટે મારી સાથે તેડવા ચાલો બટો કડે હું તારી સાથે તારી ભોળાઇને તેડવા આવું તો લાકડામાં માગી લાજ જાય અને મસ્કરી થાય લોકા કહેશે કે બટો પટેલ સાળાની વહુને તેડવા ગયો માટે તુ સોગન દહને તેડી લાવ રૂપાળી રોવાને કકળાટ કરવા લાગી કે મને મોકલીને હવે નાક ઠપાવા ધારો છો, માટે તેડવા તમારે આવવાની ગરજ હોય તો ચાલો, હું અગળ જાઉં છું ને તમે પછળ ચાલ્યા આવજો બટ મિયારે કમુલ કર્યું ને પોતાની સ્ત્રી પાછળ તેડવા ચાલ્યો ને જ્યાં મોકલન સ્થાને વેશે ઉભો હતો ત્યાં આવી બટો પોતાના સગ દહ ઘેર આવવાતું કંઈ એટલે આગળ બટો પટેલ ને પાછળ રૂપાળી પટલાણી પોતાના ચારને સ્ત્રી વેશે લઇ ચાલી ઘેર જતા મસ્તામા બટાને પોતાની સ્ત્રીએ ચારત્ર બતાવવા વિશે કહેલી વાત વાદ આવી નેમજ મીજમાનની ચાલ અલગત જોતા તે સ્ત્રી નહીં પણ પુરુષ હોય એવો સંદેહ બટાના મનમાં થયો. જેથી ઘેર પહોંચ્યા પછી પોતાની પ્યારી આ રૂપાળીને પાગે બોલારી એકાતમા કહ્યું કે તું જે તારી બાબીને તેડી લાવી છે તેની ચાલઅલગત ઉપરથી મરદ છે એમ મને ખરી રીતે જણાય છે, માટે બોલ રાડ તારી બાબી છે કે તારો ચાર ? રૂપાળી પોતાના ધણીનું આમ ક્રોધમાથી બોલવું સાંભળી મનમાં તો સમજી ગઇ પણ સ્ત્રી અગ્નિ કરી આંસુ લાવી ક્રોધથી હાય ! હાય ! શું મને વેરના જાણી, આજ ધણી વશે મારી બાબી મને મળવા આવી ત્યાં લાજ બોવાને સરમ વગરના વચન

બોલીને મશ્કરી કરે છે ? શુ મારો જીવ લેવાને તઈયર થયા છે
 આવો ભુડો ધણી માગ ભોગ છે મારો કાળ પાસે આવ્યો છે,
 વિગેરે બોલી કાગ મુઝા કમ્વા લાગી બટો કહે સુપ રહે રાડ હું
 આપણી દાસી શણુકીને તેડી લાવુ છુ તેને તારી બાબી સાથે
 આખી ગત સુવાડી મુકુ ને સવારે પાગખુ જોઉં જો કાઈ કપટ
 જણાય તો તાર અને એનુ બન્નેનુ માનુ હેલ્ન કર હે રાડ ! હું
 જાઝા બેદ બખો છુ તારો છેતગયો છેતરાઈ તેમ નથી. બાવી
 ગીતે ભટાનુ બોલવુ સાબળી રૂપાળીને ચિતા થઇ અને જાણુ કે
 જો જણુકીને તેડાવી પારખુ જોશે તો નકી માઝ પોગળ વર્તયા
 વિના રહેશે નહી ને નકી મેલ આવ્યુ આથી રૂપાળી ધણીજ શીકર
 અને ચીતાથી ગોકાતુર થઈ વિચાર કરી બોલી કે ભલે તમને
 સશય થયો હોય તો ખાત્રી કરો અને બીજાને કાને આ વાત
 જાય તો આપણી કુજેતી થાય માટે તમારે પારખુ જોવુ હોય
 તો અમે સુતા પછી મારી ભાભી ભરનિદ્રામાં હશે ત્યારે હું તમને
 બોલાવિશ એટલે હાથ દેગવી ખાત્રી કરજો આ વાત ભટા
 પટેલને ગમી પછી સુતા ટાણે બટો જાગણે સુતો રૂપાળી બારણા
 દઈ ઓરડામાં પોતાની ભાભી મનાવેલ યારની સાથે એશઆરામ
 થી ખુબ રંગ ગમી રહ્યા પછી પોતાના બહાલા યાર મોહનને
 બીજા ઓરડામાં સુવાડી પોતે ઓરડાની કુરોકરે પોતાનો દીયર
 ખેતો રહેતો હતો તેના વરમાં આવજન કરવા માટે એક બારી
 રાખી હતી ખેતો ધણુ કરીને વાડીએ વામો રહેતો હતો રૂપાળી
 એ તે બારી ઉઘાડી પોતાની દેરાણીને ઉઘાડી આખે આસુ ભરી
 રોઈ પડીને ગડતી કહેવા લાગી કે તારે જોકે મને વગર વાકે
 મારી મારા હાડકા ખોખરા કરી નાખ્યા અને વળી બારણા

જઠ ખાર સુતા છે મારા હાડકા મારથી કળે છે એટલે નિદ્રા આવતી નથી એવી કુવે પડવા નક્કી કરી તારી પામે આવી છુ. દેરાણી બોલી ધર હોય ત્યા લડવુએ પડે ધર હોય ત્યા વાક પણ આવે માટે તેનો નાખો મખીએ નહિ ચાલો હુ તમારી સાથે સુવા આવુ છુ એમ કહી તેની દેગણી રૂપાળી સાથે સુવા આની ને બને મુખ દુખની વાતો કરી રૂપાળીની દેરાણી નિદ્રાવશ થઈ તારે થોડીવાટે પોતાના ધણીનો સસય મટાડવાને પોતે તથા દેરાણી ને ઓગડામા ગુના હતા ત્યા તેડી જઈ ડહવા વાળી કે મારી ભાભી ભગ નિદ્રામા છે માટે તમને જે પાગમુ કચુ હોય તે જાળવી લઈને કરી ત્યા એટલે ભટ્ટા પડે ધીરે ધીરે રડી ચોની માફક જઠ રૂપાળીએ બતાવ્યા પ્રમાણે તપામ કરતા ભટ્ટા પડેલને ખાતી થઈ કે આમા કાઈ કપટ નથી. આ મારા મનનો ખોટો વિચાર આવ્યો મારી આ પતિવ્રતા છે આમ ભટ્ટા પડેલને નક્કી થયું એટલે પાછો બહાર આવીને સુતો અને પ્રભાત થતા રૂપાળીની દેરાણી પાછી પોતાના વરમા જઈ ત્યાર પછી રૂપાળીએ પોતાના યાર મોહનને જે ઓગડામા મતાડ્યો હતો તેને ઓગડામાથી બહાર કાઢ્યો ને ભટ્ટાને કહેવા લાગી કે મારી ભાભી તેના ઘેર જવા માગે છે ધણુ કહ્યું પણ રહેતી નથી અમ કહી પોતાની ભાભી થયેલા યારને આગળ કરી પોતે પાછળ વળાવવા ચાલી ને ભટ્ટા પણ થોડે મુઠ્ઠી વળાવવા ગયો ને સામ સામા ગમ રામ કરી આનંદથી બને જણુ ઘેર આવ્યા.

(૫૪)

વારતા ૮ મી.

હાકોર ગુણિયલસિંહ અને તેની સજીવન કચેરી

કોરસુદરી

એક ન્હાના સગખા આણદપુર ગામમા ગુણિયલસિંહ કચેરી
એક હાકોર ગૃહેતો હતો તેઓએ બેના શિવાય દુનિઆના ત્રીજા કો-
ઇપણ સાથે સબધ નહિ હતો હાકોર ગુણિયલસિંહ પોતાની સ્ત્રી
કોરસુદરીને એટલો ચાહતો હતો કે તેને પોતાના દીવાનખાના-
માથી અળગી કરી જગ પણ વિયોગ સ્વાધીન થઈ શકતો નહિ
પોતાના જન કરતા પણ પ્યારીને વધારે ગણતો હતો જેમકે-

સાગે સારગ ગ્રહો, સાગ આયોધાય,

મનકો સારગ મેરુ, દીલકો સારગ જાય

પણ તેમની પ્રિતિ જાઝા ફવમ સુધી ટકી નાહ તેમના
સુખમા ઈશ્વરે એક મોટો દુખનો પહાડ નાખ્યો અને રજપુતાણી
કોરસુદરી જામાર પડીને અર્ગ સ્વાધીન થઈ ત્યાગે પોતાની પ્યા-
રી સ્ત્રી કોરસુદરીના મગ્નનોજ જખમ હાકોર ગુણિયલસિંહના
દીલમા વાગ્યો કે તે ધડી સુધી બેશુદ્ધ થયો લોકો પાક મુકતા
આમપાસ જગયા અને કોરસુદરીને બાળી નાખનાને લઈ જવા-
ના ઇગદારી વાસદુણા વગેરે મજાવ્યા ત્યાગે હાકોર ગુણિયલસિ-
ંહના મનમા જુદા જુદા તર્ક થવા લાગ્યા કે હાય ! હાય ! શુ
મારી વહાલી કોરસુદરીને બાળી નાખશે ? પછી તેણે પોતાની
સ્ત્રી કોરસુદરીને એકદમ ખાધ ઉપર ઉઠાવી અને સપાટાખંધ
દોટ મુકી તેથી થોડીવાગમા તે કયા ગયો તેની કોઈને ખબર પડી
નહી તે ગતની મોટી જાડી વટાવીને બેભાનમાજ એક મોટા પ-

હાડ ઉપર ચડી ગયો અને એક શિથળ આગળ આપના પૃથ્વિ હેઠે કઠોરસુંદરી મુઝકુ વસામી તે સાથે પોતે બળી મરવાનો વિચાર કર્યો તેના આખા મ્હો ઉપર દીલગીરી છનાઇ તેની લાલ આંખો ધધ્ધના આજા ચાલના તરફ કોપથી ફરતી હતી આ વખતે તેની ખુપસુરતીએ પોતાનું રૂપ ફેરવી તેને જયદ્ર ગદામ જેમ બનાવી દીધો હતો તેણે બળી મરવાનાજ હરિદે પહાડ ઉપર સુકા સુકા લાકડા વીણી લાવી ખડકયો કર્યો અને તેની ચિતા ખડકી પછી પોતાની આ કઠોર-સુંદરીને લઇને પોતે અંદર મુકી જેવો દેવતા મગમાવે છે એ દલામા “હા હા” એમ મોટે અવાજ તેને કાને પડ્યો ત્યારે તે ફરી ચમક્યો કે પાછુ જાહી ફોણ અટકાવવા સારૂ આવ્યું છે તે આસપાસ જોવા લાગ્યો તો તેની સરત એક મોટા દીગંબર જોગીરાજની સામે પડી જોગીરાજ પાસે જાવી પુછ્યું કે બચ્ચા કયા કરતાહો! ઠાકોર ગુણિયલસીહ કહે મહારાજ બળી મરું છું. જોગી કહે કયા સખખ પછી ગુણિયલસીહ ઠાકોરે રદ્દ કરીને પોતાની સધળા વાત કહી તે સાબળી જોગી બોલ્યા બચ્ચા તેરા પ્રેમ સચ્ચા હે કે કચ્ચા? જો સચ્ચા પ્રેમ હોવે તો એ પાણીકી અંજલી ઉસકેપર છાટ એર તેરી આંધી ઉમ્મર ઉસકુ બક્ષીસિ કં.

વાચનાર ! જેણે પોતાની સ્ત્રીના મરણથી એકાએક માઠો થઈ આ દુનિઆનું સધળું મુખ ત્યામ કરી તેની સાથે બળી મરવાનો હરિદો કર્યો હતો તેની પોતાની મૃત સ્ત્રી સંજવન થાય એવો ઉપકાર અચાનક હાથમા આવ્યો ત્યારે તેની ફેટસી ખુશી લત્પત થવી જોઇએ ! ને એકદમ ચીતામાથી ઉઠતો અને જટાધારીને પગે પડ્યો બાવાએ મત્રી તેના હાથલા એક ખેલો પાણી

આપ્યુ અને તેના ઉપર હાટવાને કહી પોતે અદ્રશ્ય થયો જ્યાં તેણે પાણી હાટ્યુ કે પેલી સ્ત્રી કંઠેરસુદરી અખડ જોતની મીશાલે ઉડી બેસી થઈ અને પોતાની નાગના જેવી વીખગ-અડી વિશાળ વેણી લાયથા લઇ પુછે છે હે સ્વામીનાથ ! હું અરી કયાથી તમે કાઠી પલ્લુ દિવમ મને તમાન દીવાનખાના ની ખડાગ સુર્યનું કિરણ સરખું જોવા દીધું નથી અને આજે આ બચકર પહાડ ઉપર ખુદ્દા આસમાનની વચ્ચે કેમ આણી છે ? ગુણીયસિદ્ધિ જોડ્યો પ્યારી માનુકે ! તુ ગભગાઇશ નહીં, હિમત પડડ હમણા હું તને જે મન કહીશ તે તારા માનવામા આવશે નહીં ખારી તુ તો મરી ગઈ હતી, અને તને ખાળી નાખવા સઠ જવાને સગળાઓ વિચાર કરતા હતા, એટલામા હું તારા ગુરુદ્વ લઈને જુન્નાબેર અડી નાક્ષી આવ્યો ને તારા પ્રેમની ખાતર તારી માથેજ મેં અડી બગી મરવાનો ઠગવ જ્યો ને મેં આ લાકડા ખડકયા છે (લાકડા નરક આગળી કર્કાત) ને તેટલા માટેજ હતા પણ એટલામા એક મહા પ્રતાપી અમરુત જોગીએ મને અટકાવ્યો અને એક પાણીની અંજળી ભરી આપી તારા ઉપર હાટવાને કહ્યું ને પોતે અલોપ થઇ ગયો મેં તે પ્રમાણે કર્યું કે તુ બેસી થઇ છુ ખારી મેં તારા આગની ખાતર પાવાના કહેવાથી મારી અગ્ની ઉભર તને બ-શીસ કરી છે, હાકોર ગુણીયસિદ્ધિની વાત કંઠેરસુદરીને સગળા શીતર જેવી લાગી, ને પોતે નદ્રામાથી જનમન થઇ હોય તેમ જાણ્યુ પણ પતિ તેને ॥ રંગદાયી અરી લાગ્યા હશે તે વીશે જુદા જુદા તર્ક કરવા લાગી અને તેમા તેની શુદ્ધિ કરી તેનું મન જે આગદીન સુરી તેને ચાહતું હતુ તે તેણે બીજી તરફ

ઊઠાળા મારવા માડ્યા, અને તેયો ધણી ધણો જુડો ને પાખડી
 દીસવા લાગ્યો. પણ ભોજો પતી જે તેના પ્રેમમા હુએયો હતો
 તેને કાઢ ખખડ પડી નહી, તેણે પોતાની સ્ત્રી કઠોરસુદરીને કહ્યું
 પ્યારી હું અમથી ચાકી ગયો છું માટે મને તારા ખોળામા સુખ
 શાતીમા જરા માથુ મુકી આરામ કરવા દે એમ કહી તે તેના
 ખોળામા સુતો અને અમથી ચાકી ગયેયો હોવાથી, અને પોતા-
 નીજ પ્યારી કઠોરસુદરીના ખોળામા સુનાના સુખની ઓરજ
 લહેજતથી તેને તરન નિદ્રા આવી કઠોરસુદરીને બાળવા લાગ
 જવાને માટે તેને એક ઝણ મલમલતુ કપડું પહેગવ્યું હતું તથા
 તેના નાગ-પી ઓટમામા થોડાક છુટા છુટા ટુલ ગુથ્યા હતા
 તેની સુગંધથી ભમરોનું ટોળું કમળ ઉપર જતું મુલાઈને તેના
 માથા ઉપર ઝગ કરને અણબાણના માડ્યુ તેથી ને તેમના તરફ
 હશીને જોવે છે એટલામા તેના દાડમના દાણા જેયો દાન જરા
 જગ ખહાર દેખાયા તે દેખીને એક પાપટ ઠગાયો અને તેના
 મોઢ ઉપર દાડમ બાણી ચાચ મારી ગયો તે કપે કરીને પહાડના
 ઉપર સુદરી વનદેવીના જેવી પીગજતી હતી એટલામા કેદાર
 મુલતાનભેગ કરને સાહજદો શિકાર નમવાને નીકળેયો તે ત્યા
 અઢી આવ્યો તેની અને કઠોરસુદરીની નજર એક થઈ મુલતાન
 ભેગ જે કે ચતુર હતો તો પણ આતે કાઈ રહ્યા હશે કે મૃત્યુ
 લોકની સ્ત્રી હશે એમ પારખવાને તેને કાર્પણ સાધન જડ્યુ
 નહિ તેણે શિકારને આગળ જવા દીધો અને પુતળાના માફક
 પેલી સ્ત્રીના સન્મુખ ઉભો રહ્યો જે કામદેવને કવિઓ કહે છે કે
 પોતા સમશાનવાસી મહાદેવે તેને બાળી નાખ્યો છે, તે આ વખતે
 સજીવન થયો. સાહજદો હમણે મારવાને હીંગણાક્ષીને મારવાનું

પોતાનું વેણરૂપી વાક્યાસુ છોડ્યું. રજપુતાણીએ પોતાની પ્રેમ-
રૂપી ઢાલથી તે ઝીલી લીધું અને આશરેને મેળવવાને જે સ્ત્રી
આતુર હોય ને જેમ કવિઓ મહિતા નાપકા કહે છે તે રૂપ તે-
નામા પ્રગટ થયું રાગમથી અને પેલો સુનેલો માણસ સામળે
તેથી તેઓ મોઢેથી તો ચુર ન્હા પછુ તેમના હાથ ને તેજ
ચુપ રહ્યા નહિ સુલતાનબેગે સાન કરી કે તેણે પોતાના પતિનું
માથુ જાળવીને એક પત્થરની શીલા ઉપર અડાડી દીધું અને
સુલતાનબેગ સાથે ઘોડા ઉપર બેસી તેના શહેરમા રવાને થઈ,

પતિ પાસુ ફેરવવા ગયો કે પેલી શીલાનો કડકો અગડી
હોઠો ડ્યો તેથી તેનું માથુ નીચે પછડાઈ તેમથી લોહા નીચળ્યું
તે જાગી ઉઠ્યો જુવે છે તો પોતાની સ્ત્રી કઠોરસુદરી મળે નહી
તેથી વિલાપ કરવા લાગ્યો. પછી તે પોતાની સ્ત્રી કઠોરસુદરીની
શોધ કરવા ગયો તે ફરતો ફરતો બે વગસે જે શાહજાદો સુલ-
તાનબેગ તેની સ્ત્રી કઠોરસુદરીને હરણુ કરી ગયો હતો ત્યાં ચઢી
નીકળ્યો ત્યાં તેને ખજાનું ચર્ચ કે શાહજાદો સુલતાનબેગ કોઈ
પુખ્તસુરત કઠોરસુદરી નામની સ્ત્રી દપટાવી લાવ્યો છે તે પોતા-
નીજ હશે એમ તેને લાગવાથી તેણે અજ્ઞાનબેગ પાદશાહે સુલ-
તાનબેગ શાહજાદાને બોલાવ્યો ત્યારે સુલતાન બેગમ શાહજાદાને
તેના પતિને હશી કહાડ્યો. જે પ્રેમ વીના પ્યારી બાવ નહિ.
આતી સુરત જુઓ તેનું રૂપ વયોગથી બળી ગયું હતું, ને પછી
એની જુઓ તે એની સ્ત્રી કઠોરસુદરી ક્યાથી ? તે તો છદ્મની
રંભાના જેવી રૂપવાન છે તેને આવા પુરૂષને માટે ઇશ્વરે ધડી
હોય એમ તમે દગઆદ કરશો તો સૃષ્ટિ નિયમથી પણ ઉલટું
થશે તેને મેં મારી પટરાણી કરીને સ્થાપી છે ને મહેલમા

માખણ કરી ઝે, ત્યાથી મર્યાદા તોડીને બાહર બોલાવાય નહિ !
 તે સાબળી પેલા મુશ્કીયલસિહ દુખીયા રજપુતે ઘણી તકરાવ
 કરી પણ તે બધું હુળ ઉપર લીધણી પોંડે બધું કોઠ મથું
 ત્યારે તેણે અતે મોટો ધાટો ઝહાડી ન્હુ, અજીતમેગ બાદશાહ
 તમે ખરાજ ન્યાયી હો, તો મને બાયડી નોંડની નહી પણ જે
 મે તેને મારી અમુલ્ય અગ્ધી ડમર બક્ષી છે તે મને પાછી
 અપાવો આ સાબળીને બધા હમ્યા, પણ પેલાએ જકજક લીધી
 ત્યારે મુલતાનમેગ શાહજાદો કહે-ભાઈ ! તારી એક પણ બીજ
 અમારે હરામ છે દુખીયો-મારે તેની કે તમારી સાથે કંઈ વેર
 નથી પણ તે મારી બી કોરમુદરી સાથે સદાપના છુટા છેડા
 થતી વખતે મને એક વારજ નેણ મેળો કરવા દો એટલુજ તેને
 બોલાવો કે “ જે ને મને તારી અરધી ઉમર બક્ષી છે તે જ
 પાછી આપી. ” તો બસ છે અને પછી તમારા રાગમા એક
 પળવર પણ ઉભો રહી તમને તસદી આપીશ નહિ, તે સાબળી
 અજીતમેગ બાદશાહને તેના વચનથી ફેટલીક અસર થઇ અને
 તેની યોગ્ય સરત ન્યાયના આધારે કબુલ કરવી પડી તેણે શા-
 હજાદા મુલતાનમેગવાળી બાયડીને મહેલમાંથી બોલાવી. ને મોરની
 મીશાલે બાવી હસતી હસતી બોલી કે હે પરદેશી તું કોણ છે,
 તે હું જાણતી નથી. છતાં તું બીજની બાયડીનું ચીત વેધરપ
 સાંભળી ગાડા થયો છે શું ? મુશ્કીયલસિહ કાઠેરે તેના બોલવાના
 વચન પરથી જાણ્યું કે બાયડી મારી તો ખરી, પણ વઠી મજ
 છે. પછી તેને ઉમર પાછી આપવાનું કહ્યું, તેથીજ તે બોલી કે
 મુરખ ! ઉમર તે કામઠ અપાતી હશે, પણ તું ગાડો થયો છે,
 તારા જેવા કુતરાઓની તો હું પરવા કરતી નથી તોપણ બ્યારે

અજીતબેગ બાદશાહનો તારે વિધે આગ્રહ છે તો હું કહું છું કે
 ‘તે મને તારી અડધી ઉમ્મર બક્ષી હોય તો તે પાછી લે’
 તેટલું સાબળી તેનો પતિ ચાલતો થયો, પણ પેલી સ્ત્રી કોઠા-
 સુદરી ધન લેઈ મુઠ્ઠુ થઈને પડી ! તે વખતે ભગએલી મધળી
 સભા વિસ્મય થઈ, પણ પેલા દુખી પતિએ આ દેખાવ જોયો
 નહિ, કાગલુ કે તે ત્યાંથી નીકળી ગયો હતો તેની બગર ગળને
 મળીજ નહી

આ દેખાવ જોઈને પેલા મુલતાનબેગ ગાહનદાની આખ-
 માયી લોહીના આંતુ પડ્યા, જેને એ વગસથી પેતાની પ્યારી બ-
 નાવી ઇમાનદાર સ્ત્રી ગણતો હતો તેની બેવકાઈ ઉપર તિરસ્કાર
 છુટયાથી તેના મુઠ્ઠા તરફ હવે નજર પણ કર્યા સિવાય ચાલ્યો
 ગયો ને અજીતબેગ પાદનાહે તેની લામ રોડ બંકનાગએ
 પાપે કેદારી દીધી

વારતા ૯ મી

ઉકસો કોળી અને તેની સ્ત્રી રૂડકી.

પાટલુ રાહોગમા કોળીઓની વસ્તીમા ઉકસો અને તેની બેરી
 રૂડકી રહેતા હતા, આ બંને નાકી બધર ખેતીનો ધંધો કરતા
 ઉકસો દારૂડીઓ અને રૂડકી છીનાળ એટલે બંનેની દરોજ લ-
 ગલડી ચાલે તેમા નુ પુછવું ? એક દિવસે માત્ર બંને ખેતરથી
 વેર જતા હતા તેવામા રસ્તામાથી આવતો એક બાવો તેને
 બેળો થયો અને પુછવા લાગ્યો કે આ શહેરમા હું કોઈને બોલ-
 ખતો નથી, માટે મારે ગાનની રાત ગ્રેવું છે, તો આપને ઘેર

જરા જગ્યા આપો તો તમને ધણુ પુન્ય થશે કહ્યું છે કે માઝની વેળાએ જે આવે તેની બરહાસ ચાકરી કરે તે મુવા પછે દેવતાનું સ્વરૂપ પામે છે ઉકલો તે સાબળા તેની સ્ત્રી રડકીને કહે છે અરે તું આ પરાણાને ઘેર તેડી જા, ને સીધું સામાન માગે હું આ- પછે મારે દાડ અને મીઠાઈ લેવા જાઉં છું, મારે જે ધડી વાગે લાગશે ને સ્ત્રી છીનાળ હતી. એટલે તેને મનગમી વાત થઈ પછી બાવાને સાથે લઈને હસતી હસતી ઘરે જાય છે કહ્યું છે કે જે સ્ત્રી છીનાળ છે, તે અધારી ગત, નિનતે દેડાણે ને ઘણી બહાર ગયેલો જોઈને હરખ પામે છે. જે સ્ત્રી વ્યભિચાર કરવા પાગકા પુરૂષ પામે જાય છે, તેને પદબપર મુલુ, નગમ ખીઠાનું ને પોતાનો ગ્વામી એ સગળા વાના ગમતા નથી જેનું છિનળા ઉપર ચિત્ત લાગ્યું તે સ્ત્રી પોતાના કુળની લાજ, લોકો જુહુ કહે

• તે, પોતાના શરીરને ધકકો લાગશે વિગેરે કાંઈ જોતી નથી પછી રડકી બાવાને લઈને ઘેર જા અને આસન આપીને બાવાજીને કહ્યું કે મહારાજ ! હોશિયારીથી ગ્રહેજો મારે કાંઈ કામ છે તે તરત જાણ આવું એમ કહી ધરમા ગઈ, સોળેસણગાન સજા બની ઠનીને પોતાના ચારને મળવા બહાર નીકળી એવામા દારૂપીને ઝુલતો ને લથડીઆ ખાતો ખાતો ગ્સ્તામા પોતાનો માટી સામે આવે છે. તેને જોઈને નાસતી નાસતી પાછી ઘેર આવી અને સું- ગાર ઉતારી નિરાતે બેઠી છે, ઉકલો તેને નાસતી જોઈ તે વારે તેને મારે કોષ ચડ્યો અને ઘેર આવતા વેંતજ તેને પુછે છે જે રાડ ક્યા ગઈતી, ક્યા માટી પાસે ગઈ હતી ? તે સાંચે સાંચુ કહી દે. તે બોલી કે, રે રે પીટીઆ હું ક્યાંય નથી ગઈ તું દારૂ પીને એ સું બને છે. શરમાતો નથી ? જાહેરો અંધ લથડીઆ ખાતો

જાન વગર બક્યા કરે છે. એમ એક ખીજને ઘણી ઘણી લડાલડી આવી, એટલેથી પણ બધ ન વળતા છેવટ મારા મારીપર આવ્યા, તેમા ઉકલે દારના આવેશમા ૨-૪ લાકડાં એવા તો જોરથી મારી કે સ્ત્રી નગ્ન પડી તેમ તેમ ઉકલે જોશમા આવ્યો. ને છેવટ ઓટલાના ચાબલા સાથે બાધી મુઢીને પછે પોત સુવા ગમે કટલીર રાત ગયા પછી તેના રોજના નિયમ પ્રમણે જઈ શકાય નહી પણ જવા માટે અનેક પ્રકારની મોઢવણ કરી જઈ તોજ ખરી એવો વિચાર કરે છે ખીજ બાલુ તેને વહાલો ચાર મોડી રાત સુધી રાહ જોઈ બેઠો છે, અને છેવટે તે નજ આવી ત્યારે તેની એનપણી વાણુદાણી કુટણીને તેડવા મોકલા તે આવી સક- તથી કહે છ રે એન ને આ સુ ક્યું ચાગ તારી વાટ નતો કયાગો બેઠો છે તો હવે તગ્ન ચાલ એટલે તે બેલી, રે એન માગી તો આ દશા છે, હું કયાગની ઘણી આવવા વિચાર મોઢવુ છું પણ પીટાએ માગીને માગ હાડકા ભાગી નાખ્યા છે, એની વેદનામા કાઈ મુજવુ નહોતું હવે તું આવી એટલે બધી પચાત મટી હવે તું કનું તેમ કનું પણ માન ગયાને દુકો કર્યા પછી ખીજ વાત કરજે એટલે કુટણી બોલી કે, એમ નેતું કામ કાઢી નાખવા તારો વિચાર હશે તો તેમ કરતા કટલી વાર ! પણ તે આ વખત નહિ કેમકે ગત ઘણી ગઈ વળી ચાગ તારી વાટ જોતો ઘણી-વારથી બેઠો છે એટલે હું કહું તેમ કર તને છોડી તારે ડેહાણે મને બાધી તું ચાર પાસે સુખે જઈ રગ રમી ચારને રાજી કરી આવ પછી તેણે તેમ ક્યું અને કોણણ ચાર પાસે ગઈ. ધડી બે ધડા ગઈ એટલે હિસો હિયો અને બાધીને કહે છે અરે રાંડ ! તું આજ પછી જો બહાર નહી જશે ને સામુ બોલી કહ્યો

નહીં કરીશ તો તને છોડીશ તે સાબળી વાણુદાણી કામ બોલી
 નહીં કે, અમે મારો શબ્દ સાબળગે તો ઝોળખશે ઉઠશે તેને
 ફરી ફરી વાર વાર પુછે છે પણ જી રાખજ નવી બોલતી તે વારે
 વળી ફરી પેનવી બોલાવે છે તો પણ એવની બે ન થઇ તે
 વારે તેને ધણી રીસ અઢી ને કેવળા કાવેશમા છરી લઈ તેનું
 નાક કાપી નાખ્યું, ને વળી પાછો સુના ગયો રૂઝી તેના મા-
 નીના વાર પાછેથી હજબેર પછી આવી પોતાની બેનપણી
 વાણુદાણીને પુછે છે, રે બેન તને ગુખશાન્તી છે ? તે બોલી
 નાક વગર સમ્યુ સાર છે હવે મને અહીંયાથી છોડ કે હુ મારે
 ઘેર જાઉં નહિતર જીવ્યું કાઈ બોધના, પછી કોલણ રૂઝીએ
 નેની આસના વામના કરી તીલગીરી બતાવી તેને છાડીને પોતે
 બધાણી થોડવાર પછી રૂઝી કોલણ ફુગાડ કરી પોતાના
 ધણીને લાક મારી કહે છે કે અરે મુખર્ષ તને ધિકાર છે જે તું
 હું સરખી પતિવ્રતાને પણ છોડવી ચુક્યો નહીં પણ યાદ રાખજો
 કે હુ જો ખરી છઉં તો આ વખત તને પાપુ બનાવુ છું
 આ ઉંચર જગતકર્તા દેવતાઓ સુર્યનાગયણ, આપની સાક્ષીએ જો
 મે પારકો પુરુષ મનમા લાવી તેનાથી બાપણુ કરેલ હોય તો
 મને બાળીને મરમ કરો. નહીં તો માઈ નાક જે આ મારા
 દુષ્ટ પતિએ કાપ્યું છે તે પાછું તેમનું તેમ થાઓ એમ મોઢા
 ભેરથી બોલી હજરની પ્રાર્થના કરવા લાગી હોય તેમ દેગ કરી
 ઉઠવાને કહે છે કે અરે પાપી ! હવે જો માઈ નાક તેમનું તેમ
 થયું કે નહીં, તું મનમા થુ જાણે છે અરે દુષ્ટ હું ચાહીશ તો
 એક પલકમા માળી ભરમ માઈ એવું માઈ પતિવ્રતાપણુનું સત્ય
 છે, તેવારે ઉઠશે દીવો લઈ જીવે છે. તો તેનું નાક પહેલા સરખું

દીકું ત્યારે અચરત પામ્યો અને તેને છોડીને પગે પડ્યો અને ઘણી આજીજી કરી માણી માગી બોલ્યો કે અરે તું સતી ખરો મને કાઈ બ્રાત ગ્હી નહી તને મેં નાહક દુખ દીધું તેને માટે મારો ગુન્હો માફ કરજો, ફરીથી તારા વાત કોઈ દીક્ષ નહી. કર ને તને છેડીશ નહી, તારી મગજ પડે તેમ કરજો આ સઘળા ખીના પેલો બાવો જે એક ગત માટે પરોણો થઈ આવ્યો તેણે આ બધો તમામો જોઈ કહે છે કે સ્ત્રીના ચરિત્રો અપાર છે એને કાંઈ કળી શકે નહિ માટે સ્ત્રીઓની સાથે ઘણો સ્નેહ ગળવ્યો નહિ, ઘણી સત્તા આપવી નહી, તેના બરોસાપર કાઈ હામ કમ્બુ નહિ જે પુરુષ સ્ત્રીના વિશ્વાસથી એટલે સ્ત્રીન પટ થાય છે તેની શોભા તે પાછી રહેતી નથી સિદ્ધ મરખા વિકાળ અને હાથી મગખા મ્હોટા, તેવા જે મ્હોટી ખુદિના પુરુષોને પણ આંખે હલકા ગણ્યા છે એવો ખેંઠો ખેંઠો વિચાર કરે છે આણ્વીગમ પેલી વાણુદાણી કુટણી પોતાને ઘેર ગઈ અને વિચાર કરવા લાગી કે હવે શું કમ્બુ ને માગ ઘણીને શું કહીને મોહકું કેમ દેખાડું એ છુપું કાંઈ મ્હેરો નહી એવો વિચાર કરે છે એટલે મા મનસકુ થયું ને તેના ઘણી વાણુદાંડે જગલ જઈ આવી તાતણુ પાણી કરે છે તેટલામા હળમત કનવતારા બેચાર ગ્રાહકો તેડવા આવ્યા કે વાળદે લુગડા પહેરી બારણા આગળથી પોતાની બર્ફરિને હથેયુ કે અરે સાબળ છે કે મારી કાચળી લાવ મારે હામે જવું છે તે સાબળી વાણુદીએ એક અસ્તરો લાવી આપ્યો તે જોઈ તેને ઘણી રીસ થઈ ને તે અસ્તરો તેના અંગ ઉપર ફેંકી દઈ બોલ્યો કે, અરે રાડ ! મેં કાચળી માગી ને તે અસ્તરો લાવી આપ્યો એથી શું તારૂં નાક કાપુ એ બેળાએ તે

વાળદાણી ધરમાથી પોકાર કરતી બહાર નીકળી અને લોકોને કહે છે કે, અરે જીવો જીવો આ પાપી પીટયાએ મારું નાક કાપ્યું, હાથ હાથ હવે હું શું કરું ! મને તમે એના હાથથી છોડાવો, નહિ તો એ મારો જીવ લેશે, તે સાબળાને લોકો દોડ્યા ને મોટો ધોધાટ થતા ધણા માણસો ભરાણા ને સગદારી માણસ પશ્ચુ આવ્યા તેઓએ ને વાલદને પહેલા તો સારી પેઠે સોટા બાજી કરી પછી બાધીને રાજ પાસે લઈ ગયા તે વારે રાજની સભાના બેસનાર અમીર ઉમરાવ અને મુત્સદીઓ તેને પુછે છે ? રે મુખ્ત ફુજ, તે વગર ગુને આ અંતુ નાક શા માટે કાપ્યું ? વાલદે આ ગુનો કયો ન હોતે અને તેની ઉપર અકરમાત તોહ-મત આવતા ગભરાટમા વિચાર કરવા લાગ્યો કે હવે શો ઉત્તર આપવો, એમ વિચારમા મુઠ જોવો બની ગયો છે કેમ બોલતો નથી તેટલામા સભાસદો કહેવા લાગ્યા કે સાહબ આ ગુન્હેમાર છે માટે તેને સિક્કા આપવી જોઈએ, આથી તે નિરપરાધીને લાખી મુદન કેદ તથા દગ્ગી બને સિક્કા ફરમાવી આ બધી બીના કાળીને ત્યા બનેલી અન પેલે ભવે જોએલી તેથી તે નિરપરાધી વાલદની ઉપર ગુજરેલા જીલમની દયા ખાતર રાજની સભામા સચિસ્તર હકીકત બહેર કરી જેથી રાજસભાએ તેના પુરતા પુરાવાથી નિદોષ વાલદને છોડી દીધો અને તેની સ્ત્રી કુટુંબી તાલદણીને ગુનેગાર ઠગવી બાજી શિક્ષા નહિ કરતા માત્ર ગામમાથી કાઢી મુકી

વારતા ૧૦ મી.

અમરસિંહ અને તેની સ્ત્રી બરમતી.

મુજબા ઢેસરીસિંહ ને અમરસિંહ નામના બે ગરીબ ર-
જપુત બાહ્યો. રહેતા હતા અમરસિંહનું સાસર મ-
ણિપુરમાં હતું. તેની સ્ત્રીને હજી આજુ કયું નહતું તેના મેટા
ભાઈ ઢેસરીની સ્ત્રી ધેર રહેતી હતી તેથી રસોઇ પણ તે કરતી
હતી એક દીવસ બંને બાહ્યો જમવાને બેઠા હતા, તે વખતે
ઢેસરીની સ્ત્રી કાન્તિમતિ કરી પીરસા આવી તેને જોઇ અમર-
સિંહે કહ્યું, બાબા? આજ કાંઈ કઢી સારી થઇ નથી બાબીએ
જીણકો કરી કરગણીમાં કત્યુ દીયરજી? સારી કઢી મારા દેરાણી
જમકારીને મુકરો અમરસિંહને બાબીનું મોટું પગથી તે માથા
ચુધી સાચુ તે તરતજ હાથ ધોઇને ઉભો થયો અને પોતાના
વાર્ધા છતાં એકદમ ધોડો લઇ પલગી ચાલતો થયો. ઢેસરીએ
પોતાની સ્ત્રી કાન્તમુનિને બજોજ ઠપકો દીધો અને પોતાના બા-
હની પછવાડે દોડ્યો, પણ અમરસિંહ ગયો તે ગયો.

બા રેવત પલાણ્યા, સાસરે તેડવા જાય,

ઝટપટ વહેલા પધાર્યા મમ ખરી વમાસણુ યાય

અમરસિંહ ઘોડેગાડ થઈ ગોતે સસરાના સહેરમ ગયો.
સસરાને ખબર પડી કે જમાઈ આવે છે તેવોજ તે સાંને આવ્યો.
અને ઘણા આદર સત્કારથી પોતાને ધેર તેડી ગયો, જમાઈની
પોતાના અઠાવેદા દીવાનખાનામાં ઉતારો આપ્યો અને કમુંબા
પાણી વાગેરે પાછને જમાઈની ખાત્રા કરી, તેણે પોતાના અને
કહ્યું કે જાજ જમાઈ પધાર્યા છે માટે રસોઇની લખાણી કર,

સાસુએ તરતજ બતરીસ રસોઈ કરી તેત્રીસ થાક ક્યાં. રાઠોડ, જમ્યો, અને રાત પડી કે પોતે મેડી ઉપર સુવા ગયો, તેની પ-
છવાડે તેની સ્ત્રી જાગમતી આવી, ને પલગપર બેઠી, અમરસિંહ
જાગતો પડી રહ્યો. પણ સ્ત્રીની પરીક્ષા જોવાને પોતાના મો ઉપર
કપડું ઢાકી કપટનિદ્રા કરી સુઈ રહ્યો. બાઈડીએ તેના ઉપરથી
પછેડી કાઢી નાખી ને જોયું તો પોતાના પાતના નરકાવા બોલતા
માલન પડ્યા બાઈડીને વ્યભીચારનો ચડસ ચણો હતો તે કોઈ
લક્ષનાથ બાવાની સાથે તન મન યર્ષ હતી. પોતાના પતિના
આવવાને લીધે અત્યાર સુધી તે તેની પાસે જઈ શકતી નહતી.
તેથી તેનું મન ઘણુંજ આકુળ વ્યાકુળ થઈ ગયું, અને જ્યારે
તેણે જાણ્યું કે હાકાર અમરસિંહ ઉઘે છે, ત્યારે એણે યુપયુપ
બાવાજી લક્ષનાથને મળી આવવા દરાવ ક્યો, કેમકે જો હું
આજ નહિ મળીશ તો કાલે મારે સાસરે જવું પડશે તો બાવા
લક્ષનાથનો વિજેગ રહી જશે એમ વિચાર કરી તેણે વીરકાજ
વાળ્યો અને એક ખુણે પોતાના પિતા હમિરસિંહની દાલ ને
તરવાર હતી તે હાથમા લીધી, ને સરર કરતી નીસરણી ઉતરી
કરર કરી દરવાજાની સાકળ ઉઘાડી મેહેલ બહાર નીકળી અ-
મરસિંહ જાગતો હતો તેણે મનમાં ક્યાસ ક્યો હું જોઈ તો
ખરો કે એ ક્યાં જાય છે તે બાયડી શું કરે છે એવા વિચારથી
તેણે પણ પોતાની બુઠાની બાધી દીધી અને કછોટો કસી હાથમા
મલ તલવાર લઈને તેની પાછળ પડ્યો અંધારી રાત્રી હતી,
બાયડી આંધીને નગર બહાર નીકળી, વગડામા આવી, ત્યાં આ-
સપાસ તમરા કસારીઓના ભય કર અવાજ નીકળી રહ્યા હતા,
કોઈ કોઈ વખત પવન આવતો, તેને લીધે ઝાડનાં પાંદડાં ખડખડા

હતા, તે સાબળતા કાચાપોચાના મનને છુતની અસર થયા સિવાય ન રહે, એવું ભયભિત વેગન વટારી ને બાયડાં આમળ ચાલી બાયડીની હિમ્મતને માટે તેના ધણીના મનમા ધ્રુવાધણા વિચાર થતા હતા અને તેણે પણ તે જ્યાં જાય ત્યાં જવાને મનમુખો કર્યો, આગળ જતા એક મોટો વડ હતો ત્યાં આગળ આવી, ત્યાં આગળ નવ ચોર બેઠા હતા તેમણે જાણ્યું કે આ કેકે આપણું ભક્ષ બાવ્યું છે, તેથી તરત તેની સામા આવ્યા. હાકારે વેગળથી ચોરને દીઠા તેણે તે છુપાવે ક્યાસ કરવા લાગ્યો, કે રાડ ક્યા જવાની છે હવે એ શો પેય લડાવે છે, એટલામા પેયા ચોર આવી જામતીને કહેવા લાગ્યા કે તારૂં ધરેણું ઉતારીને અમને આપ, નહીં નો તગવાગેનો ભોગ થા, જામતીએ કહ્યું ધીરા રહો, હું મારૂં ધરેણું આપુ છું, એમ કહી તેણે પોતાનું સઘળું ધનાણું કહાડી આપ્યું, તેણીએ જરીયાનને ચણીયો પહેર્યો હતો તે ઉપર ચોરની શરત પડી અને બોલ્યો કે આ ધાતરો કેના સાર રાખ્યો છે ? કહાડી આપ તે બેલી વીરા ! હું અગળાવે અવતાગ છું માટે તમે આડું જોઈને ઉભા રહો તો કાઢી આપુ તે સાબળી ચોર પુઠ કળીને ઉભા કે તેણે તરવાર કહાડી નવના માથા ઉડાડી દીધા, તે જોઈ પેત્રો હાકાર અમનિહ કપવા લાગ્યો કે આ બાયડી શું ન કરે.

ચોરોને મારી પેલી સ્ત્રી જામતી પાછું પોતાનું ધનાણું સઘળું આગળ ચાલી, ત્યાં એક સાકડ નહેરુ આવી તેની અંદર વચ્ચોવચ મોટો વાધ બેઠો હતો, હાકારે જાણ્યું કે હવે રાડનો સપાટો નીકળી જવાનો છે અને તેને તેના પાપની શીક્ષા કરવાને ઈશ્વરે આ વિકાળ તેના કાળને પ્રેર્યો છે. હમણા મારી નાંખશે,

તો તો ટાઢે પાણીએ ખસ જશે થુ એનો પીર આવે તો પણ તે ઉમરે કે, એમ વિચાર કરે છે, એટલામા બાપડીએ તરવાર બેચીને બીજા હાથપર રમાલ વિટીને વાધને હાકોટયો હડ કુતરા રસ્તો દે, વાધ બરાડતો તેના ઉપર ધસ્યો, તેવોજ બાઈ ઠીએ તેને એકજ ધાથી પુરો કરી નાખ્યો. હાકોર અગ્નયજ્ઞ ધધને બોલ્યો, અરે ! રાડ તો અહીંયા પણ ન મરી પછી તેણે નિશાની રાખના વાધના કાન કાપી લઈ પોતાની હાલના બડારીયામા મુક્યા ને પાછળ પાછળ ચાલ્યો.

આવી બહાદુરીથી વાધને હાર કરીને ગજપુતાણી આગળ ચાલી ત્યા મહી નદી ચારે કાઠે ભરાઈ છે બાવા લક્ષ્મનાથની મહી સામે કાઠે છે તેથી નદીમા ચઢતું પુગ જોઇને જગમતી વિચાર કરતી ઉભી, નેના ધણી અમગસિદ્ધે જોયું કે હવે તેની હાલત રહેવાની નથી, આટલી વખત તો તેને લાગતું નથી, પણ એટલામા તો ઈએ તરવારને પોતાના હાથમા ધાલી અને હાલને પોતાના હાથમા ઝાલી જયમતી કહીને નદીમા પડતું મુકયું. સહેડાટ તરીને સામે કાઠે ચાલી ગઇ, હાકોર તની પાછળ જ્યાં બીજો ઉતાર હતો. ત્યાથી નદી ઉતરી ચાલ્યો અને ઝટપટ તે જીની પાસે જઇ પહોંચ્યો. નદીપાર ખેતરવા ઉપર બાવા લક્ષ્મનાથની મહી હતી, ત્યા પેલી સ્ત્રી આવી, અને કાપો લિહાડવા ધાટા કહાડ્યા બાવા લક્ષ્મનાથે કહ્યું કે રાડ અખી આઇ ? જાનમતી બોલી-મહારાજ મારો ધણી મારું આણું કરવા આવ્યો છે, તેથી વાર થઈ, બાવા લક્ષ્મનાથે કહ્યું-કુછ પ્રીકર નહી, ભાગ રમડ, એર મેરેકુ, પા. પછી બાગ છુટી અને બાવાજીને પાઈ અને આજે પણ ચલમ ભરીને પાયો. પછી બને જણા રમ-

રાગની વાતો કરતા પલંગમા સુઈ રહ્યા, હાકોર જેવી સ્ત્રી પેડી તેવોજ વાસે વાસે ગુપચુપ મઢીમા દાખલ થયો, અને બાવા લક્ષ્મનાથની ખાટલી નીચે ધીરે રહી લાખો ઘંઘ બરાઈ બેઠો. જ્યારે તેણે જાણ્યું કે બંને જણુ દ્વિમા પડ્યા છે. ત્યારે તે તરવાર ખુશ્તી કરી સાચવીને ઉભો થયો, અને બન્નેને ઝટકાવ વાતો કરીદો કયોં પલુ સ્ત્રી હત્યા ન કરવાનો વિચાર આવ્યો. તેથી ધીરે રહીને બાવાનું ગળુ કાપી નાખી નચ્ચડમા એક તાડનું ઝાડ હતું, તેની ટોચે ચઢી બેઠો, થોડીવારે બાવાના લોહીના વહેવાથી સ્ત્રી જરમતી જાગી ઉઠીને આસપાસ જેવા લાગી તો કોઈ મળે નહી. તે ચારે દીશાએ ચાર ચાર કેસ ગુધી મારનારને જાળમાં ફરી, કોઈ ન દીડું ત્યારે તે નીરાશ થઈ અને નદી-માથી જળ હાથમા લઈ બેલી—હે બાવા લક્ષ્મનાથ ! ચારે આદે આ વખતે તને મારનારો મને મળે તે વારે તારું વેર ન લઉં તે! હુ રજપુતાણી નહિ

કીણુ મારાં હેયાં હયાં કીણુ કીધી કેડ;

પત રાખું પાંસળ તણું, શીશ કાપું શમશેર.

પછી કૃત સકલ કરીને હો હો ! કરીને ચોગરદમ તખ્તવા ફેંવવા માઝી એટલામા તેથી તેનો બે તણુ કકડો ઉઠીને હાકોર અમરસિંહ જ્યા ઝાડ ઉપર બેઠો હતો ત્યા તાડછામા બરાઈ ગયો. પછી બાવાને લઈને દાટવા ગઈ ત્યારે રજપુતે પંક્તી તરવારની કચ્ચ કહાડીને પોતાની દાલના બહારીઆમા મુઠી જાનોમાનો ત્યાથી સ્ત્રીની આગમ્ય નદી ઉપર આવ્યો, તેણે પોતાની તરવાર ધોધ નાખી અને ઘર આગળ આવી તાપ કરી હાથ અને પગ તપાડી પાછો તે દોલીયામા ઉઘવાની મિથે સુઈ રહ્યો થોડીકવાર

કેડે સ્ત્રી આવી અને તેને શક પડ્યો કે વખતે ધણીએ તો નહીં માર્યો હોય ! તેથી જનમતિએ પીછોડ ઉઘડી તેનું અમ તપાસ્યું. તો અગ ઉનું દીકું જેથી તેને કાઈ શંકા રહી નહીં. પછી જનમતી પણ તેની સાથે સુઈ રહી બીજે દીવસે સવારમાં અમરસિંહ એકદમ સ્ત્રીને લીધા વિના પોતાને ઘેર આવ્યો ગયો ઘેર આવ્યો ત્યારે કાતિમતી બાબીએ પુછ્યું કે મારી દેરાણી ક્યા ? ત્યારે અમરસિંહ કહે છે કે બાબીજી, એ સ્ત્રી ક્યા કામની નથી. બાબી કહે કેમ કામની નથી ? તેના વાક હમે કે નહિ ? કાષ્ઠ ખોપણુ જોઈ. તે સાબળી પોતાને બળતા પેટ બોલ્યો.

એ લાલી ના દીડી ખોડ કે ના ખાપણુ બણ,

એ સ્ત્રી ધર લાલીએ નિષ્ણે ઉપજે હાણ.

તે સાબળી બાબી સમજી તો ખરીપણુ તેના મોથી અથવા ઇતિ સુધી કહેવરાવવા પુછ્યું કે શુ થયું તે તો કહો. પછી મર્મમાં બોલજો હું તો મર્મમાં સમજતી નથી ત્યારે હાકારે અથવા ઇતિ સુધી સ્ત્રીની સવળી વાન કહી સંભળાવી બાબીએ કહ્યું હશે હોય શીકર નહિ તેને ધર આગળ તેડી લાવો, તેના પેટથી જે પુત્ર થશે તે બાદશાહથી તરવાર બાધે એવા જોરાવર થશે

હરામી બાયકો બછેરો, છિનાલ રાણકો પુત્ર,

એ બેટો અવતરે તો બાદશાહ શું કરે જીવ.

અમરસિંહે બાબી કાતિમતિનું કહેવું અગીકાર કર્યું અને ત્યાં સાસરે જઈ જનમતીને આજ્ઞ કરી પોતાને ઘેર તેડી લાવ્યો. તેમણે ધર સુત્ર માડ્યું, કેટલીક મુદત પછી તેને પેટ અમરસિંહના ત્રણ પુત્ર થયા. તેમના અજીત, વીજ્ય અને જોરાવર એવા નામ પડ્યાં. એમ કરતા હાકાર અમરસિંહ પચાવન વર્ષના ને હકરાણી

જનરમતી પચાસ વર્ષના થયા ત્યારે એક દીવસ દાકેર અમરસિંહ
 ન્હાવા બેઠા તે વખતે તેણે પોતાની સ્ત્રી જનરમતિને કહ્યું કે જસ
 ઓરડામાંથી મારું ચેપાડુ છે તે આપોને ! સ્ત્રી ઓરડામાં લેવા
 ગઇ તેા ઢાડીઓના ગાળા વચ્ચે એક ખીલાડી અંધારે બેઠી
 હતી, તે પોતાના ડોળા ચનિયોના જેવા ડગમગાવતી હતી તે
 જોઈ સ્ત્રી એકઃમ ખીની-ખાધીરે મારા બાપ ! એમ બુમ મારી
 પાછી ફરી સ્ત્રી ચક્તિ કરી ઓશરીમાં ધબ લઇ પડી. દાકેરને
 આ વખતે તેનું અગાઉના શુગતનનું રમરણ થયું અને એકદમ
 ખડખડાટ હતી પડ્યો, તે બોલ્યો કે શું ? આ સ્ત્રી ચનીત શા
 કરે છે ? રજપુતાણી બોલી-હું તો ઓરડામાં જનાર નથી મને
 ખીલાડી કહે છે ને ખીક લાગે છે, એમ જ્યારે અંધ વધારે
 નાબુકાઇ દેખાડવા માડી ત્યારે તેનાથી રહેવાયુ નહિ અને તે
 એકદમ મુસામાં બોલી ઉઠ્યો—

વાય વડારણ જલ તરણ, નવશિષ્ય કાટયા જેહ;

આજ માંઝરે બાવરાવીયાં, વડ વીમાસણ તેહ.

તે સામળી જનરમતી ચેતી ગઈ તે બોડી પડી પણ કિમત
 ધરીને બોલી-સ્વામિનાથ તમે શું કહો છો ? મને સમજણ પડ-
 તી નથી તમે કહો છો એ વાત તદન ખોટી છે અમરાસહે કહ્યું
 કે ખોટી હોય તો મેડા ઉપર મે તે દીવસની દાલ તરવાર જાંઠી
 મુજી છે તે લાવ અને બડારીઆમાં જો વાધતો કાન અને તર-
 વારનો કકડો પડ્યો છે કે નહિ ? આ ઉપર ગઇ અને જોયું તો
 બડારીઆમાં વાધતો કાન અને તરવારનો કકડો અને દોઢાં તે
 જોઇ તેને હાડે હાડ વ્યાપી ગઈ કે મારા બોડી લાકડનાથનું
 ખુન એણે કર્યું મારે હવે એને માર્યા શીવાય છોડવો નહી

એમ કહી એજ તરવારે તે ચડાવણીએ પોતાનો પતી મુંઠ રે-
વીને પોતીકુ પહેરતો હતો તેવામા તેનું માથુ ઉઘાડી દર્શ પેતે
જુમ પાડી કે.ઠ આવો રે આવો ! “ હાથ હાથ ? અને બીજા મા-
તી કરીને મારા બાપ ! ” તે સાંભળી લોકો બગાડ મયા, ત્યારે
તે બોલી કે હવે મારે જીવવાનું કામ નથી બ્યા મારો પાત ત્યા
હું મારે એની ચીતા ખડકો તેના બેગી હું બળી મરીશ, મતિને
જોવાને આખું ગામ નગર જરાયુ અને પોતાના ધણીને પોળામા લઈ
ચોડ ખડકી બળી મુઈ ! ! !

વારતા ૧૧ મી.

મહુકચંદ અને ઉજમવહુ.

ઉજમન નમરીમા વેલચંદ નામે મહા ધનાઢય વાણીજી
રહેતો હતો. તેને મહુકચંદ નામે એકનો એક દીકરો હતો. તેને
પોતાના જોવાજ શાહુકારને ત્યા પરણાવ્યો હતો. તેથી તેની
વહુ પશુ ઘેર હતી તેની વહુનું નામ ઉજમવહુ હતું. બાપ દીક-
રાને રહેવા જુદા જુદા પાસેજ ધરો હતા મહુકચંદ અને ઉજમ-
વહુ બંને જમજોખનમા હતા, તેઓ બંને વચ્ચે ધણી સારી
પ્રીતિ હતી અને તેમા ઉજમ વહુનું પ્રાધાન્ય નિશ્ચય હતું બેલે
પોતાના ધણી મહુકચંદને વશ કરી શકી હતો એટલે ધણી કે
વહુ જે કરે તે ધણીજ ખોટું હોય તો પશુ તે મહુકચંદને કશું
પડે એથી ઉજમવહુ સ્વતંત્રપણે વરતતી હતી.

એક વખત બંને બાપ દીકરો વેપાર સળધી ધણી જ-
રૂરી કામ પ્રસંગે વિદેશે ગયા. પાછળ ઉજમવહુ અને તેની
સાથ એકલા રહ્યાં ઉજમવહુ નિરુદ્ધપણે પોતાના માન્યતા પા-
રને દરેજા ધરમા બેસાડી જમકર્મ કરતી હતી, એ કામ તેની

સાસુના જાણવામા આવતા પોતાની વહુની હલકી આવને ધિકારી અવગણના કરવા લાગી અને ધણીજ ઠપકો આપ્યો વહુએ તે ન મણુમારતા કિલડી કહેવા લાગી, કે જેવા છો તેવાજ ખીજને પણ જાઓ છો, આ પ્રમાણે કેટલાએક અપસપ્દો પોતાની સાસુને કહી ધણીજ ધમકાવી જેથી સાસુને રોસ થયો અને કોપના આવેશમા બોલી કે એ કુમારજી વહુને તેના ચાર સહીબ પકડી તેનું નાક ચોટલો કપાવી ડામ દેવરાવી કાઢી મુકાવું તોજ હું ખરી એમ તેના અતઃકરણુમા હસી આવ્યું તેથી તે દરરોજ લાગ જોવા લાગી, આથી તરફ ઉજમવહુ પોતાનું પરાક્રમ બતાવવા બેઠવણુ કરવા લાગી આ વાતને થોડા દિવસ વિત્યા બાદ ઉજમવહુ નદીએ લુગડા ધોવા ગઇ ત્યાં કોઈ છેલ પુરુષ મુસાફર મળ્યો તેની સાથે હાવબાવથી પ્રીતિ કરી તેને પોતાને ઘેર તેડી ગઇ ને તેની સાથે ખુબ રમ રમી રાત નિરગમન કરી આ વાતની સાસુને મોડી રાતે ખબર થતાજ પોતાના પાડપાડોશી વિગેરે ધણા લોકોને એકઠા કરી કહ્યું, કે આ કુમારજી વહુએ પોતાના ચારને ધરમા ધાલ્યો છે, માટે પુરતો તપાસ કરી એ કુમારજી વહુની વસે કરાવી અને તેના ચારને પકડી સરકાર સ્વાધીન કરીએ એમ વિચારી એકમેકને પુછે છે આ કોલાહલ બહાગ થતો જોઇ ઉજમવહુએ પોતાના ચાર પાસે જટ બે કાગળ લખાવ્યા તેમા એકમા પરદેશ ગયેલા બાપ દોકરો વહાણુ સમુદ્રમા ડુબતા મરણુ પામ્યાના બખર લખાવ્યા ને ખીજમાં બાપ દરિયામા ડુબી મરણુ પામ્યો પણ દોકરો બચી કુશળ છે તે થોડા દિવસમા આવશે એ પ્રમાણે કપટથી બને કાળાખડી ગચ્છી પેલા યાદને આપી તેના સાથે શીખવ્યું કે, બાપ દોકરાના મર-

જુનો કામળ બહાર લોકો બેળાં થયાં ત્યાં મારી સાસુને આપને
 ને કહેજે કે હું કાસીદ છું ને કાળાખડી લઈ આવ્યો છું એમ
 કહી તેના હાથમા એ કામળ આપ અને પછી બે કલાકે પાછો
 દીકરો કુશળ છે, પણ બાપ મરી ગયો એવો બીજો કામળ છે
 તે વેશ પલટો કરી તમકટ જણાય નહીં તેમ પહોંચાડજે, એમ
 કહી મારને ફાટેવ કપડાં પહેરાવી કાસદને વેશે કામળ હાથમા
 લઈ બહાર નીકળ્યો કે લોકોએ તેને પકડ્યો, પેલે ચારે કામળ
 ખતાવી કલ્હું કે હું કાસદ છું અને કામળ લઈ આવ્યો છું તે
 તમે વાચો, આ પ્રમાણે કાળાખડીના કામળ આપવાથી લોકો
 ધીમા થયા, પણ કામળ વાચી જોતા બાપ દીકરો બનેના દરિ-
 યામા ડુબી ગયાના મારા સમાચાર જાણી ત્યાં ભેગા થયેલા
 લોકો ત્રાય ત્રાય કરી કલ્પાત કરવા લાગ્યા, અને ધણી દીલગી-
 રીથી કહેવા લાગ્યા કે હાય હાય ! ડોશીને અને ઉજમવહુને રખ-
 ડાવ્યા, બહુ જુઠું થયું ? ડોશીએ તથા ઉજમવહુએ હાયપાટ કરી
 મુકી, ચોટલાના વાળ હાથેથી ઉખેડવા લાગ્યા આ વખતનો દે-
 ખાવ ધણો કમકમાટ ભરેલો હતો, ભેળા થએલા સર્વ લોકો
 ચોકાતુર ચહેરે દીલગીરી કરતા હતા છે, તેની તમક્ષમા ઉજમ-
 વહુએ જાહેર ક્યું કે, મારે મારા ધણીની પાછળ બળી મરા સતી
 થવું છે, હવે મારે જીવું એ ધિક્કાર છે. વહુ સતી થવાનું કહે
 છે તે સાબળી સાસુએ પણ કલ્હું કે મારે પણ જીવિને શું કલ્હું
 છે, માટે ચીતા ખડકી બળી મરે આ સાબળી લોકોમાં બહાર
 શોક પેદા થયો, તેઓ આ સાસુ વહુને વારવા લાગ્યા પણ શુદ્ધ
 સતી ઉજમવહુ એકની બે ન થઈ, ને ત્રાય ત્રાય કરી રમસાનમા
 ને ગંબે કરતા ચાલ્યા. રમસાનમા બે ચીતા ખડકાવી તેમા પ્ર-

થમની ખીતામા સસુએ ખેસી અમિદાહ દેવરાવ્યો ને ઉજમવહુ
 ખીતામા પડવા જાય છે કે તેના પ્રથમના કાવતરાના સકેત પ્રમાણે
 કાસીદ કાગળ લખ હાજર થયો, ને વાચી જોતા જણાય કે બાપ
 બુડી ગયો પણ દોકરો મલુક્યદ બચી કુશળ છે તે થોડા દીવ-
 સમા ધર તરફ આવશે આ સમાચારથી લોકો ગણ થયા, અને
 કહેવા લાગ્યા કે વેલચદ શેઠનું બહુ ખુર થયું, પણ દોકરો મલુ-
 ક્યદ બચ્યા એટલે તેનો બાપ તથા મા નશીબદાર ગણાય, આ
 કાગળથી ઉજમવહુ કે જે પતિજીતા હતી તેને જીવતી અટકાવી
 અને તેની સાસુ બળી મઠ ડોશી બધી મરવાથી ઉજમવહુને તેના
 તરફનું સાલ આજસી ગયું, એટલે વળ તે નવા નવા ચાર
 સાગે ઇશક માની મોજ મોગવવા લાગી એવામા થોડા દીવસમાં
 વેલચદ તથા મલુક્યદ બંને બાપ દોકરો પરદેશથી કમાઈ પોતાને
 ઘેર આવ્યા. આ બંનેને હયાત દેખી લોકો આશ્ચર્ય પામ્યા ને
 કહેવા લાગ્યા કે તમે અને દરીયામા બુડી ગુજરી જવાના માટે
 સમાચારના કાગળ અહીં આવવાથી ઉજમવહુ તથા તેની સાસુ
 બંને બળી મરી સતી થવા તૈયાર થઈ હતી, તેવામા બીજો કાગળ
 આવ્યો તેમા મલુક્યદ કુશળ છે એવો કાગળ અહીં આવવાથી
 તેની સ્ત્રી ઉજમવહુ જીવતી રહી ને તેની સાસુ મલુક્યદની મા
 બળી સતી થઈ સ્વર્ગમા મઠ, આ સાબળી બંને બાપ દોકરો
 ઘણા દીવસો રયા પણ શું કરે નશીબની વાત, પરમેશ્વરના
 ધર આજળ કોઈનો ઉપાય નથી, એમ કહેવા લાગ્યા. કોઈ દુસ્મને
 આવી રીતે ખોટું તરકટ કરી કાગળ લખ્યા એમ માન્યું.

વારતા ૧૨ મી.

બહીચાર કરીને ચતુરાઈ કરનાર દુભતી.

નનુશા ને બનુશા બે ભાઈ વાણીઆ હતા, તેઓ ધણી દુર્દશામાં હતા, તેમને રહેવાને નાની સગખી પર્ણકુરી હતી, જ્યાં બંનેને પોતાની સ્ત્રીઓ સાથે રહેવાનું અનુકુળ પડતું નહોતું, તેથી તેનો ભાઈ બનુશા ગતના પરવારી દુકાન ઉપર સુવા જતો હતો, અને મ્હોંગા ભાઈ નનુશા પોતાના ધરમાં પડી રહેતો હતો. ન્હાના ભાઈ બનુશાની સ્ત્રી કુમનિ પતિના વાળુ કરી ગયા પછી પોતાં જમી કરી ચુલા અગ્રોહ કરી વાસણ કુસણ માછ દુકાન પર સુવા જતી, ત્યારે ધરમાંથી નીકળીને ચારને ત્યાં ધડી બે ધડી રહી વિલાસ કરને, દુકાનપર મોડેથી સુવા જતી. એમ ધણી દીવસ સુધી ચાલ્યું કેટલાએક દિવસ તેનો પતિ બનુશા બોલ્યો નહી, પણ તેને કાંઈ શક પડ્યો ત્યારે સ્ત્રીને ધમકાવીને કહ્યું કે રાડ! આટલી બધી મોડી કેમ આવે છે? સ્ત્રીએ કહ્યું મારો શો વક? જ્યારે વાસણ કુસણ માંછન પરવાર. ત્યારે આવું કની? ધરનું સવળું કામ મારે કરવું પડે છે. બાઈએ કામ ઓછોજ આડો હાથ દે છે. તે સાબળી ધણીને બળી ઉપર કોપ ચડ્યો અને બીજે દિવસે જ્યારે સ્ત્રી નહતી ત્યારે બાઈને કહ્યું તમે મારી બાઈડીને કેમ કનડો છો, અને એટલી પાસેજ કામ કરાવો છો? શું એણે ચોરી કરી છે કે અંધી રાત્રી સુધી રોકો છો? બાઈએ કહ્યું કે કહી હું તો જુદું બેલતી હઈશ એમ તને સામશી પણ માને પુછો કે એ તો એનજ માળી માછમે જાળ્યા પછી તમજી પછવાડેજ ચાલી આવે છે, ને કામ તો

સવળું હું કરે છું પછી તો ગમે ત્યાં ભટકવા જાય તેની અમને શી ખબર ? ડોશીએ પણ તેજ પ્રમાણે કહ્યું, ત્યારે ધણીને ખાત્રા થઇ ને કહ્યું કે જો એમજ હશે તો આજ હું કમાડ ઉધાડનાર નથી એમ કહી દુકાને ગયો રાત્રે જમવા આવ્યો ને જમીને દુકાને સુઈ રહ્યો, પણ અગીઆર વાગ્યા સુધી સ્ત્રી કુમતિ આવી નહી, ત્યારે તેની ખાતરી થઈ કે રાડ ભટકવા જાય છે, પણ કુજ ખરો ? એમ કહી સાકળ અટકાવીને માહે પેટો, બાર વાગ્યા ને સ્ત્રી કુમાત કમાડ ખખખવા લાગી. ધણીએ કહ્યું, રાડ ! હવે ઉધાડનાર નથી, આટલા દિવસનું તારું કપટ આજ પકડાયું છે, માટે હવે તો તને બહાર રાખીશ ને સવારે બધાને બેળા કરીને તારું નાક અને ચોટલો કપાવી ગણેડાપર બેસાડીને કાઢી મુકીશ સ્ત્રી કુમતિએ કરગરીને કહ્યું એટલો ગુન્હે માફ કરો. એકવાર તો સરકાર પણ માફ કરે છે ને હવેથી હું નાહ કરું; પણ ધણીએ માન્ય નહી ત્યારે તેણે તેને ધમકી આપીને કહ્યું કે જો નહિ ઉધાડો તો હું કુવામાં પડીને આપઘાત કરીશ, તો તમને સ્ત્રી હત્યા લાગશે એમ કહી પાસેજ કુવો હતો તેમાં એક મોટો પથરો ઉઘાડીને નાખ્યો ને અધારે કમાડ આગળ ઉભી રહી. પથરાનો ધબાકો ધણીએ સાંભળ્યો તેવો તે બળરાયો, હાથ હાથ ! ધર ધાસ્યુ હું તેની પુઠે પડ્યો અને કમાડ ઉધાડ્યું નહિ તેથી તેણે આખરે માટે કુવો પુર્યો હવે સરકારનો ગુન્હેમાર થઈશ એમ કહી કમાડ ઉધાડી બહાર આવ્યો કે બાવડી મુખમુખ માહે પેશી મઈ અને બારણું વાસી સાકળ અટકાવી દીધી-પીટ્યા હવે જો સવારમાં તને ફળેત કઈ છું ! તેવુંજ ધણીએ જણ્યું કે આ તો રાડે કપટ કરીને મને છેતર્યો ત્યારે તેણે તેને ઠાલાવાયા,

કરી કહ્યું કે દયા ઝકલ્યને ખાય છે, અને તું આવી અધર્મી થાય છે, તું હિલડી બહાર મધ ને હું તારા સારા માટે તાગી અમત્તી સહેજસાજ મરકરા કરતો હતો એટલામા તે મને કહ્યું કે હું કુવામા પડુ છું, તે તારો ધખાડો સાબળીને હું તારી દયા ખાતર બહાર બાલ્યો કે રખેને તારા જનને ગુકશાન લાગે, પણ તું આવું કપટ કરે છે, તે તને છાજતું નથી, આથી તારા ઉપર ઈશ્વરનો કેટલો બધો ઠોપ થશે એનો વિચાર કર અને તું ક્યાંક ફરેથી હું મેકને વાત કહેનાર નથી. પણ આ કુમતિના મનમા કંઈ અસર થઇ નહિ. તે હસીને તેના પર ગાળોના ઠોક પાડી કહેવા લાગી કે હું બહાર મધ તે માફ માગી પણ તે ક્યાંય નહિ, તો તારું લાગ્યું, તું ભોગવ તું રોજ મારાપર આરોપ મુકે છે કે હું બહાર જાઉં છું, પણ સવારે સધળા લોકો ભેમા થશે ત્યારે ખખર પડશે કે મેલુ બહાર જાય છે. એમ કહી સુષ મધ અને વલુ ખીચારો ભગુશા ટાંકે હુલ્વાતો બહાર બેસી રહ્યો સવારે લોકો ભેમા થયા ત્યારે આ કુમતિ ફરિયાદ કરી કહેવા લાગી કે જુઓ બાપ રોજ મને કહે છે કે તું ફરતી ફરે છે, પણ મારા છતાં પછી તે રોજ આચડવા જાય છે. તેથી તે ક્યાંક વાસી રાખ્યું છે, હવે એને શીખામણ આપો કે ફરિયાદ એવું કામ ન કરે, નહિ તો હું તેને સધરીશ નહિ, તે સાબળા ધણી ભગુશા ચરમાઈ ગયો ને તે દીવસથી તેણે કાણુ મો કરી આ કુમતિને માધ પણ બોલ્યો નહિ ને જે થાય તે મુજે મોઢે જોવા કરે અને આ રોજ નવા નવા માર મોઢ્યા કરે.

વારતા ૧૩ માં.

પ્રેમલાલ અને મણી.

રમપુર શહેરમાં દીપચંદ્રા કરીને એક મોટા ધનાઢ્ય વેપારી રહેતો હતો. તે ઘણો પૈસાદાર હતો તેની સ્ત્રીનું નામ સુકુમાર. હતું, સુકુમારને એક પુત્ર પ્રસન્ન્યો તેનું નામ પ્રેમલાલ પાડ્યું તે ત્રણ વર્સનો થયો એટલે તેના પિતાએ એક બીજા શેઠની પુત્રી ચપળમતિ વેઝે તેની સગાઈ કરી અને તેને જે ધરેણુ ચડાવ્યું તેમાં એક અમુલ્ય જાલ હતી તે જાલ પોલી હતી. તેમાં પોતાનો ખજાનો કયા ડાટયો છે તેની ચીઠી કરીને અદર ધાલેલી હતી. વરસ બે એક પછી સોદાગરે પ્રેમલાલનું લગ્ન કર્યું. બ્યારે તે છોકરો આશરે છ સાત વર્ષનો થયો, ત્યારે તેના કુ-ર્બાનને લીધે તેના પીતા દીપચંદ્ર કોઈ ખુરા રોગને લીધે સ્વ-ર્જવાશી થયો તેના મગ્ધ કેડે તેના મુનિમો અને મહેતાઓની દાનત પાક રહી નહિ, છોકરો નહાનો અને કોઈ બાળતમા જાણે નહિ તેથી તેમણે લાખો કરોડો રૂપીઆની રકમ કિચકાઈ ઠીધી અને એ પ્રમાણે થોડી મુલતમા શેઠની સઘણી મીલકતનો નાશ કર્યો સઘણું દ્રવ્ય ખુટી ગયું, અને સોદાગર દીપચંદ્રાની સ્ત્રીની માઠી અવસ્થા થઈ આ વખતે છોકરો આશરે દસેક વરસની ઉમ્મરનો થયો હતો. સુકુમારી સુતર વિગેરે કાતી પોતાના પ-રનો નિગવાહ કરતી હતી છોકરો બ્યારે પુખ્ત ઉમરનો થયો ત્યારે તેને કોઈપણ રીતનો કુન્નર કરવાની તેના મનમાં આવક પેઠી, જેથી તેણે કોઈ બહારમાં નીકળી જવાનો કરાવ કર્યો બ્યારે તેણે પોતાની માની રજા માગી ત્યારે તેની મા બોલી કે બેટા ! તું આખાની આખ પામ્યાનો મગ ખું કું તારા વિયોએ

કેમ રહી શકીશ ? મેં તને મારી નગર અગાડીથી કાઢપણુ દી-
વસ કહાડ્યો નથી તેવી માગ મોઢથી એવું કાઢપણુ દીવસ ક-
હેવાગ નહીં એમ કહી આખમા આસુ લાવી રોડ પડી, છોકરે
દીલાના આપી કહ્યું મા ! તું જાણે છે કે હવે આપણી કેવા કુ-
દંશા થઇ છે હમરે આપણા ઉપર કેવો કોપ કર્યો છે ? રા હવે
ઉલમ કર્યાં પના છુટકોજ નથી છોકરાનો જ્યારે અત્યાચર દીડો
ત્યારે તેની માને તેને રજા આપવાની ફરજ પડી છોકરો માની
રજા લઇ મુસાફરી કરવાને ચાલ્યો જ્યાં રાત પડતી ત્યાં વાસો
રહેતો અંતે દિવસનો તે પ્રયાણુ કરતો એમ કેટલેક દિવસે તે અના-
યાસે તે પોતાના સસરાના શહેરમા આવ્યો તેની સ્ત્રી અપજામતિ
ઉમ્મર લાયક થઇ હતી. તેને પોતાને સાસરેથી આવણુ આવ્યું ન
હતું, નથી યુવાવસ્થામા તેની વૃત્તિ વ્યભિચાર ઉપર દોડી તેણે
એક કડીયારા માનાસ મ સાથે મહોબત બાંધી અને હમેશ છતાં
માના તેને ધેર જવા માડ્યું

પ્રેમલાલ રાત્રે થાક્યો પાક્યો જઇને મોગજીને તેના
સસરાનેજ પડાણે સુઇ ગયો અ.સરે અરધરાત્રે તેની સ્ત્રી
અપજામતી પેલા કડીયારા માનસિહને ત્યાં જવાને માટે પોતાના
હાથમા દાનસ લઇને જહાર નીકળી ત્યાં તેણે પોતાના બરબાર
પ્રેમલ અને સુનેયો જયો; પણ તેની આંખે કામદેવનો અધરો પ-
ડહો ફરી વળ્યો હતો તેથી તે ઝોળખી રાખી નહીં તે તેને કાઢ
વડેમાર્ગે જાણી પોતાના હાથનું દાનસ ખતાવીને કહ્યું કે-અહ્યા
જે તું આ દાનસ લઇ મારી સાથે આવીશ તો તને જે રૂપીઆ
આપીશ પ્રેમલાલે તેના સાચું જોયું કે દાનસના પ્રકારથી તેને એ
લઇને ઝોળખી તો પણ તે જતો થયો નહીં, હવે હું એકલો

મરેા કે એ કયા જગ છે ? ને હિલટા જે રૂપીઆ મળશે એવું
 વિચારથી તે તેની જોડે ચાલ્યો જાને પોતાના હાથમા ફાનસ પ-
 કાયુ બ્યારે તેના આસક પ્રેસ માનસિહ કડીયારતું પર આવ્યું
 ત્યારે પેલી ચપળમતિની જાએ-તેના જળન્યા મણી પ્રેમલાલને
 જણાવ્યું કે આ ઓટલા ઉપર બેસ હું તને પછી રૂપીઆ આ-
 પીશ. પ્રેમલાલે દીનતાથી કહ્યું કે બાપ તમે બદર જશો કે ન-
 માફ મિત્ર કાચમા લામશે જેથી મારા રૂપીઆ બાપવા
 ભ્રમજશે નહીં મારે મહેરબાની કરી મને હમણાંજ આપો તો
 હીઠ પણ ચપળમતિ પાસે રોકડા રૂપીઆ નહીં હતા તેથી પેલી
 પોતાના કાનની ઝાલ કઢાડીને તેને આપીને બોલી કે બ્યારે હું
 બદરથી બહાર આવીશ ત્યારે તને બે રૂપીઆ આપી આ ઝાલ
 પાછી લાપ્સ એમ કહી જેવી તે કડીયારા માનસિહના ધરની
 બદર મર્ક કે પ્રેમલાલ જલ લઈ પોતાના દેસ તરફ નીકળી ગયો
 અને તેની આ ચપળમતિની હકીકત પોતાની મા મુકુમારીને વ-
 વસ્થિત કહી પેલી જલ તેના હાથમા આપી માએ કહ્યું કે
 બેઠા એ વેચીને તું રૂપીઆ લઈ જાવ કે જેથી જાપણને વા-
 રના ઉપયોગમા આવે. છોકરા તે લઈ નાણુપટ્ટીની દુકાને ગયો
 ત્યાં તેની કિંમત કરતા વાધો લાધો કે જલ ભાંગી તેમાં કાચા
 છે કે લાખ છે તે મારે તપાસવું જોઈએ પણ છોકરાએ રજા
 આપી ઓટલે નાણુપટ્ટીએ તો બાગી એકમે તેની અંદરથી એક
 ચીડી નીકળી છોકરાએ આ ચીડી લઈને વાગ્યા પમર ક્યો
 આથી અને જે જલના રૂપીઆ જામ્યા તે લઈને પોતાને ઘર
 આવ્યો તેણે કસે બાધેલી ચીડી નકાબી જણી પોતાની એક વાળી
 આ નાખી મેલી તેણે કેઠલાએક સ્વિસ્ટ સુધી તો પેલા બાપેલા

જાલના રૂપીઆ કરમસરથી વાપર્યા જ્યારે તે થઇ રહ્યા ત્યારે તેણે કાંઇ શોધવાને મસે પેલી બારી ઉઘાડી તો તેને જાલની અદરની ચીડી હાથમા આવી આ ચીડી તેણે વાચી તો પોતાની દોષતનું તેને ઠેકાણું મળ્યું તેણે અમુક જગ્યાએ ખોદ્યું ત્યારે પાદ વિનાનું તેને દ્રવ્ય જડ્યું. મહેતા મુનિમ વિગેરે લોકોને રાખ્યા, ખાખો સરસામાન જે લોકોને વેચાતો આપો હનો તે તેણે વ્યાજ સમથે આપી પોતે પાછો ખરીદ કર્યો આ વિષેની ખબર તેના સમારને પણ મળી.

તેની મા સુકુમારીએ તેની બાયડી ચચળમતિને બોલાવવા જવાનું કહ્યું ત્યારે તેણે કહ્યું કે હરગીજ જવાનું નથી. અને તેવી કીની હું કદી સધરનાર નથી માએ કહ્યું સપુત ખાપતા બેઠા કોને કહે છે, મોહું મન રાખીએ કોઈ વખત બાળક છે ને બૂધ્ધું તો શું થઇ ગયું ? કઇ કુંભારના ધરનું હાડકું છે કે બદલાવીએ ? માનું વચન માન્ય કરી છોડશે વહુને બાણ કરવા મળે તેના સમક્ષને ખબર થઇ કે તેને ધણા માન સાથે સામે તેડવા આવ્યો. તેની સાળા મણી કરીને હતી તે તેની બેનના સધળા ચરિત્રની વાતે હતી કેમકે તે ખંનેના ઓરડા પાસે પાસે હતી, તે જાણે પવીન હતી, તેણે આજે નિશ્ચય કર્યો કે મારી બેન હવે તેના મણીથી કેવી રીતે વર્તે છે તે મારે જોવું એવા વિચારથી તે તેના ઓરડા સામે નજર રાખીને બેઠી.

સેવામર દીપચંદ્રાનેા છોડશે તેની આ ચચળમતિ સાથે ખતો કરતો હતો. તેથી પંજી રાત મઠ, પણ આ ચચળમતિ પેલા કલિમસા માનસિહને ત્યાં જવાને તલપાપડ થઇ રહી હતી તેવા મનમાં એવો વિચાર હતો કે જો મારો પ્રતિ હાથી જાય તો

આશકને જઈને મળી આવું, તેથી તેણે પોતાના હરથારને ઉઘાડવાને અનેક ઉપાય યોજ્યા તે જોઈ તેની બહેન જે સધળું જોયા કરતી હતી તે બળાપો કરી તેની ચાલ ધક્કારવા લાગી પ્રેમલાલે પોતાની સ્ત્રી ચપળમતી સાથે ચોસર માડી કે જે હું હાફ તો તને ખાટલા રૂપીઆ આપુ કેટલીએક વારે તે હાર્યો ચારે તેણે સ્ત્રી ચપળમતિને સરતના રૂપીઆ આપ્યા, તેમા જે ઓછા આપ્યા સ્ત્રી ચપળમતિ મણીને જોલી-સ્વામીનાથ ! જે ઓછા શ' સાર આપો છે તેના મણીએ કહ્યું ઓછા ક્યા છે ? હું તારી પામે જે રૂપીઆ માગેના હતો તેના જે વાળી રાખ્યા, સ્ત્રીએ કહ્યું, તમે શાના માગો છો ? તેના મરદે કહ્યું દેવાણા દિવમે તારા આગળથી હું તને શાનસ લઈ કડીયાગ માનસિહને ઘેર મેલવા આવ્યો હતો તેના આમ સાબળતાજ તે સ્ત્રી ચપળમતિ શીકી પડી તેની બહેને ખ્યાન કર્યો કે ગડના લક્ષણ તો આગળથીજ જોઈ ગયો જણાય છે પેલી ચપળમતી તો ખાણી પાણી ચર્ચ મઠ અને પોતાને પત્ની ચારે લઈ ગયો કે તરતજ તે પોતાના હાથે પોતાનાજ ગળામા છરી ખોશી મર્જ પામી, એ સંઘવો બનાવ તેની બહેને દીઠો હતો, પરોઢમા સોદાગર દીપચદ શાહનો પુત્ર પ્રેમલાલ જામી કુદ્યો અને જીવે છે તો પોતાની સ્ત્રી ચપળમતિએ આપવાત દેખેો મલમ પડ્યો તે બગબર લામલી વાત પોતાના સસરાને કરી સમરાએ જણ્યુ કે તેડવાને જ્ઞાને તે જમાઈએ આવી છોડીને મારી નાખી માટે તેને ઠેઠ પહોચાડુ પેલી બહેને વિચાર કર્યો કે આ અમસ્તો નાહક માર્યો જશે તેથી તેણે યથાસ્થિત હકીકત ખરી હતી તે સરળા કહી દીધી, જે સાંભળ્યા તેનો બાપ મુગો થયો ત્યા તેની સ્ત્રી ચપળમતિને દહાડોપાણી થયા પછી તેણે

પોતાના સસરાની રજા માગી ત્યારે તેના સસરાએ કહ્યું, આ મારી બીજી છોડી છે તેને પરણીને લઈ જાઓ પેલાએ કહ્યું ? મારે તો તમારી કોઈ છોડી જોઈતીજ નથી તે વખતે મણીએ તેને સમજાવ્યો ને કહ્યું કે “તું મને પગણીજી-હું દત્તે કરી બતાવીશ” તે સાંભળી પેલા પ્રેમલાલને સદેહ પેટો કે એ મને શું કરી બતાવવાની છે, હું જોઉં તો ખરો ? પછી વિચાર ફરવી તેને પરણી પોતાને ઘેર લઈ ગયો અને પોતાની માને સઘળા વાતથી વાકેફ કરી.

પછી તેણે માન ભરીને સફર કરવા જવાનો ઠરાવ કર્યો પોણે બિખારીઓ વગેરેને લુગડા આપ્યા અને જવાના દિવસે પોતાની સ્ત્રી મણીની સાડી ઉપર લખી ગયો કે તું મને કરી બતાવવાની છે તે આટલા વાના કરી દેખાડ “(૧) સ્ત્રી કરી પુત્ર જન્માવો (૨) આપણા શહેરની વીસ કોસમા મારા આવવાના રસ્તામા જે ઠેકાણે પાણી ન હોય ત્યાં વાવ ખેડાવ અને (૩) બીજી કાર્ક જગાએ એક બાગ બનાવ જે આવની વખતે મને જોવાને બની ! પતિના પરદેશ ગયા પછી આશરે પાંચ સાત દિવસ પછી સ્ત્રીની નજર સાડી ઉપર પડી અને વાચીને ધ્યાનમાં લીધું કે મારી ચતુરાઈ જોવાને આમ લખેલું છે, વાવ અને કુંવો બાંધવાને વગેરે તેની પાસે યુરતા નાથ્યા નહોતા તેથી તેણે પોતાના ધરમાથી એક હાલો ઇશકોતરો કઢાડ્યો અને તેની અંદર પત્થર વિગેરે ભરી બોળદાર કરીને તે પોતાના ધણીના એક ગુણવન્તાશા મિત્રને ત્યાં લઈ જઈ કહ્યું કે, આ પેટીની અંતર જગેરાત છે તેની કુંચી એમની પાસે છે માટે તે તમે રાખી અને હમણાં રૂપીઆ આપો માઆ તોટલા આપ્યા. તે લઈને પે-

તાની સાથે પાસે આવી અને કહ્યું કે હું થોડા દહાડા મારા પિયરમા જઈ આવું એમ કહી ગયો. સપ્ત આગળ ચાલી જ્યાં પાણીની તળી હતી તે ગામના પટેલ પાસે આવી કહ્યું કે અહીંયા મારે વાવ બોલાવવી છે તે કામ તમે શરૂ કરો, તેનું ખર્ચ વિગેરે હું આપીશ, પછી તેને ખર્ચ વિગેરે આપી તે કામ શરૂ કરાવી આગળ વધી, આગળ જતા એક ખીલું હિસાબપુર નામે ગામ આવ્યું, તે ધણું સરસ હતું પણ ત્યાં ખાગ નહોતો તેથી ત્યાંના મજબુદાર લાલચકર પાસે ખાગ અને કુવો બનાવવાની મોઢવણુ કરી તે રૂપીઆ વિગેરેના બંદોબસ્ત કર્યો, ત્યાંથી તે ચાલતી ચાલતી કોઇ મોઢા હરીપુર નામે શહેર આગળ આવી તેણે મરદનો સ્વાગ લીધો હતો. જેથી તેને કોઇ એમ નહીં ધારી શકતું કે આ સ્ત્રી છે, ગામમા એક સોદાગરને ત્યાં તે દિતરી, વાતચીત કરતા સોદાગર તેની બોલવાની છટા રૂપ ચતુરાઇ ઉપરથી સમજ્યો કે આ કોઇ હુસીઆર આદમી છે, તેથી તેણે પોતાની એક ધણી રૂપાળા સુંદરમતી દીકરી હતી, તે નેણે પરણાવી તેને સાથે લઇને પોતાના શહેર તરફ મઈ તે ત્યાં સુંદરમતી અને પોતાની સઘળા વાતથી વાકેફ કરી અને તેને પણ મરદનો પોશાક પહેરાવ્યો, તે શહેરમા એક રૂપા બરવાડણુ રહેતી હતી જેને ત્યાંથી ખાનદાન શોકો દુધ લઈ જતા હતા, તેને ત્યાં તેમણે ઉતારો કર્યો, થોડીવાર પછી રૂપા બરવાડણુને તેમણે સઘળા વાત બતાવી, અને પોતે પાછો સ્ત્રીના સ્વાગ લીધો, સાંજે પ્રેમલાલને સીપાઈ ખાનબેગ તેને ત્યાં દુધ લેવાને આવ્યો, તે વખતે રૂપા બરવાડણે સીપાઈને કહ્યું કે હું તારા શેઠને જઈને કહેજો કે મારે તમા કોઇ ખુબસુરત સ્ત્રીઆ આવી છે, જે ખીલે દીવસે સીપાઈ

બ્યારે દુધ લેવાને આવ્યો ત્યારે તે સ્ત્રીએ સાકર વગેરે તેજનના
 નાખી સીપાઈને દુધ દોહીને આપ્યું. સીપાઈએ રોટને પાણું કે
 તેના સ્વાદથી ખુશી થયો, તેણે સીપાઈને પ્રજ્યુ કે દુધ અપાવે
 લાવ્યો ? તેણે બસવાડજીને ઘેર બે સ્ત્રીઓ આવ્યાની વાત કરી,
 તે સાંભળી પ્રેમલાલ શેઠનું મન લલચાયું, અને દુધનો હીસાળ કરવાનું
 મન ઠહાડી તેને ઘેર ગયો. પ્રેમલાલ સોદાગર પેલી સ્ત્રીઓ જોઈ
 ખુશી થયો અને તેણે નામદામ વિગેરે પુછી ખરવાની ખુશી
 બતાવી જવાખમાં પેતાનાં નામ ડામ તેમણે અવળી રીતે ઠહા
 જોઈ સોદાગર ઝોળખી શક્યો નહી, પણ તેમણે લાગની વાત
 કબુલ કરી ત્યાંથી સોદાગર ઘર આગળ ગયો ને, પેતાની વા
 મણીને તેડવા પાલખી મોકલી, પણ તેણે ન જતાં પેલી નવેલાં
 મુંઝમતિને શીખવીને વીદાય કરી. એમ આવ-જા કરવાથી સ્ત્રીઓ
 મુક્ત થઈ, અને સોદાગર પ્રેમલાલના પેટના પેલી નવી મુંઝમ-
 તિને દિવસ રહ્યા. આશરે સાતેક મહીના થયા એટલે તેણે પાલ-
 ખીને પાછી વાળવા માડી તે નવી સ્ત્રી મોકલી બધાવ્યું કે
 હવે અમે અમારે દેશ જઈએ છીએ, તે સાંભળી પ્રેમલાલે ફરીથી
 પાલખી મોકલા તેને બોલાવી કહ્યું કે તારા ઉપર મારો મણો
 ખાર છે, અને હવે તું બે તારે દેશ જાય છે. તો તારી જે ખુશી
 હોય તે મારી પાસે માગી લે. તેણે કહ્યું કે મારી પાસે સમળા
 દોસત દુનીયા છે, પણ બે વખતે આપવાનું ધારણ છે કે
 દોસત મારા પાસે રમાય, વીંટી અને ડોકની મોતીની માળા તે મને
 આપીશીમાં આપતા જાયો. શેઠે તે સમજી તેને સ્વાધીન કરી
 પેતાની મણી હર્ષ બતાવ્યો તે તેની રળ લઈ રૂપા બસવાડજીને
 આપી અને ત્યાંથી બેને જણાવ્યો રૂપા બસવાડજીને સંતુષ્ટ.

કરી વિદાય થયા તેમણે પાછો મગ્દનો પહેંગેશ પહેરી લીધો. પેલી સુંદરમતી સ્ત્રીના બાપનું નગર હરીપુર આવ્યું, ત્યાં તેને સ્ત્રીના પહેરવેશ પહેરાવી તેના બાપને સ્વાધીન કરી કહ્યું કે એને પુત્ર પ્રસવશે ત્યારે હું તેડવા આવીશ એમ કહી ત્યાંથી પોતે ખીકળી આગળ આવી તો વાડી ને વાવ તૈયાર થઇ હતી તે જોઈને મામમા પેટી પેલી ખીજ સ્ત્રી સુંદરમતીએ છોકરાને જન્મ આપ્યો. ત્યાંથી તેને બોલાવી મગાવ્યો, અને છાનોમાનો એક બોયરામા રાખી તેને પાંચ વર્ષને ડ્યો, ફેરલાએક દીવસ પછી સોદાગર પ્રેમલાલ આવ્યો તેણે ગ્નામા વાવ ને બાગ જોઇ તેના ઉપર સ્ત્રીનું નામ ફાતરેલું હતું તે વાચી પોતે ખુશી થયો બ્યારે તે મહેલમા એકાંતે બેઠો ત્યાં તેની સ્ત્રી મણીએ છોકરાને બહાર કાઢી રમાલ ઓઢાડી આગળીએ વીટી પહેરાવી ડોકમા માળા ધાલી તેના બોળામા બેસાડ્યો સોદાગર અજબ થયો ને મુછમુ કે એ કાનો છોડે છે ? સ્ત્રી બોલી કે જ્નેનો હશે તે પોતાની મેળે ઓળખશે બ્યારે તેણે નીશાનીઓ જોઇ ત્યારે તેને ખ્યાલમા આવ્યું કે મેં પરદેશ જતા સાડી ઉપર લખ્યું હતું તે પ્રમાણે તેણે કયું છે. તેણે સ્ત્રી મણીને કહ્યું કે છેક ત્યાં સુધી તું કેમ આવી ? સ્ત્રી મણી બોલી, આવી તો શું થયું ? હું તમારી આયડી છું એમ કહી પેલી સ્ત્રી સુંદરમતીની વાત જાહેર કરી. ખુશી તેની ખુદી ઉપર ખુશી થયો તેણે પુછ્યું કે તું ખરચવાને રૂપીઆ કયાથી લાવી ? સ્ત્રીએ તે બાબત પોતે જે ચતુરાઇ ચલાવી હતી તેનો ખુલાસો કર્યો. તેનું પારખુ જ્નેના તે મીત્ર ગુણવત્તા શીને ત્યાં ગયો અને જોયું તો પેટી અંદર પથરા દીકા તેથી તેને

પડકો ભરસો પડ્યો પછી તેણે પેલી સુદરમતિ સ્ત્રીને પણ તેના પિતાના ગામથી બોલાવી મગાવી બંને ઉપર ઘણો પ્યાર રાખવા લાગ્યો.

વારતા ૧૫ મી.

ઠાકોર કીશોરસિંહ તથા તેની સ્ત્રી કુસુમસુંદરી.

કોઇ કંગાલ રજપુત કીશોરસિંહ કરીને હતો, તેની સ્ત્રી કુસુમસુંદરી કરીને ઘણી ચતુર હતી, તેનું મન બીનીયાર ઉપર દોડ્યું. એક દિવસ તે રજપુતાણી બહાર જતી હતી તેનામા તેની સરેત નગરના નગરશીઠ કોશ્વરજીના એક ખુશસુખ શ્રાવર ગુલામચંદ ઉપર પડી, તે બંનેની આખ મળી અને તેમને દોસ્તી થઇ, તે જીવાનથી સ્ત્રીની નિવૃત્તિજ ખસી ગઇ, અને જ્યારે તે રસ્તે ચઢને પોતે જતી હતી ત્યારે શેઠની હવેલીમા સામુ પોતે ચક્રોજ જેમ ચંદ્ર સામુ જુએ તેમ જોતી હતી. તેણે એક દિવસ જ્ઞાન કરી અને નદી ઉપર બોલાવ્યો, અને કહ્યું કે હું તારા ઉપર આશ્ચક પડી છું માટે મારી સાથે દોસ્તી બાધ. છોકરો ચતુર હતો પણ વાણીઆની જાતને બંધિ તેનામા સ્વાભાવિક રીતે, હિમત નહોતી, તે બોલ્યો કે જો તારો પતિ જાણે તો માફ માથુ કાપી નાખે અને મારી સ્ત્રી સુકેમજીવતી રહે, માફ સંપણુ દ્રવ્ય અકારણ જાય અને મા બાપ બીજા માએ માટે તેવી વાતમાં હું સમજતો નથી, સ્ત્રી કુસુમસુંદરીએ ધીરજ આપી કહ્યું કે મારા ધણીને હું પરદેસ કહું તો કેમ? પછી તમને કોઈ જાતની હરકત છે, તે વાત વાણીઆએ કમુલ કરી એટલે સ્ત્રી કુસુમસુંદરી

તેની રજા લઈ પોતાના ધર આગળ આવી, અને પોતાના ધણી
 હીરેશ્વરસિંહને પરદેશ જવા વડવા સાગી કે તમે કાંઈ ઉધમ કરતા
 નથી તો આપણું શી રીતે પુરું થશે ? અમારી પેટ અવતાર પ-
 ડશે તો તેના ખરઅખુટણુ શી રીતે ક'દરો, ધણીએ કહ્યું કે હું
 શું કંઈ ! કાંઈ બણે નથી કે કોઈની મુમાસ્તી કરૂં આએ કહ્યું
 તેની તમારે શીકર રાખવી નહિ, એમ કહી થોડોક દુર એક કા-
 મડો બેઠો હતો તેને ઝડપ લઈ પકડી આવી, અને તેના પગ
 બાંધી ધણીના હાથમા આપ્યો ને કહ્યું કે આ તમે વેચવા બાંધો
 ને એના હજાર રૂપીઆ કાંઈ આપે તોજ આપજો. વેચ્યા વગર
 આવો તો તમને પરીવાના સમ એમ કહી મુરખ ધણીને જોતરા
 વાણુવા કહાડ્યો કે પછી પોતે મને તેમ વાવડા ઉડાવે.

રજપુત હીરેશ્વરસિંહ કામડો વેચવા આવ્યો, તેણે મનેમામ
 કરવા માગ્યું. જ્યારે કાંઈ હીમત પુછતું ત્યારે તે હજાર રૂપીઆ
 કેહેતો હતો, તે સાંભળી બોલો તેની મસ્કરી કરી હસતા હતા કે
 બણેવા પોપટના એટલા રૂપીઆ તો બહુજ, આથી ધરાડ મનો
 નહીં, જે તેની હીમત સાંભળતું તે તરતજ બાંધી ઉડતું હતું.
 આણી તરફ રજપુત આવડતો અને પેલી તરફ રજપુતાણી કુ-
 સુમસુદરી પેલા નમરસિંહના દીકરા સુલાખચંદી રાત દિવસ વિ-
 લાસ કરતી હતી, ગરીબ બીચારો રજપુત ધણે દિવસે આંખીને
 ઊંજળેનમા આવ્યો તેણે બજારમા જઈ કામડો બતાવ્યો કે કે-
 લાકે બોલે તેની આસપાસ વીઝળાઈ વળ્યા અને મસ્કરી કરવા
 લાગ્યા એટલામા જમીયો અને જવેરી હમ આવ્યા તેમણે તેને
 દીડો જમીનો જવેરીમાને બોલ્યો જે આ કાંઈ બધો માણસ છે

તેને કામને કપડ કરીને કામડો વેચવા મોકલ્યો છે, એમને તે-
 એમને તેમને બોલાવ્યો અને તેમણે કહ્યું કે કામર કામડનું શું
 બેસી. ત્યારે તેણે કહ્યું હજાર રૂપિયા. ત્યારે બને કહે હજારના
 કાકા એમ કહી તેના હાથમાથી કામડો લઈ ઉઠારી દીધો. રજપુતે
 તેના ઉપર ક્રોધ કરી માગો દીધી કે મારો કામડો લાવ અને
 બાહ્યે કહ્યું કે તારે રૂપિયા લીધાથી કામ છે કે બીજું કંઈ ?
 ચાલ તને રૂપિયા મળી આપીએ. એમ કહી તેને ઘેર તેડી જઈ
 હજાર રૂપિયા મળી આપ્યા અને ધણે સત્કાર કરી પોતાને ત્યાં
 આઠ દિવસ સુધી રાખી તેની સારી પરદાસ કરી પછી જ્યારે
 તેને ધીરે ધીરે વાત પુછી, ત્યારે રજપુતે કબુલ કર્યું કે મને માણી
 સ્ત્રીએ વેચવા મોકલ્યો છે. અને બાહ્યે દરાવ કર્યો કે આપણે
 જઈને એની સ્ત્રીના લક્ષણ જોવા. તેથી રજપુતે જ્યારે જવા માંડ્યું
 ત્યારે પેલા જણે કહ્યું કે અમે તમારે ત્યાંની અમારી બાબતો
 જોવા આવીએ કે ? રજપુત બોલ્યો અમારા ધન્યભાગ્ય કયાંથી કે
 અમારે ઘેર આવ પધારો ! પછી જગીયો રજપુત કીશોરસિંહની
 જોડે ચાલ્યો. કેટલાએક દિવસે રજપુત કીશોરસિંહ પોતાને મળી
 આવ્યો. ત્યાં દિવસ આશ્રમાને ધડીક બાકી હતી તેથી જમણે
 અટકાવ્યો કે આજ ઘેર જવાનું મુદ્દરત નથી, મારે આજની રાત
 ચોરામા પછી રહો અને કાલે જઈશું. તે તેણે માન્ય કર્યું પહેલ
 રાત વીત્યા પછી જમીઓ કહે હીડ, તારે ઘેર જાએ પણ તારે
 પક્ષમા જવાનું મુદ્દરત નથી મારે મને પેસવા દેજે, પછી કહ્યું
 ત્યારે તું અંદર આવજે. રજપુત કીશોરસિંહને બહાર બેસો રાખી
 જમીયાએ તેના ધરના કમાડની શટમાથી જોયું તો બાપડી ભેગા
 એક પુરુષ સુતેલો દોઠો તે જોઈ તેણે એકદમ રજપુત કીશોરસિંહ-

હને કહ્યું કે કમાડ ઉઘાડાવ રજપુતે સ્ત્રીને સાઠ પાડ્યો કે તેના પંદમા ધાસકો પડ્યો કે હાય ! હાય ! હવે એ આવ્યો ને શુ કર્યું વાણીઓ પીપળાના પત્રની પેઠે ધુજવા લાગ્યો ને બોલ્યો કે એ તને નહોતું કહ્યું કે તું મને વગર મોતે મારીશ રજપુતાણી કુસમસુદરી કહે હવે શીદ કરીશ નહીં એમ કહી તેને એક દે-
 મીની અદર ઉતારી દીધો, તે જગીયાએ દીકું પછી સ્ત્રીએ ખાગ્લુ ઉઘાડ્યું એટલે તેનો ધણી અદર આવ્યો તેની ખડકીમા ફાટી દુટકી ખાટકી હતી તે નાખીને જગીયો બારણા વચ્ચેવચ પડ્યો ને કપ્પુ કે બાઈ તું તો અહીંજ રહીશ રજપુતાણી કુસમસુદરીએ પુછ્યું કે આ કોણ છે ? રજપુતે કહ્યું મારો મીત્ર છે. સ્ત્રીએ કહ્યું કે તમારો મીત્ર છે ત્યારે માહે બોલાવો, પણ તે ગયો નહા. રજપુત કંશોરસિંહ ઉંઘ્યો પછી નગરશેડના છોટગને કાઢવા સા-
 સ્ત્રીએ ધણા ફાફા માર્યા પણ જગીયા ઝવેરીનો ખાટયો વચમા હેવાથી તેનું કાંઈ ચાલ્યું નહિ તેણે ધડીએ ધડીએ ઠોકીયા કરવા માડ્યા કે જો તે ઉઘી જાય તો તેને હું કહાડી મુઠ પણ જ-
 ઝીયો તો આખી રાત ખાટલામા બેસી રહ્યો જ્યારે જ્યારે અ-
 જોવા આવે ત્યારે પોતે રામ ! રામ ! એવા શબ્દ મોહડેથી બે-
 લતો એમ આખી રાત બંને જણા ઉંઘ્યા નાહ ને સવાર થયું બીજો દીવસે સ્ત્રીએ તેને ખાવાનું પુછ્યું ત્યારે તેણે કહ્યું કે મારે તો ખાવું હરામ છે, એમ ત્રણે દીવસ સુધી અપવાસ કરી પડી રહ્યો આખરે તેણે જાણ્યું અહીંયા મન ત્રણ દિવસ થયા ને આમ હું સાત દીવસ પડી ગઈશ પણ પેલાને રજપુતનું પાણી અપવૃત્ત હશે કે નહિ, તેથી તે માહે ને માહે મરી જશે તોપણ તે કહાડનાર નથી તેથી તે પેચ કરી જવાને તૈયાર થયો અને

રજપુત કિશોરસિંહને કહ્યું કે ભાઈ ! આજ હું રજા લઉં .
 માટે કોઈ મને તારી યાદ દાખવે ચીજ આપ આપા ધરમા
 જીન જીસકા મારે અને હનુમાન હડીઓ કાઢે તેમ હતુ તે જાણી
 રજપુતે કહ્યું . એવી મારી પાસે શી ચીજ છે કે તને આપુ , હું
 કાંઈ એવો પૈમાદાર નથી કે તારા સાચક મારી પાસે કાંઈ હોય
 માટે હું ગરીબના ધરમા આચર કુચગમાથી જે પમદ કરે તે
 આપુ જગીયો કહે કે હું માનુ તે આપે એનું વચન આપ એ-
 કલે રજપુતે વચન આપુ , તેનું તેણે કહ્યું કે તારા ધરમા જે પેલી
 કાઠી છે તે ન મને આપ રજપુત કિશોરસિંહ હસી બેઠો
 એમા શી વીમાત છે તે તમે માગી ! જગીયો કહે અમારા ગા-
 મમા એવો ઘાટ થતો નથી માટે જે હું માગ ગામમા લઈ જા-
 ઉ તો મારા ભાઈઓ વીગેજે જોવા આવે ને ખુશી થાય તેથી
 આપ તો એ આપ રજપુતે કહ્યું આપની મરજી હોય તો બેલા-
 શક લઈ જાઓ જગીયો કહે ત્યારે તુ તેને બહાર કાઢવાને મજુર
 ને લેત આવ તે સાબળી રજપુત કિશોરસિંહ મજુરોને લેવા ગ-
 યો તે વખતે પેલિએ વિચાર કર્યો કે મુઓ ચેતી ગયો છે;
 અ- મારી પાછળ પાસે છે પણ હવે મજુરને લાવ્યો તેમણે
 કોઈને બહાર કાઢી જગીએ કહ્યું કોઈ તો કહાડો પણ માર ગા-
 મ ધણુ દુર પણુ તેથી ત્યા સુધી શી રીતે લઈ જવાય માટે
 એક ગાડુ જોએ તે સાબળી રજપુત ગાડુ લેવા ગયો . તો પણુ
 આવડા કાંઈ બોલતી નથી ને તમાસો જોયા કરે છે રજપુત
 ગાડુ લાવ્યો એટલે જગીએ કહ્યું મહિને ધણુ દુર સુધી લઈ જવી
 તેથી માર્ગમા અથડાઈને ભાગી જાય માટે એને અમિમા પકવી
 હોય તો સાર તેથી હવે તુ જાણુ લઈ આવ એમ કહી તેને એકે

ફરીએ આપ્યો તે લઇ રજપુત છાણા લેવા ગયો અને થોડી-
વારમાં સાવી છાણુનો મોટો ગળ મળ્યો. તે મળ્યા છાણા તેણે
ઢાંઢીની આસપાસ ખડકવા માડ્યાં. પ્રથમ હાથમર ખડક્યા, તેમ
પણ જીએ જોયા કર્યું, ત્યારે તેણે રજપુત ઇંસારસિંહને કહ્યું કે
ભાઈ ! જ તારા ધરમા ધાસ હોય તો સાવ એટલે તેને મળામણું
ને મંભળી વાણીઆ મુલાખચદશાને માહે પેસાખ થઇ ગયો પણ
તેને તો ચોરની મા ઢાંઢીમાં પેસીને રડે એવું થયું તેણે એવા
નિયમ કર્યો કે જો કુ બોલીશ તો બનેલી સાજ જરી માટે બળી
મરીશ તો ખેર ! રજપુતે ધાસનું પુણાર્ય ઉપરથી આણી આપ્યું.
તે જેવતાથી મળાવા ઢાંઢીની આસપાસ ફરી તે કહેવા સાગ્યે કે
જે બાણુએ પવન આવે ત્યાંથી મળાવાનું કે જસદી પાકી જાય
એ જોઈ જીને ધોરજ ન રહી, અને નિશ્ચે જ્યેષ્ઠ કે હવે એને
બાળા નાખશે તો ફરેલી થશે તેથી લાગલીજ દોડીને તે નગરશેઠ
ફેરજશાને ત્યાં ગઇ જમીયાને ફક્ત ખુડાજ કરીને ધી કેજા
કરવની દાનત હતી તેથી જીને જતી જોઇ તેણે હાથમા મળામતો
પુખા ઝાલીને મળાવાવાનું બધ રાખ્યું.

રોડનો એકનો એક છોકરો મુલાખચદ હતો તે ત્રણ દિવ-
સથી જડતો ન હતો તેથી તેનો જીવ તો છડી ગયો હતો તેની
પાસે આવી રજપુતણી કુસુમસુદરીએ કહ્યું કે તમારા છોકરોને
મારી સાથે જ માસની દોસ્તી હતી પણ મારો ધણી, એકાએક
માથથી આવ્યો તેથી મેં તેને ઢાંઢીમાં મતાડી રાખ્યો છે. પણ
મારા ધણી સાથે એક માણસ આવ્યો છે તે ઢાંઢી બાળા નાખે
છે. માટે તમે જો જસદીથી એ ઢાંઢી વેચાતી લઇ લ્યો નહીં તો
તમારો છોકરો બળી મરીશે. તે મંભળી ફેરજશા રોડના મંભળ

કાલા ચર્ચ ગયા અને એકદમ પોતાની સાથે દશખાર વાણીઆ
 સહ રગપુત કીશોરસિંહના ધર આગળ આવ્યા એક પછી એક
 છાતીએ છાતી બીડીને મળ્યા ચાલે આપણે ઘેર ગઈ' શા માટે
 ઉતર્યા હો, શુ નગરશેઠ ને મારે જેર ના ઉતરે ને આવા ગરીબને
 ઘેર ઉતરે એ હીક કહેવાય મારે ત્યા આગનો દીપસ જમીને
 જમ્યો જમીએ કહ્યું કે મારે તો આ કહેરતુ પાણી પીવું હરામ
 છે ને તે ડાહી પાસેથી કેને કર્યો ખસતોજ નથી ત્યારે શેઠે
 કાઠી બધી જોઈને પુછ્યું આ તમે શુ કરો છો ? જમીએ કહ્યું કે
 આવી કાઠીઓ 'અમારં ત્યા થતી નથી તેવા મારા દેશમા સહ
 જવા વિચાર છે, પણ મસ્તામા વખતે જામી જાય માટે તેને
 પકાવુ હું નગરશેઠે કહ્યું એ તો હું તમને નહીં સહ જવા હઉં
 જમીએ કહે કેમ ? ત્યારે કહ્યું જો બાપ ! હું નગરશેઠ કહેવાઉં ને
 માસ મામમાથી કાઠી લેઈ જવા હઉં તો મારે નીચુ જોવું પડે
 અને અમને અપશુકન થાય જમીએ કહ્યું કે આપનાર આપે છે
 ને લેનાર લે છે, તેમા તમારે શેવું નીચુ જોવાતુ કે અપશુકન
 થશે ? નગરશેઠે કહ્યું ના બાપ તેમ તો થવા દેનાર નથી વખતે
 ખાચ રૂપીઆ કહો તો અવળા કરીએ, જમીએ કહ્યું કે હું તમારા
 રૂપીઆ ઉપર બેસી રહ્યો નથી નગરશેઠે કહ્યું કે ત્યારે તમે જો
 અમારી ના કહ્યા છતાં લેઈ જશો તો અમે દરખાસ્તમા જાહેર ક-
 રીશું તે સાબળા જમીયાનો મીળજ મયો અને ખુસ્સો કરી બેસ્યો
 કે રૂબરૂશા શેઠ મારે તારી કે તારા દરખાસ્તની કાઠીની પરવા
 નથી. અમા દરખાસ્ત શુ કરવાનો છે ! તુ મને ઝાળખતો ન હોય
 તો ઝાળખને કે હું ઉજેશુનો જમીએ હું ત્યારે તો શેઠે ધીરા
 ખડી કહ્યું કે તમે કહો તે આપીએ કશું કહેનો કશું પચાસ કહો

તો પચીસ ને સો કહો તો સા આપીએ જગીયો કહે મારે ર-
પીઆ જોઈતા નથી ચડતે ચડતે ફાફળશા શેઠે પાચ હજાર કર્યા
ત્યારે જગીયો કહે શેઠ દયહનન કહો તો પણ નહી ત્યારે કહે
જે લો દયહનન જગીયો કહ ત્રીસ કહો તો પણ નહિ ફાફળશાહ
શેઠ બોલ્યો હમારે તમારે વાદ પડ્યો તો લો ચાલીસ હજાર
પણ તેને માન્યુ નહી ત્યા ભેગુ થયુ લોડ શુ જાણે છે કે શેઠ
મોટા છે તેને વાદ પડી ગયા અને મમને ચડ્યા છે એ પ્રમાણે
કોઈની ખેંચખેંચ ચાલતા આખરે ફાફળશાહ શેઠ લાખ રૂપીઆ
મુઠી આપ્યો ત્યારે જગીયો કહ્યું કે હુ તો સવા લાખ લેઈશ તે
અહા જ' મણી આપો ને પછી કોડા લેઈ જાઓ ફાફળશાહ શેઠે
ગુનાસ્તાન હુકમ કર્યો કે જા અમ્મ આ કુચી લઈને રૂપીઆ માડી
બરીને લાવ તે સાબળી ગુનાસ્તો ગયો અને રૂપીઆ લેઈ આપ્યો
નખ-શેઠે રૂપીઆ મણીને જગીનન ફવાલે કર્યા કે નેણે કોડા તેમને
હવાલે કરી ફાફળશાહ શેઠના ગયા પછી જગીયો રજપુતના ધ-
રમા આ-યો અને હવે સારી રનાઈ સાર સીધુ સામાન લેવાને
રજપુત હીશોરસિદને માંડ્યો તે દરમાન તેની સ્ત્રી કુસુમસુંદ-
રીને પુછ્યુ કેમ બાબીજી હવે નાનને બહાર કાઢશો કે રજપુ-
તની હાય જોડને બોલી —

બાંધી મુઠી લાખ લે ઉઘાડી વા બાચ;

કામા મુલ હજારકા, તો કોડી લાખ સવાચ.

તમે મારી ધણી રાખા તો તમને ફાયદો થયો, મને છતી
કરી હોત તો તમારા હાથમા કામ આવત નહી અને હુ વરણ-
માથી નીકળી ગઈ હત જગીયાએ ઘેર જતી વખત તેમાથી પ-
ચ્ચીસ હજાર રજપુત હીશોરસિદને આપી તેનુ દાગિરુ દુર કર્યું
અને તે પછી કુસુમસુંદરીએ પોતાની કુટુંબ છોડી દીધી

વારતા ૧૬ મી.

જહાંદારશાહ અને દુરમનુરજહાં.

મોગલ દુરમનુર જહાંદારશાહ બાદશાહ આ ગળ દીલ્હીમાં રાજ્ય કરતો હતો, તે કેમવણી પામેલો, ન્યાયી અને એવો ઉદાર દીલનો હતો કે તે વખતે આખા હિન્દુસ્તાનમાં એના જેવો બીજો કોઈ રાજા ન હતો, હયા ધુળની રજપુતાણીઓ અને બેમરોથી તેનું જનાનખાનુ દીપી રહેતું હતું તેને એક પાટણની રજપુતાણી પ્રાણથી પણ પ્યારી હતી રાજ્ય સંમંત્રી કામથી દારમત ચર્ધ તે દુરમની પાસે જતો ત્યાં તે ચૈતાની પ્રિયા સાથે હાથવિનોદ ને ચરાખ્યાજીમાં મશમુલ રહેતો. ત્યાં દારની પ્યાલીની ઘટમાળ, મનની તલમ ને ચરહેવડેનું મુદ્દ ચાલતું, ખરી રજપુતાણી દુરમ હારી ત્યાં પ્રેમ મુદ્દમાં ધામલ-ચઢને બાદશાહ તેની ગોદમાં પ્રેમમય થોલાની પેઠે બહરનીશ આગમ કરતો અને આખા રાજ્યમાં દુરમ જેવું તેને બાબુ કોઈ વહાલુ નહોતું. બ્યારે તે પેતાની ગોદમાં લઈને જમાણીમાં બેસતો ત્યારે બાજ ચંદ હરો એમ જુલની ચદમુખી દુરમના સામુ ધણા લોકો જોતા આ પ્રમાણે બન્નેની મોજસોખ ને એરાચારામમાં તલીન બાદશાહ દુરમના પ્રેમની વાતોમાં એવો લુખર ચર્ધ મરે કે દુરમ વીના તેનાથી કાણ પણ રહી શકેય નહી, એટલે રાજ્યકામ અને કચેરીમાંથી તેનું દીલ ઉડી જવા લાગ્યું પણ દેવની મંત્રિને કોઈ કળી શકતું નથી, દુરમની નિયમથી

હુમ બીમાર થઈ ને રોગે તેને ધેરી, બહુબહુ પ્રયત્ન અને વિપાથો કર્યો છતાં પણ બતે તેણે સ્વર્ગવાસ કીધો.

હુમનુરજહાં રૂપનું રમકડું અને હાથમાનો હાટ, તેના મરી જસથી જહાંદારશાહને દુખ થાય તેમા નવાઈજ નહી, ને દીવ સંથીજ બાદશાહ ધરમાથી બહાર નીકળ્યો જ નહી અને મળ્ય કાર્યમાથી ચીત્ત ઉઠી એકાતવાસમા બેઠો, એમ એક મહિના થયો, બે, ચાર અને છ મહીના થયા ત્યારે રક્ષિતને પણ શોડ પાળ્યો પડ્યો, કાઈ ઠેકાણે લગ્ન કે એવી શુભ ક્રિયા થતીજ નહી અને બાટ, ચારણો, બ્રાહ્મણો, બંદીજન બુખે મરવા લાગ્યા, સર્વે જગેએ અધાણી ચાલવા લાગી.

પ્રધાને બાદશાહની દીલગીરી કાઢી નાખવાને ધણા પ્રયત્ન કીધા પણ કામ વળ્યું નહી અને બાદશાહે કામ તેને શોક મુકાવવાથી વાત કરે તેને તોપને ગોળે હાડી મેલવાનો નેમ લીધો. આખરે બાદશાહને એકનો એક શાહજહાં હતો તે છત્રોજ પોતાના પિતા જહાંદારશાહ પાસે સલામ ભગવા જતો હતો, તેને એક દીવસ પાસે બોલાવી પ્રધાને સમવ્યવસ્થા કે બાદશાહ શોક મુકતા નથી તેથી રાજમા અધેર દસી વળે છે, માટે જા હું માઈ નામ ન દે ને હું સીખવું તેમ કરે તો કામ જલાજ થાય. શાહ જાણ્યો વચન આપ્યું. જો માઈ સીર લગાવશે તો પણ તમારું નામ દહીજ નહી, એટલે પ્રધાને સીખવ્યું કે કાલે સવારે હું જમ્ય ત્યારે બે હાથ બેડીને કહેજે કે જહાંપનાહ ! મારી એક ગરજ છે. (વચન લાખી કહેજે) એક વખત સ્વામી ચહીને મહેરબા કરો કે રક્ષિતનો શોક જાય. બીજો દીવસે શાહજહાં બાદશાહ પાસે ગયો અને લામ જોઇ બોલ્યો, જહાંપનાહ ! એક ગરજ છે.

(૯૯)

બાદશાહે પુછ્યુ માગ પ્યારા ફગજ કહે કે હુ તારી મુરદ હાસલ કરે, આ રાજ્ય તારૂં છે. બાદશાહના મનમા એમ હતું કેાઇ પધસા કે વસ્ત્ર અલકાર કે પ્રગણું જોઈતું હશે તો આખુ ગજ્ય ઈતુજ છે એ માગીને શુ માગવાનો છે. ? બાદશાહનું વચન લઈ તે બોલ્યો, આપ બહાર નીકળતા નથી તેથી ગામ અંધેરી નગરી જેવુ થઇ પડ્યુ છે, માગણુ આદી જુએ મરે છે. મટિ વધારે નહી તો એક વખત બહાર નીકળી મ્યારીએ ચઢીને દરબાર ભરે. બાદશાહ ગુસ્સે ચઢીને બોલ્યો બેટા તને કેાઇએ શીખવીને મોકલ્યો છે તેને હુ તોપને ગોળે ઉડાડું શાહનદો કહે જે બાપા ! જોઇએ તો મને ઉડાડો, એ તો મારી અરજ છે ના સુણો તો તમારૂ વચન ગયુ ત્યારે બાદશાહે નાખુશીથી ક-ખુલ કહ્યું અને આઠ દીવસ પછી નાખુશીથી સ્વારી ચઢાવી. તે જોવાને રહેરતુ તમામ માણસ ભેગુ થયુ, ત્યા એક ઉગમણા દરવાજા ઉપરના સીપાર્થ કરસીહની છોકરી ઉઠરતી જુવાનીએ પહોચેલી તેના ધરની અગાડી આવીને જોવા ઉભી છે, ત્યા બાદશાહનો હાથી આવ્યો જહાદારે તેના સામુ જોયુ તો જાણે પોતાની મરી ગયેલી દુરમ જીવતી થઇને આવી હોય એવુ સ્વરૂપ લાગ્યુ બાદશાહે જોમાન થઇ વજરને કહ્યું જે અજે દુરમ આઠ વજરે કહ્યું બાદશાહ સલામત અહી હવે દુરમ કયાથી હોય, એ તો કેાઇ ગરીબ માણસની છોકરી છે. પણ તેની પુટડી છપ્પા બાદશાહના હૃદયમા ફેરાઇ ગઇ.

રસીલા વાચનાર ! કરજુસિંહ ખીચારે. મીસદીન સીપાર્થ હતો, તેને રહેવાને માત્ર એક નાની સરખી ચોરડી જુજ સા-માવ પોતાની આ ને અડખ છોકરી શિવાય તેની ખીજ મીસ-

કત કાંઈ ન હતી આપડી બાળાની વય તેર વર્ષની હતી, તે વાપને બેઠી બને એક એરડામા સુઈ ગયેલા હતા. બાદશાહે કરણસિંહને બોલાવી તેની છોકરીનું માથું કપું વજરે આડે આવી સમજાવ્યો કે છોકરી શાહજાદાને લાયક છે બાદશાહને લાયક નથી તે ન માનતા કાંઈ મુકર કરીને કરણસિંહને રાત્રીએ લવચક કર્યો કરણસિંહ ને તેની સ્ત્રી મુતા મુતા લમની વાતો કરે છે તે પછી બીજાનાપર પડીને સાબળે છે, ત્યારે હજીયથી તેના રવે રવા ઉભા થઈ કામાતુર થઈ જાય છે

પખીની સાથે તેના બાપની પણ દગા ફરી અને તેજ દહાડે તેને અમીર બનાવી એક પાયગાનો આલાદાઈ બનાવ્યો ત્યારે નો સગ વહાલાં ને બીજા લોકો જે જે એની તંદ કાંઈ બોલતા નહોતા તે બાજે આડે કાલે દશ, એમ મળતા આવવા લાગ્યા તેઓ કહેવા લાગ્યા જે બાઈ અમને ભુલતો નહીં અમે તો તારા દુખના ભાગીઆ હતા. તેથી મુખના સમે હવે ભુલી જઈશ નહીં પછી બાદશાહ તેની પુત્રી માથે પરબો અને પછી જનાનખાનામા રહેવા લાગી આણી તરફ પખીના સૌદર્યને ઢાકે તેવી એની કુચાલ હતી. કેમકે તે બાદશાહના શાહજાદાપર આકર્ષ પડી હતી !

એક દિવસ શાહજાદો દડાદાવ રમતો રમતો પખીના મહેલ પાસે ગયો. ત્યાં ગમતા હાથમાથી દડા છુટીને તેણીના મહેલમા પડ્યા ગાણીએ જુલુમ લઈ લીધો ને પગ નીચે દબાવી નીધો દાવવાળા બીજા ત્યારે લેવા ગયા ત્યારે તેમને ધમકાવી કહાડ્યા કે જાઓ તમારા શાહજાદાને મોકલો તો આપું, છોકરાઓએ તે શાહજાદાને કહ્યું કે તારી મા અમને દોઢા આપતી નથી. તે વું જઈને લાવ શાહજાદો લેવા ગયો તો પખીએ પોતાની

પુરી મત્સ્ય માધવા સાર શાહજીદાને પકડીને દીવાનખાનામા
 લઈ ગઈ ત્યારે શાહજીદાએ અત્યાચરની માથે કહ્યું કે મા મને
 દોઢા આપ. એટલામા તો તે શાહજીદાને વગી પડી એ ચા-
 ચુબન લેઈ બોલી કે માગ પ્યાગ વહાલા તુ મને ચુબન કર
 ને છાતી સરસી દાખી ભોગવ. તારા વગર મારાથી રહેવાતુ નથી
 શાહજીદો કહે અરે ! તુ મારી મા ! તે મારાથી કેમ ભોગવાય ?
 ગણી તેને કામના આવેશમા છાતી સમો, દાખીને બોલી કે મા
 તો ને હશે તે હશે, હુ તો તારી માથુક અને તુ મારો આશક
 માટે લે આ ગાલપર ચુબન ! શાહજીદો કહે મને છોડી દે, હુ
 બીક છું એવે મીઠે તે હાથમાથી જટ છુટીને બહાર નાંડે ત
 નાંડે કરી મહેલ સામુ જોયુજ નહી

પાચનાર ! દુષ્ટ પખીએ એક તકેટ રચ્યુ તેણે સાજે પે-
 તાના મહેલમા દીવા ન પ્રકટવાનો હુકમ જ્યો પેતે એકાદ તુડી
 મુડી ખાટલી નાખીને એમને એમજ બેસી ગઈ, પછી ત્યાર
 બાદશાહ આવ્યો ત્યારે તેની સાથે બોલી નહી સ્ત્રીના ચન્નિ અ-
 પાર છે વળી સ્ત્રીને વચ કાણુ નથી ! બાદશાહ પેતાની વહાલી
 હુરમને રીસાયેલી જોઈને ખિન્ન થયો, તેમા તેનો બાક નહોતો
 તે તો પ્રેમી હતો પ્રેમીને માથુકની ઉદાગી સહજ કાળજી કરે
 છે તે તેણીને મનાવવા લાગ્યો તેણીને કાલાવાલા દગવા લાગ્યો
 જહાજીર ને મહોટા ભગતખડનો બાદશાહ તે પેલી મુડીબરની
 ખુબસુરત કાન્તિ સન્મુખ આકરની માફક જોઈ રહ્યો ! મહા
 પ્રયત્ન અને ધણી આજીજીથી પેલી પખીએ જાણે દુનીયાલું સત્ય
 પોતાનામાજ હોયની તેમ પોતાની કુચાલ દારીને શાહજીદાને દો-
 પિત કરવા કહ્યું કે તેણે માગપર બસજોરી કરી પોતાની સ્ત્રીના

(૧૦૨)

પર જીલમ કેમ સાખી રહેવાય તેમ પોતાનું એકનું એક ફરજ દે
તેને સખત શિક્ષા કેમ થાય ! હજી તે એવા વિચારમાં છે, તેવામાં
રાણીએ મેજી માર્યું જે તમે નામરદા છો તે અમને તમારા
છોકરા માટે પરણી લાવ્યા છો ! આજે તો ઈશ્વરે આખરે રાખી
પણ તમારા જેવા અમારા ધણી હોય ત્યારે તો કાંયે સિપાઈઓ
પાસે જેથી લઈ જઈ જગડાવશો, જ્યારે એવકુલ બાદશાહે શાહજહાન-
દાને દાસીની શિક્ષા કરવાનું કમુલ કર્યું ત્યારે પખી મનાઈ અને
તેઓએ પ્રથમની પેઠે હાથગસથી મોજમજની સીમા પેલી થોગી
પખી જે થોડી વખત કૃત્રીમ શોકમાં ડુબી હતી તે કેમ રાખી
રોકે ? હવે જ્યારે શાહજહાં રાણીથી મહામહેનતે નાશીને આવ્યો
ત્યારે પોતાના સોજતી છોડરાઓથી વખુટો પડ્યો તેથી અને
તેની મા પખીએ જળાન્કાર કર્યો તેથી દીલગીર થઈને થોડે દુઃ
એક સુમાકરખાનું હતું ત્યા જઈને થએલી ખીનાપર વિચાર ક-
ગ્તો સ્તબ્ધ થઈને બેઠો, ત્યા આગળ અચાનક નજીમી (જોશી)
આવી ચડ્યો તેની પાસે દેટલાએક લોક નગીળ જોવગવતા હતા,
ત્યા જઈને શાહજહાં બેઠો ત્યા જે ચાર મસ્કરા લોક
બોલ્યા કે આ છોકરા વિષે નજીમ નાખ નજીમીએ નજીમ નાખી
લું જે આ છોકરાને કાલે દામી દેવાનો છે, આ સામળી સમ-
જાને તેના ઉપર અનાઝ્યા થઈને કહેવા લાગ્યા જે ગખીદાસ
ગખુ ઠોકે જાય છે તે આ ગજપુત્ર આખા ગજનને ધણી તેને
દાસીએ ચઢાવનાર કોણ છે ? માટે તું જુઠો છે, એમ કહી તેને
કાઠી મુક્યો લોકો તેને જુઠો માનવા લાગ્યા પણ શાહજહાંના
મનમાં તે વાત ખરડકી.

ખરેખર ખીજે દીવસે કાઠ પુછપુછ કર્યા શીવાય મારાને

બોલાવી શકુનકને ફાંસી દેવાને હવાયે કંઈ તેઓ તેને માત્રવા નહીં કીનારે લઈ ગયા, ત્યાં લોક નાહવાહે બોલતું. લોકોનું હા મલ્યુ; વજરની માડી સામી મેળથી આવે છે, તેણે લોકોનું યાગ અને વચ્ચે શકુનકને જોઈને પુછ્યું—અરે આ શું ! દીકરીમા કુતરાને પણ નારી રહતું નથી તો આ શકુનકને કાણ મરાવે છે ? તે સામળી બાદશાહને સવિન્દા હુકમ કહી મંજૂર્યાવ્યે વજરે કહ્યું બાદશાહ ગાંડા થયો હશે છોડ શકુનકને હું લઈ જાઉં છું ત્યારે દેડો આગળ આવીને બોલ્યો મારો હાક રહી જાય છે, વજર કહે લે, એમ કહી શકુનકના કપડાં ઊંચાવી દેડાને આપી દીધા ને તેને પોતાને ધેર લઈ ગયો. ત્યાં તેને નવરાવી ધોવરાવી નવો પોશાક પહેરાવી સાથે લઈને કચેરીમા ગયો; બાદશાહને સલામ કરી, બાદશાહે પુછ્યું, હે વજર ! જે દુષ્ટ પેતાની માની જોડે જળરાધ વાપરી તેને તું જાણી કેમ લાવ્યો ! વજરે કહ્યું બાદશાહ સલામત વાત બોલી છે, શકુનકને એવો હોય નહીં, ને રાણીને ફાંસી દેવી જોઈએ. બાદશાહ કહે જે પોતે રાણીએ મને કહ્યું છે ત્યારે વજર કહે બાદશાહ ! જ્યાં કોઈ જાં અને એક મરદ છે, તે ગરદ ઉપરે કાંઈ જાળ લગાવે ત્યારે તે મરદની યોગ્યતાની તપાસ કરી અંતિ માર્ગે જીં બેવડા, નિર્દય અને ઢોળી. તે ધીકમા સતી થાય અને ધીકમા વઠી જાય છે હું વાત કહું તે સામળો, પછી દસીયાક કરે.

કોઈ એક બાદશાહને એકની એક છોકરી હતી. તે છોકરો ને નવયોવન હતી, પણ તે પરણવાને ના કહેતી તેણે બાળપણથી જ કચેરી લીધી હતી. સદા તે એક ફાંસીની સાથે બેસી રહ્યા કરે, મસીદ વગેરેમાં પડી રહે ને પોતાની દેહને દો તેને

શાહનદીએ પૂછ્યું ને ઠઠ એપણી રાખી છે ? હસી કહે હા
 પછી શાહનદીને પોતાની સાથે લઈ તેના ઘર આમજ મઠ તો
 તેણે કમ્પા વાસેલું જોયું તેમણે કમ્પા ધણા ઠોક્યા પણ જવાબ
 આપ્યો નહીં, ત્યારે ત્યાજ થોડ્યા એવામા કોઈ દગનારી દળાવ્યું
 આપનાર મહી જ્યેશી તે દગવાને ઉઘાડી બહાર નીકળી તે લાગ
 જોઈને શાહનદી અંદર પેદી ને દાસી બહાર રહી ત્યારે વાણીઓ
 કચેરીમાંથી આગ્નિ ઓગરીના પડીયાર ઉપર ખેડો દાનણ કરે
 છે તેણે ચપ્પ ઉમા ચર્ધ શાહનદીનો સંકાર ટ્યો ને બોલ્યો
 ધૂણી ચાકરને ઘેર કયાથી ? તે સાભળી શાહનદીએ ઘરતજ તેનો
 હાથ કપડો ને કહ્યું હુ તારા ઉપર શીદા (આશક) છું વા-
 ણીઆત્માઈ બીકણુ એટલે ના ના કહવા લાગ્યો કે તમે તો અ-
 મારા ભવતર જોવા, શાહનદી બોલી કે પીટ્યા, ! હુ બાવી છું,
 રગ રમવાને તે પાછી જનાર નથી માટે જો તું માઈ મન મ-
 નાવી મને નહીં ભોગવે તો તારૂં માયુ ટપાવીશ વાણીઆની આ
 ચતુર હતી તે બોલી ને એમા શું છે, ? જાઓ ને જનાર હજો
 ને ચશ્તે પણ શોખ તો કરી લ્યો પછી વાણીઓ શાહનદીનો
 હાથ પકડી ઉપર લઈ ગયો, તે વખતે વાણીઆણુ બોલી બેન
 ગમ રમવા આવી છે તો આવો અપશુકનીયાણ પોશાક કેવો ?
 એમ કહી પોતાની પેટીમાંથી જરીયાનના તરેહવાર પોશાક તથા
 હીંગ મોતીના ધરેણા પહેરાવીને તેને ખુબ સજામારીને બનેને
 રાખતજુલ્મા મોકલ્યા, તેમણે ત્યા ખાઈ પી આખી રાત એસા-
 આરામ તથા રમજોમમા ગુજરી એમ તે બે ચાર દીવસ સુધી
 રહી ત્યાં સુધી શાહનદીનો કેટલો ભાવ પુછ્યો નહીં, કેમકે એવી
 રીતે તે બહીવાર બાગમાં કે મસીદમાં પડી રહેતી, પણ પાચ

(૧૦૬)

સાત દિવસ થયા ત્યારે પુઝપરજ થવા લાગી કે શાહનદી કયા ગઈ ? વાણીઆ રોજ સવારમા કચેરીમા જતો હતો તે જા ચર્ચા સાંભળે જાને જે વાત થાય તે પોતાની જાને કહેતો પણ તે ગ-જુકારે નહીં આઠ દશ દિવસ થયા એટલે પછી કચેરીમા ગળ બોલ્યો કે પાસેના જામથી નજુમી બોલાવો તે વાણીઆએ સાંભળ્યું ને ઘેર જઈ જાને કહ્યું, કે હવે તો સપડાઈ જઈશું, કેમકે બાદશાહ કાલે નજુમી બોલાવનાર છે. એટલે પછી આપણું તો આવી રહ્યું, વાણીઆથ કહે શીકર નહીં તેનો હું દલાળ કરીશ ગળને નજુમીને બોલાવતા બેચાર દિવસ વીતી ગયા વાણીઆના ચોકમા પ્રથમ વખતનું એક હોજ હતું એ વાણીઆએ દાંડી ન-ખાવી સાફ કરી .પાણી ભરાવ્યું પછી એક હોડી વેચાતી મંગાવી અને હોજમા તરતી મુકાવી અને ચાગે બાજુએ એટલે એક બાજુ મક્કા, બીજી બાજુદારકા, ત્રીજી બાજુએ કલકત્તા અને ચોથી બાજુએ મુખ્યદની એમ ચારે શહેરની તસ્વીરો મુકાવી અને પેલી હોડીમા શાહનદીને બેસાડી તેના હાથમા હલેશુ આપીને રહ્યું કે હોડી ચારે બાજુએ ધડીએ ધડીએ દરતી રાખ બહી શાહનદી હોડીમા ફરે છે અને પણે કચેરીમા પેલો નજુમી પ્રથમ નજુમી નાખા બોલ્યો જે બાંધ પાણી ઉપર છે. બાદશાહે પુછ્યું કયા ? નજુમી બોલ્યો કે મુખ્યાલ દીવાન કહે જે કરવા જવાની હતી તે ગઈ હતી પણ ગાડી કલ્લા વગર મઈ. જે કહીને મઈ હોત તો ખબરનો આપી મોકલત, પા કલાક પછી હોડી મક્કાના ઝખી તરફ ગઈ ને પણે નજુમ નાખી જોવાવ્યું, જે મક્કા તરફ છે ત્યારે ખચીત કહેવા લાગ્યા જે મઈ બાદ થોડીવાર પછી હોડી ફરતીને પણે વળી ફરીને નજુમ નાખ્યો, ત્યારે નજુમી

બોલ્યો. કલકત્તાપર છે ત્યારે કાઈકે શક પડ્યો તેથી કહે કરી
 નાખો થોથીવાગ નબુમીએ કહ્યું કે દારકા તરફ છે. તે સામળી
 બધા હસવા લાગ્યા ને તેની ઉપરથી વિશ્વાસ હટી ગયો અને
 તેને માઠામા ખપાવી હાકી કાઢ્યો. પછી તો બાદમાં તેની વધુ
 ધણી શૈય કરવા માડી, પોતે એક બીડુ ફેરવ્યું કે જે મારી
 શાહનશીને ખોળી આપે તેને મોટું હનામ આપીશ. તે બીડુ તેના
 કોટવાળે ગડ્યું, અને શાહનશીની તપાસ કરવાને નીકળ્યો. બે
 ચાર દીવસ અહીં તહીં ફર્યા પછી તે પેલા વાણીઆની ગલી આ-
 ગળ આવ્યો, તે ગલીને નાકે એક તથોળાખાઈ મ્હેતા હતી, તે
 પહોં ચતુર હતી, તેમણે આની નેત્રચીટીત્સા જોઈ પુછ્યું કે કેમ
 કેરા મારો છો ? કોટવાલે વાત નિવેદન કરી ત્યારે તથોળી કહે
 અમે બનાવીએ તો શું આપશે. કોટવાળ કહે પાચમે રૂપીઆ
 આપું તથોળી કહે તે પહેલાં આપો તો બતાવીએ પછી તમને
 ત્યાં પુઠવા આવીએ તમે અમલદાર પડ્યા ? તે કોટવાલે કહ્યું
 ફર્યું ત્યારે એક બાઠ સાથે આવ્યો ને રૂપીઆ ગણી આપ્યા,
 એટલે તેણે બતાવ્યું કે પેલું સાતલું ધર છે તેમા છે કોટવાળ
 થોડો વાળીને વાણીઆના ધર તરફ આવ્યો ત્યારે તેની સ્ત્રી ચ-
 રીત કરી નેણુ મારતી અર્ધા શબ્દ બોલી મોહ ઉપગવી કહેવા
 લાગી જે હં—હં મુવો મારી ઉપર સોક લઈને પડ્યો છે, મોટે
 આવો તમે આવો આપણે સાથે રહીએ કે પીટયો જલદી ટેકણિ
 આવે વાણીઆણુ પણ ટકેરા જેવી હતી, તેના હાવભાવ અને
 ચાળા ચસકા જોઈ કોટવાળ લલચાયો તે બહાર ગયો એટલે
 વાણીઆણી તેના હાથમાથી થોડો લઈને બાધ્યો અને તેના હાથ
 પકડી એક ચોરસ બણી આગળી કરીને બોલી કે પછે બેઠા છે,

જમે અંદર જાયો હુ આવુ તો મને મારશે પેલો અર્થોક હુ
 ગયો કે નીચે ખડો ખોદી ઉપર પાટીક મેલ્યુ હવે તે ખેત્રી લીધુ
 કે કોટવાળ અંદર કેદ થયો. આશરે પાચ સાત દીવસ થયા પણ
 કોટવાળ ક્યા-કોટવાળ ક્યા ? ને બાદશાહે વિચાલુ કે બ્યા છે
 ત્યા જેલે શાહબદી રાખી છે તેલે કોટવાળને કેદ કર્યો છે એ-
 ટલે હુકમ કર્યો તેથી દીવાન શોધવા નીકળ્યો, પણ બે ત્રણ
 દીવસ રખડતો રખડતો તખેલીની હુકાને આવ્યો તેને પણ ત-
 ખેલીએ વધારે ખખેરીને સ્થાનકે ખતાવ્યુ એટલે તે ત્યા ગયો
 ત્યારે વાણીયલે તેને પણ હાનમાવ અને પ્રેમી વચનોથી ફમારી
 ખીજ ખાડમા કેદ કર્યો એથે દિવસ હજુરીઓ તપાસ કરવાને
 નીકળ્યા તેની પણ તેજ દશા થઈ, પછી રાત્ર પડે શોધ કરવા
 નીકળ્યો અને આખમા ધણી ખુનમ વરસી નહી અને તે તખે-
 લીએ મુકામ ખતાવ્યુ કે ત્યા આવ્યા વાણીયલે પહેલેથી મનના
 સાર એક સરસ ઓગડો શણગારી તેમા ગાદી તકીયા પાથરી
 મેલ્યા હતા ત્યા આખળ રાખનો સતકાર કરી પોતે તેડી ગઈ
 પછી પોતે હતુ કે હુ બારણુ વાણી નાની બારીમાથી તમને દેખાહુ
 નહી તો મને માર પડશે. મનએ કહ્યું હીક, પછી તેલે તાણ
 મારી બારી ખુલ્લી રાખી અને શાહબદી પાને જઈ કહ્યુ, કે જ
 તારા પિલા આવ્યા છે તેમને તુ કરગરી પમે પડી સાવચેતી
 વાત કહે કે હુ આશક પડીને આવી છુ, તેલે આનાકાની કરી
 ત્યા વાણીયલે ખેલ્લી ત્યારે શુ તુ માર ગરીબતુ નખોદ વાળવા
 આવી છે. મારે જ બાદશાહને મળ. માખપને કહેતા ચરમ રા
 ખીએ નહી તે માંખણી શાહબદીએ જઈ કાલાવાલા કરી બા-
 પને વિનવી પમે પડીને કહ્યુ કે વાણીમાનો વાદ નથી મારે માશી

(૧૦૯)

આપો, બાદશાહને દયા આવી અને બોલ્યો કે જા માફ છે સા-
હબદી કહે લખી આપો બાદશાહ કહે મારી મહેર તો હંજુ-
રીયા પાસે છે, તું જાણે છે. તે હસ્તાવેજ દીવાન લખે છે કુંવરી
કહે તેઓ પણ અહીં છે, પછી તેમને કાઢી હાજર કર્યા પછી
દીવાને ખડીઓ, કલમ આપી હસ્તાવેજ કર્યા અને હંજુરીયા
પાસે મહેર કઢાવી મણીપત્ર વાણીયાના હાથમા આપ્યું પછી
વાણીયણે બાદશાહને કહ્યું આપ દુરમેક અને સાજે મોકલી સા-
હબદીને લઈ જશો તો વાત ક્યાઈ ફાટશે નહીં તેમા આશ્ચર્ય છે
પછી બાદશાહ મહેલમા ગયો, અને સાજે રાણી પામે કુંવરીને
બોલાવી લઈ તેણે લઈ પરણાવી આપવા નહીં કર્યું માટે
હે બાદશાહ ! તુ વિચાર કર કે, એ તો મોટી સાહબદી હતી
તો પણ તેણે એક વખત આવું તરકટ ઉઘાડ્યું, તો જા મરણ
કે ગાળ હસકા કુંળની છોકરી શું નહીં કરે ! માટે એવી સીના
સીખવ્યાથી નિરપરાધી કુંવરને મારવાની હિમ્મત તમે હરમીજ
કર્યો નહીં સાહબદો તદ્દન નિર્દોષ છે, અને રાણીજ મુન્હેમાન છે.
આથી બાદશાહને પોતાના અધરિત કૃત્યનો મણો પસ્તાવો
થયો અને આમા શું હકીકત બની છે તે સાહબદીને મોકલ્યો
જણવા ફરમાવ્યું, ત્યારે તે બોલ્યો.—

મોલિની કંઈ.

નયિ નયિ નયિ સ્વર્ગે કુર સકલ કીધી,
નયિ નયિ નીતિ રીતી ઉપરે પાય દીધો;
સ્થિ દુ.ખ અતિ થાયે તાત જા શું કહો છો,
મુજ નીતિ રીતી જણી બેઠમ ક્યાંથી લહો છો ?

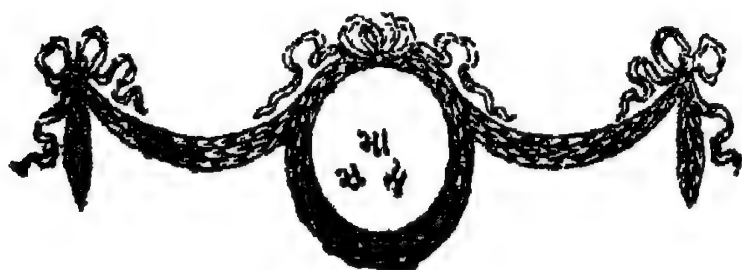
(૧૧૦)

આ સામળી સભા છક થઈ મઈ ને વજરે કહ્યું કે જહા-
પનાહ આપ નામદારને પહેલાજ કહેલું કે મોટી વયે ન્હાની બ-
ઈરી સાથે લગ્ન કરશે તે ખત્તા ખાશે, બાદશાહે વજરનો ઉપ-
કાર ખાવ્યો અને કહ્યું કે મારા શાહબદાને તે બચાવ્યો છે
પછી બાદશાહે કુવગને નિર્દોષ ઠરાવીને કહ્યું કે -

માલીની છંદ.

પયન સરવ સાચાં પુત્રરે પ્રિય તારા,
અવલુ યુગલ કાચા કામથી પુત્ર મારા,
વગર સમજ આ મેં દેર કુરો કરાવ્યો,
દિલિપ નૃપતિ છુલ્યો બામીનિનો ભમાવ્યો

પછી બાદશાહે હુરમને ઠહાવ્યું કે ફરીને આવું તકંટ કંગે
તો તને તોપને મોઢે ઉડવીશ

ગુજરાત અને કાશ્મીરનાં સસ્તામાં સસ્તાં -
 પુસ્તકો વેચનાર તેમજ તમામ જાતનાં પુ-
 સ્તકો છપાવનાર—શુકસેલર મંગળદાસ
 જોષિતારામ—ચીચીરિડ—અમદાવાદ.

સુબોતેરી મોટી—ખડોતેર વારતાની ઘણીજ રસી
 કે વારતા તૃપ્તિાર છે. કીમત ૨-૦-૦

મચ્છવેદ—અરજુનજીએ પોતાની આહાલી અને
 હોસીઆસીથી દ્રોપદીના સ્વયંવરમાં જેને મચ્છવેદ કહ્યો
 છે અને દ્રોપદી મેળવી વગેરે જાણવા જોગ બાબતો ઘણી
 છે આજેજ મંગાવે. કીમત. ૦-૮-૦

રાણકદેવી રાહખેંઝાર—જગપ્રસીધ નાટક કીમત. ૦-૮-૦

ગજરામાફ મોટી—વાંચવા લાયક કીમત. ૦-૮-૦

સદેવંત મોટી—જગપ્રસીધ કીમત. ૦-૮-૦

એ સીવાય અમારી પાસેથી વારતાનાં નાટકો જાણ-
 નો વર્ધકનાં અને જોષીયાનાં તમામ જાતનાં પુસ્તકો વેચનાર,

શુકસેલર મંગળદાસ જોષિતારામ ચીચીરિડ,

અમદાવાદ.

જાહેર ખખર.

બુકસેલર મંગળદાસ જોઈતારામના પુસ્તકાલયમાં
વેચાતાં પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

ચતુરસુંદર (૧૨ભાગ) જેની અંદર રાસલીલા ઠાણ-
લીલા અને લક્ષ્મી ગાવાનાં ગીતો સાથે બસો ચૈત્રીશ
પાનપ્રતું દળદાર પુસ્તક તૈયાર છે. કીમત ૦-૧૨-૦

શ્રી ચરિત્રની—વાર્તા શ્રીઓમા ચરીત્ર અને તેમની
બહાદુરી વીગેરે અણી જાણવા જોગ બાબતો છે કી ૦-૮-૦

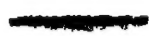
(નરસીમેતા નોવેલ) જગ પ્રસીદ્ધ નોવેલ આજે
મંગાવો. કી. ૦-૧૨-૦

લક્ષ્મી ઓડણ મોટી—પતીવ્રતા શ્રીઓને માટે ખાસ
વાચવા લાયક પુસ્તક તૈયાર છે, કી. ૦-૮-૦

હોયલપદમણી—કાઠીઆવાડમાં જગપ્રસીદ્ધ નોવેલ
કી. ૦-૧૨-૦

હેલજાર—ઈતીહાસીક નોવેલ કી. ૦-૧૨-૦
કનોકુલાર અને મતી પારવતી—વાંચવા લાયક
નાવેલ. કી. ૦-૮-૦

લજનલ્હાર—તમામ જાતના અને તમામ જાતો-
ના બનાવેલાં લજનો. કી. ૦-૮-૦

જાહેર અખર.

બુકસેલર મંગળદાસે જોઈતારામના પુસ્તકાલય
વેચાતાં પુસ્તકોનું સુચીપત્ર.

અતુરસુદર (૧૨ભાગ) જેની અક્ષર રામચંદ્રા દા.
લાલા અને અતી મનાઈ નરમીઓ વાળું છળ.
પુસ્તક બતા ચોવીસ પાનાનું છતા કીમત ૦-૧૨

વસેમા આંખુ મોટી—૨ બકાઈ નિહારાચના
પન્થમા ફનાઈ છતા તેને પોતાનું ગ્રીલણ સાચનુ છે
વગેરે વાળુ જોગ ઘણી બાબતો છે કીમત ૦-૫-૦

હોથલ પદમણી—પતિવૃત્તા ગ્રાંથો માટે ખાસ પુસ્તક
જરૂર મ માંવો કીમત ૦-૧-૦

નરસીમતા નોવેલ—જગજાહેર વારતા તેમજ અક્ષિત
રસથી બરપુર) આજેજ મ માંવો કીમત ૦-૧૨-૦

તમામ જાતનાં પુસ્તકો પ્રગટ કરવાર

બુકસેલર મંગળદાસે જોઈતારામ.

શીવોજી-ભાવેદોશદ.

